

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Veronika Jechová

**Sudetoněmecký landsmanšaft v 21. století
v ČR a SRN**

Diplomová práce

Praha 2008

Autor práce: **Bc. Veronika Jechová DiS.**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Rudolf Kučera CSc.**

Oponent práce: **PhDr. et Dipl. – Pol. Martin Jeřábek Ph.D.**

Datum obhajoby: **2008**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

JECHOVÁ, Veronika. *Sudetoněmecký landsmanšaft v 21. století v ČR a SRN*. Praha: Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2008. 112 s. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Rudolf Kučera CSc.

Anotace

Diplomová práce „Sudetoněmecký landsmanšaft v 21. století v ČR a SRN“ pojednává o postavení a vlivu této organizace na současné česko-německé vztahy. V teoretické části práce je popsán vznik, vývoj, struktura, cíle a požadavky jakož i současné problémy Sudetoněmeckého landmanšaftu. V textu je dále analyzováno postavení této organizace v České republice a Spolkové republice Německo. Spolupráce zástupců sudetských Němců s německými politickými stranami a přístup obou vlád k tomuto sdružení je stěžejní částí druhé kapitoly. Poslední kapitola se zabývá vlivem Sudetoněmeckého landmanšaftu, potažmo sudetoněmecké otázky, na vybrané kapitoly česko-německých vztahů. Napjaté volby v roce 2002 a komplikovaný vstup České republiky do Evropské unie vyvolaný snahou zástupců sudetských Němců zrušit tzv. Benešovy dekrety byl důkazem, že vzájemné česko-německé vztahy se mohou za určitých podmínek na vládní úrovni ochladit. Deset let existence Česko-německé deklarace dokazuje, že česko-německé vztahy jsou z dlouhodobého komplexního pohledu velmi dobré a Sudetoněmecký landsmanšaft po vstupu České republiky do Evropské unie ztratil definitivně svůj politický vliv.

Annotation

The diploma thesis „Sudetendeutsche Landsmannschaft in the 21st century in the Czech republic and Germany“ deals with the position and influence of this organization on present Czech-German relationship. In the theoretical part of this work there is described the creation, structure, aims and needs as well as present problems of Sudetendeutsche Landsmannschaft. Further in the text is the analysis of the position of this organization in the Czech Republic and in Germany. The cooperation of the representatives of Sudeten Germans with German political parties and the attitude of Czech and German governments towards this association is the main part of the second

chapter. The last chapter deals with the influence of Sudetendeutsche Landsmannschaft, especially of sudetendeutsche question, on the selected periods of Czech-German relationship. Strained elections in 2002 and complicated entry of the Czech Republic to the European Union which was caused by the attempts of the Sudetendeutschen representatives to violate the Beneš Decrees approved that Czech-German relationship on the government degree can be cooled under some circumstances. Ten years of the existence of the Czech-German Declaration shows that Czech-German relationship is from a long-term, complex view very good and that Sudetendeutsche Landsmannschaft after the Czech Republic joined the European Union definitely lost its political influence.

Klíčová slova

Sudetoněmecký landsmanšaft, sudetští Němci, česko-německé vztahy, Bavorsko, CDU/CSU, Benešovy dekrety, Česká republika, Spolková republika Německo

Keywords

Sudetendeutsche Landsmannschaft, Sudeten Germans, Czech-German relations, Bavaria, CDU/CSU, Beneš decrees, Czech republic, Germany

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 7. 8. 2008

Veronika Jechová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala za pochopení a vynikající spolupráci na tomto textu docentovi Kučerovy, vedoucímu mé diplomové práce, který mi pravidelnými konzultacemi významně pomohl. Dále bych ráda poděkovala doktorovi Vladimíru Handlovy za zprostředkování důležitých materiálů a udělení cenných rad.

Projekt diplomové práce

Osnova:

- 1) Úvod – nastínění problému
- 2) Sudetoněmecký landsmanšaft – vnik, struktura, cíle, fungování, požadavky
- 3) Postavení Sudetoněmeckého landsmanšaftu v ČR – vliv na českou politiku
- 4) Postavení Sudetoněmeckého landsmanšaftu v SRN – vliv na německou politiku, regionální (Bavorsko) versus celostátní hodnocení
- 5) Závěr – výsledek práce

Abstrakt:

Sudetoněmecký landsmanšaft je jedním z mála politických aktérů, který dokáže převážně negativně ovlivnit česko-německé vztahy. Zatímco v České republice je význam Sudetoněmeckého landsmanšaftu přeceňován, ve Spolkové republice není tato organizace příliš mezi veřejností známa a do značné míry stojí v pozadí i u samotné německé vlády. Ve své diplomové práci bych se ráda věnovala pozici Sudetoněmeckého landsmanšaftu v České republice a Spolkové republice Německo v 21. století. Stručně bych přiblížila příčiny vzniku, strukturu, fungování cíle a požadavky této organizace, na kterých bych poté vysvětlila důvody českých obav a nelibosti vůči této organizaci. Dotkla bych se také postoje německé vlády a pokusila bych se o zhodnocení kvality česko-německých vztahů. V závěru své práce bych se pokusila demonstrovat na vybraných kapitolách vliv sudetoněmecké otázky na česko-německé vztahů a její možný další vývoj.

Seznam literatury:

HABEL, Fritz Peter. *Dokumente zur Sudetenfrage : unerledigte Geschichte*. München: Langen Müller, 2003. 1457 s.

HAHNOVÁ, Eva. *Sudetoněmecký problém – obtížné loučení s minulostí*. Ústí nad Labem: Albis International 1999. 276 s.

KIMMINICH, Otto. *Das Recht auf die Heimat: ein universelles Menschenrecht*. Bonn: Bund der Vertriebenen, 1996. 20 s.

KOTZIAN, Ortfried. *Die Heimat der Sudetendeutschen in Böhmen, Mähren und Sudetenschlesien sowie der Karpatendeutschen in der Slowakei*. Bonn: Bund der Vertriebenen. 1998,

KUNŠTÁT, Miroslav. *Německo a Česká republika*. in. *Vztahy SRN ke státům střední a východní Evropy od roku 1990*. Praha: ÚMV. 1998, 284 s.

KURAL, Václav. *Hlavní organizace sudetoněmeckých vysídlenců v SRN 1945-1989* in. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: ÚMV. 1996, 231 s.

MAIER, Erich. *40 Jahre Sudetendeutscher Rechtskampf : die Arbeit des Sudetendeutschen Rates seit 1947*. München: Sudetendeutscher Rat. 1987, 270 s.

POTOČNÝ, Miroslav. *Sudetoněmecký program tzv. 20 bodů z hlediska mezinárodního práva* in. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. 1998, 231 s.

Internetové zdroje:

Sudetendeutsche Landsmannschaft,

www.sudeten.de

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky,

<http://www.mzv.cz>

Německé velvyslanectví v Praze,

<http://www.deutsche-botschaft.cz>

Obsah

ÚVOD	11
1 SUDETONĚMECKÝ LANDSMANŠAFT	16
1.1 VZNIK A VÝVOJ.....	16
1.1.1 <i>Sudetští Němci v nové domovině</i>	17
1.1.2 <i>Oficiální vznik SL a jeho rozvoj</i>	19
1.2 STRUKTURA.....	23
1.3 CÍLE A POŽADAVKY.....	30
1.3.1 <i>Tzv. Benešovy dekrety</i>	31
1.4 SUDETONĚMECKÁ TVÁŘ 21. STOLETÍ.....	38
2 SUDETONĚMECKÝ LANDSMANŠAFT V SRN A ČR	41
2.1 SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO.....	41
2.1.1 <i>Křesťansko-sociální unie - bavorská vládní strana</i>	44
2.1.2 <i>Levicová versus pravicová spolková vláda – odlišný přístup ?</i>	53
2.2 ČESKÁ REPUBLIKA.....	59
2.2.1 <i>Václav Havel vs. Václav Klaus – dva diametrálně odlišné přístupy</i>	62
2.2.2 <i>Levicová versus pravicová vláda</i>	68
3 VYBRANÉ UDÁLOSTI ČESKO-NĚMECKÝCH VZTAHŮ OVLIVNĚNÉ POLITIKOU SL	72
3.1 VOLEBNÍ ROK 2002.....	73
3.2 VSTUP ČESKÉ REPUBLIKY DO EVROPSKÉ UNIE.....	77
3.3 CENTRUM PROTI VYHÁNĚNÍ.....	81
3.4 DESET LET PO DEKLARACI – HODNOCENÍ ČESKO-NĚMECKÝCH VZTAHŮ.....	85
ZÁVĚR	89
RESUMÉ	93

ZUSAMMENFASSUNG	96
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	99
POUŽITÁ LITERATURA.....	100
REJSTŘÍK POUŽÍVANÝCH ZKRATEK	106
SEZNAM PŘÍLOH.....	107
PŘÍLOHY	108

Úvod

Diplomová práce *Sudetoněmecký landsmanšaft v 21. století v ČR a SRN* se věnuje vlivu této organizace na současné česko-německé vztahy. Sudetoněmecký landsmanšaft sdružuje všechny odsunuté sudetské Němce z bývalého Československa po druhé světové válce a právě sudetoněmecká problematika dokáže rozjitřit jinak harmonické česko-německé vztahy.

Toto téma jsem si vybrala vzhledem ke svému dlouholetému zájmu o sudetoněmeckou problematiku a česko-německé vztahy. Téma je v české i německé literatuře velice dobře zpracováno v rámci celého dvacátého století. Posledních osm let, které spadají již do století dvacátého prvního nejsou vzhledem k časové aktualnosti tématu dostatečně zpracovány. Zpracování právě tohoto časového období považuji proto za relevantní a snahou mé diplomové práce je proto kontinuálně zpracovat tuto problematiku, detailně se zaměřit na působení Sudetoněmeckého landsmanšaftu v České republice a Spolkové republice Německo a přispět tak k prozkoumání dosud chybějícího časového období. Zaměřila jsem se proto na otázku, jak velký vliv má Sudetoněmecký landsmanšaft a sudetoněmecká problematika na rozvoj vzájemných česko-německých vztahů především na vládní úrovni po více než šedesáti letech od skončení druhé světové války, kdy se musí pomalu vyrovnávat s generačním problémem svých členů, Česká republika se stala členem řady mezinárodních organizací a Spolková republika Německo se zřekla teritoriálních národů vůči České republice a majetkoprávní otázky jsou pro ni podřadné.

Materiály pro svou práci jsem sbírala nejvíce v Mnichově v rámci svého ročního studijního pobytu. V Mnichově se nachází hlavní sídlo Sudetoněmeckého landsmanšaftu a proto jsem velkou část podkladů našla v Sudetoněmeckém domě, kde jsem měla přístup do Sudetoněmeckého archivu a knihovny Collegia Carolina. Zde jsem měla možnost prostudovat oficiální týdeník Sudetoněmeckého landsmanšaftu *Sudetendeutsche Zeitung*, jmenovitě ročníky 2000 až 2007, které jsou pro mou práci stěžejní, neboť pokrývají celkové dění uvnitř této organizace. Rovněž jsem zde našla řadu knih, nichž jsem čerpala. Šlo například o knihu *Bayern und Böhmen, Kontakt*,

*Konflikt, Kultur*¹ nebo knihy vydané Sudetoněmeckou radou od autorů Ericha Maiera² či Oskara Böse.³ V bavorské státní knihovně jsem vyhledala další důležité publikace německých autorů, které se věnují sudetským Němcům a jejich odsunu. Jedná se zejména o knihy *(K)eine normale Nachbarschaft? Die deutsch-tschechischen Beziehungen*⁴, *Die BRD und die Vertriebenen, Kulturstiftung der Vertriebenen*⁵ či knihy významného autora Salzbona⁶. V knihovně pražského Ústavu mezinárodních vztahů jsem našla díla českých autorů. K sudetoněmecké problematice však existuje v českém prostředí velké množství materiálů. Ve své práci jsem proto čerpala nejvíce z prací osvědčených odborníků na tuto problematiku. Zejména práce Václava Kurala⁷, Miroslava Kunštáta⁸ a Tomáše Staňka⁹ mi byly v mém bádání nápomocny. Také díla ostatních německých autorů mi poskytl Ústav mezinárodních vztahů. Významný sborník Fritze Petera Habela¹⁰ či Ferdinanda Seibta¹¹ mi tak doplnily informace k tématu vzniku a vývoje Sudetoněmeckého landsmanšaftu.

Materiály k postavení Sudetoněmeckého landsmanšaftu v České republice a Spolkové republice Německo a jeho vlivu na vybrané události našeho století jsem vzhledem k aktuálnosti tématu a jeho nedostatečnému zpracování čerpala především z internetových stránek, monitoringem českých a německých novin a statí vědeckých pracovníků. Výjimku představuje kniha *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do*

¹ LUFT, Robert; EIBER, Ludwig (Hg.). *Bayern und Böhmen, Kontakt, Konflikt, Kultur*. München: R. Oldenbourg Verlag, 2007. 495 s.

² MAIER, Erich. *40 Jahre Sudetendeutscher Rechtskampf : die Arbeit des Sudetendeutschen Rates seit 1947*. München: Sudetendeutscher Rat. 1987, 270 s.

³ BÖSE, Oskar (ed.). *Die Sudeten Deutschen: Eine Volksgruppe im Herzen Europas 1848-1988* (sborník z výstavy), München: Sudetendeutsche Rat, 1995. 174 s.

⁴ VIERTLING, Birgit. *(K)eine normale Nachbarschaft? Die deutsch-tschechischen Beziehungen 1998-2002*: Regensburg, 2004.

⁵ DAHM, Chrystot; TEBARTH, Hans-Jakob *Die BRD und die Vertriebenen*. Bonn: Kulturstiftung der Vertriebenen. 2000, s. 37-66

⁶ SALZBORN, Samuel. *Grenzenlose Heimat. Geschichte, Gegenwart und Zukunft der Vertriebenenverbände*. Berlin: Elefanten Press, 1999, SALZBORN, Samuel. *Heimatrecht und Volkstumskampf, Außenpolitische Konzepte der Vertriebenenverbände und ihre praktische Umsetzung*. Hannover: Offizin Verlag, 2001.

⁷ KURAL, Václav. *Hlavní organizace sudetoněmeckých vysídlenců v SRN 1945-1989* in. KURAL, Václav a kol. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: ÚMV. 1996, 231 s.

⁸ KUNŠTÁT, Miroslav. *Německo a Česká republika*. in. *Vztahy SRN ke státům střední a východní Evropy od roku 1990*. Praha: ÚMV. 1998, 284 s.

⁹ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-47*. Praha: Academia – Naše vojsko. 1991, 536 s. a STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku. 1996, 231 s.

¹⁰ HABEL, Fritz Peter. *Dokumente zur Sudetenfrage : unerledigte Geschichte*. München: Langen Müller, 2003. 1457 s.

¹¹ SEIBT, Ferdinand. *Německo a Češi*. Praha: Academia. 1996, 464 s.

*Evropské unie*¹², jež se věnuje diskusi v Evropském parlamentu a v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR v letech 2002 – 2003 a kniha *Návraty sudetské otázky*, jež je však svým zpracováním lehce zavádějící. Základní vědeckou prací k tomuto tématu, kterou jsem našla také v Ústavu mezinárodních vztahů, byla kapitola Miroslava Kunštáta s názvem *Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů*, jež je součástí projektu zadaného Ministerstvem zahraničních věcí¹³ a kapitoly Vladimíra Handla¹⁴ a Anneke Hudalla¹⁵ v publikaci *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. V neposlední řadě mi pomohla diplomová práce Gerharda Hoppe *Starkes Netzwerk – schwache Klientel? Der Einfluss der Vertriebenenverbände auf die Tschechienpolitik der CSU*, zprostředkovaná JUDr. Vladimírem Handlem.¹⁶ Nejdůležitější informace o spolupráci konzervativní bavorské strany CSU a Sudetoněmeckého landsmanšaftu jsem poté získala z oficiálních webových stránek CSU¹⁷ a Sudetoněmeckého landsmanšaftu¹⁸, kde jsem našla i řadu dalších odkazů. Podrobné informace o formování česko-německých vztahů pod vlivem otázek minulosti jsem získávala dlouholetým sběrem novinových článků na toto téma především z deníku *Mladá Fronta Dnes*, *Lidové noviny* a *Právo*. Díky Ivoně Řezankové z Ústavu mezinárodních vztahů jsem získala články z německých deníků *Süddeutsche Zeitung* a *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. Rozhovor s redaktorem *Sudetendeutsche Zeitung* Herbertem Fischerem, návštěva pražské kanceláře Sudetoněmeckého krajanského sdružení a rozhovor s jejím jednatelem Petrem Bartoněm a písemná komunikace s Florianem Hahnem, zemským jednatelem Unie vyhnanců CSU byly pro mou práci velice přínosné a nápomocné.

---

¹² DOMNITZ, Christian. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*, Praha: Dokořán, 2007. 157 s.

¹³ KUNŠTÁT, Miroslav: *Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů*, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadaný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, PhD., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006

¹⁴ HANDL, Vladimír. *Česká politika vůči Německu* in: PICK, Otto; HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. s. 71 - 81

¹⁵ HUDALLA, Anneke *Německý pohled na českou zahraniční politiku* in. : PICK, Otto; HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. s. 229 – 239

¹⁶ HOPP, Gerhard. *Starkes Netzwerk – schwache Klientel? Der Einfluss der Vertriebenenverbände auf die Tschechienpolitik der CSU* Regensburg: Universität Regensburg, Philosophische Fakultät III, Geschichte, Gesellschaft und Geographie, 2007, 160 s. Vedoucí diplomové práce Prof. Dr. Martin Sebaldt

¹⁷ <http://www.csu.de>, <http://www.cdu-landtag.de>, <http://www.cdu-csu.de>

¹⁸ <http://www.sudeten.de>

Diplomová práce je členěna do tří kapitol. První kapitola se věnuje detailnímu popisu vzniku, vývoje a struktury Sudetoněmeckého landsmanšaftu stejně jako jeho zájmům, požadavkům a současnému stavu této organizace. Tato část je důležitá pro pochopení této organizace a jeho jejího následného působení v České republice a Spolkové republice Německo. Druhá kapitola je zaměřena na analýzu postavení Sudetoněmeckého landsmanšaftu a sudetských Němců v obou zemích a v poslední kapitole je na několika příkladech názorně demonstrován vliv Sudetoněmeckého landsmanšaftu, respektive sudetoněmecké tematiky na kvalitu česko-německých vztahů.

Cílem struktury je postupně odhalit sílu vlivu Sudetoněmeckého landsmanšaftu na rozhodovací struktury ve Spolkové republice Německo, vliv na českou politickou scénu a potvrdit či vyvrátit některé názory o marginálnosti této organizace a o ztrátě politického vlivu na politické scéně obou zemí. Těžiště zájmu proto spočívá v bližším pohledu na úspěšnost/neúspěšnost prosazování zájmů Sudetoněmeckého landsmanšaftu, na jeho spolupráci s německými politickými stranami a pozici v České republice. Celou prací se proto prolíná základní otázka, zdali je Sudetoněmecký landsmanšaft stále ještě flexibilní fungující organizací s relevantním postavením v obou zemích.

Diplomová práce je zpracována metodou historické komparace, která rámuje její celkovou strukturu. Historickou komparaci jsem zvolila z důvodu přehlednosti a jasnosti textu. V rámci této komparace jsem provedla politologickou analýzu konkrétního působení sudetoněmecké problematiky na nejdůležitější události česko-německých vztahů těchto let výrazně ovlivněných sudetoněmeckou problematikou.

Při psaní diplomové práce jsem se setkala s čestnými terminologickými problémy, které jsou pro českou i německou stranu velmi citlivým tématem. Ani šedesát let po odsunu sudetských Němců z Československa si tato událost nezískala jednotné označení. Češi hovoří nejvíce o *odsunu* či *vysídlení*. Německá strana, a zejména pak sudetští Němci, označují tento čin slovem *vyhnání* (*Vertreibung*). Ve své práci se tedy budu držet zavedených termínů jednotlivých zemí. Pro označení odsunutých německy mluvících obyvatel z Československa budu používat termín *sudetští Němci* jako výraz jejich antropologické identity. Sudetoněmecký landsmanšaft je doslovným překladem oficiálního německého názvu této organizace, tedy *Sudetendeutsche Landsmanschaft*.

Diplomová práce

V českém prostředí je tato organizace nejčastěji pojmenována jako *Sudetoněmecké krajanské sdružení*. Já se však ve své práci budu držet termínu *Sudetoněmecký landsmanschaft*. Rovněž *Dekrety prezidenta republiky* jsou na obou stranách pro své zjednodušení označovány jako Benešovy dekrety. Ve své práci jsem zvolila termín *tzv. Benešovy dekrety*, neboť pouhý termín Benešovy dekrety bývá v českém prostředí občany vnímán jako označení hanlivé.

1 Sudetoněmecký landsmanšaft

Sudetoněmecký landsmanšaft (SL) je nadstranickou organizací, jež sdružuje a hájí zájmy všech sudetských Němců, kteří uprchli, byli vyhnáni či byli odsunuti po druhé světové válce z tehdejšího Československa. SL rovněž zastřešuje všechny dosud existující sudetoněmecké organizace, přičemž mezi tři nejdůležitější tzv. názorová společenství patří Ackermann-Gemeinde, Seliger-Gemeinde a Wítiko Bund.

1.1 Vznik a vývoj

Po druhé světové válce stáli Češi na straně vítězů a Němci na straně poražených. Na základě tzv. Postupimské dohody a tzv. Benešových dekretů byli sudetští Němci z Československa odsunuti, aby již více nevznikaly národnostní třenice a zabránilo se tak případným dalším nepokojům. Sudetští Němci opouštěli Československo ve třech fázích, přičemž fáze druhá nazvaná podle Česko-německé komise historiků *vyhnání*, začala bezprostředně po skončení války. Tato fáze byla skutečně vyhnáním, neboť o něm nerozhodla vláda na základě mezinárodních smluv, jako tomu bylo v případě tzv. spořádaného odsunu. Touha po odplatě za příkoří páchané za druhé světové války Němci byla velmi silná a vyhánění bylo provázeno rozsáhlými represáliemi, zabíjením a mnohokrát docházelo i k takovým excesům¹⁹, jakými byly například události v Ústí nad Labem nebo tzv. Brněnský pochod smrti²⁰. Tzv. spořádaný odsun byl již prováděn s mezinárodním souhlasem a bez větších násilných činů. Odsun německého obyvatelstva z Československa byl oficiálně ukončen na konci září 1946 do sovětské

Majetek, který po sobě sudetští Němci zanechali, byl ve velké míře rozkraden nebo zničen a země byla devastována. V padesátých letech, když vojsko odklízelo zříceniny německých stavení, zmizely z mapy celé vesnice. Teprve v šedesátých letech,

---

¹⁹ Zabíjení ke kterému docházelo v této fázi je označováno jako excesy, protože to nebylo vládou organizované zabíjení.

²⁰ SUSA, Zdeněk. *Vyprávění o Čěších a Němcích*. Středoluky: vlastním nákladem, 1995. s. 30 - 34

když začala dospívat první poválečná generace, se začalo v pohraničí vytvářet trvalejší osídlení²¹.

1.1.1 Sudetští Němci v nové domovině

Na přelomu dubna a května 1945 se v celém Československu nacházelo přibližně 3,4 – 3,5 milionů Němců, přičemž 3,1 – 3,2 miliony tvořili sudetští Němci, zbytek byli říšskoněmečtí příslušníci, karpatscí Němci a němečtí uprchlíci z východu²². Celkově bylo z Československa po druhé světové válce odsunuto nebo uprchlo 1 918 900 sudetských Němců do Spolkové republiky Německo, 914 000 do bývalé Německé demokratické republiky a zhruba 140 000 do Rakouska. Dalšími zeměmi, kam v menších počtech směřovali němečtí uprchlíci a vyhnanci z Československa, byla Velká Británie, Jihoafrická republika, Austrálie, Itálie, Švédsko a další země. Dohromady šlo o tři a půl milionu obyvatelstva²³. Nejvíce sudetoněmeckých vysídlenců se usídlilo v americké okupační zóně, přesněji v Bavorsku. Na konci roku 1950 se nacházelo v Bavorsku 1,03 milionu sudetských Němců, což činilo 53 % všech vyhnanců, které Bavorsko přijalo²⁴. Po oficiálním skončení odsunu zůstávalo na území Československa stále ještě kolem 240 000 Němců, jejichž počet se poté zmenšoval dodatečným odsunem.

Celkový počet obětí sudetských Němců během celého odsunu se nedá přesně vyčíslit. Spolkový statistický úřad vydal v roce 1958 prohlášení, že existuje nesrovnalost v počtu sudetských Němců žijících v roce 1938 a 1947. Toto číslo činilo 225 600 Němců²⁵. Německé publikace tento údaj volně převzaly a dodnes ho interpretují jako počet obětí poválečného odsunu. Dosavadní odhady německých a

---

²¹ STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku. 1996, s.27-30

²² STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku. 1996, s. 20

²³ BÖSE, Oskar (ed.). *Die Sudeten Deutschen: Eine Volksgruppe im Herzen Europas 1848-1988* (sborník z výstavy), München: Sudetendeutsche Rat, 1995., s. 77

²⁴ FRANZEN, Erich K. *Von ungeblieben Fremden zum „vierten bayrischen Stamm“* in: LUFT, Robert; EIBER, Ludwig (Hg.). *Bayern und Böhmen, Kontakt, Konflikt, Kultur*. München: R. Oldenbourg Verlag, 2007. s. 286

²⁵ SPOLEČNÁ ČESKO-NĚMECKÁ KOMISE HISTORIKŮ. *Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění*. Oldenburg: Mnichov. 1996, s. 68

českých odborníků se shodly na číslech, která se pohybují mezi 19 000 a 24 000 až 30 000. I tyto počty však vyžadují další přezkoumání²⁶.

Odsunutí sudetští Němci se začali zprvu organizovat v nejrůznějších vysídleneckých charitativních organizacích a spolcích, což mělo velký význam pro usnadnění života v jejich nové vlasti, neboť vysídlenci se často setkávali s negativními reakcemi ze strany bývalých říšských Němců. V roce 1949 označilo 61 % tamějších Němců nově příchozí sudetské Němce jako narušitele (Störenfriede)²⁷. První vysídlenci se začali organizovat v americké okupační zóně, neboť zde byly restriktce nejmenší. 13. ledna 1946 vzniklo první názorové společenství Ackermann-Gemeinde (Ackermannova obec). Toto názorové společenství sdružovalo sudetoněmecké katolíky a hlásilo se k předválečné německé Křesťansko-sociální straně. V čele této katolické organizace stál Hanz Schütz a páter Paulus Sladek. Ackermann-Gemeinde jako katolická organizace se sice odmítala vzdát práva na domov, ale odplatu za odsun sudetských Němců kategoricky odmítala a řešení bezpráví, které bylo na této národnostní menšině spácháno, hledala především mírovou cestou. Mimo církev a péči o sudetoněmecké kulturní dědictví se Ackermann-Gemeinde orientoval na spolupráci s německými politickými stranami a nutno dodat, že velmi úspěšně. Díky velkému úsilí Hanze Schütze vznikla v rámci CSU pracovní skupina Unie vyhnanců (Union der Vertriebenen), která funguje dodnes²⁸. Dalším důležitým názorovým společenstvím, které vzniklo 1. října 1950 byl Witiko Bund (Vítkův svaz). Witiko Bund navazoval na Sudetoněmeckou stranu a její spannistické křídlo tzv. Svaz kamarádů. V čele stáli především Walter Becher (bývalý redaktor novin *Die Zeit*, které vydávala Sudetoněmecká strana), Walter Brand (bývalý vedoucí Henleinovy kanceláře a šéfidéolog Sudetoněmecké strany) a Siegfried Zoglmann (bývalý oblastní vedoucí Hitlerovy mládeže v Protektorátu Čechy a Morava). Členové Witiko Bundu byli pečlivě vybíráni a organizace měla proto jen úzkou členskou základnu. O to víc však byli členové aktivní a výrazně se podíleli na tvorbě a formování budoucího zastřešujícího

---

²⁶ SPOLEČNÁ ČESKO-NĚMECKÁ KOMISE HISTORIKŮ. *Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění*. Oldenburg: Mníchov. 1996, s. 68

²⁷ FRANZEN, Erich K. *Von ungeblieben Fremden zum „vierten bayrischen Stamm“* in: LUFT, Robert; EIBER, Ludwig (Hg.). *Bayern und Böhmen, Kontakt, Konflikt, Kultur*. München: R. Oldenboug Verlag, 2007. s. 286

²⁸ KURAL, Václav. *Hlavní organizace sudetoněmeckých vysídlenců v SRN 1945-1989* in. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: ÚMV. 1996, s. 23-26

Sudetoněmeckého landsmanšaft ²⁹. Witiko Bund je dodnes nejradikálnější skupinou sudetských Němců. Provokativní rétorika, bohatá publikační činnost, velké množství prohlášení a řada dalších aktivit způsobily, že hlas Witiko Bundu je slyšet ze všech sudetoněmeckých názorových společenství nejvíce. 10. listopadu 1951 se jako poslední zformovalo sociálně-demokratické názorové společenství Seliger-Gemeinde (Seligerova obec). Do čela se postavil bývalý předseda sociální demokracie v předmnichovském Československu Wenzel Jaksch a Richard Raitzner. Všechna tři tato názorová společenství se stala nejdůležitějším pilířem sudetoněmeckého poválečného života a společně se podílely na vytvoření Sudetoněmeckého landsmanšaftu, který se stal zastřešující organizací všech sudetských Němců a umožnil jednotně hájit sudetoněmecké zájmy a pečovat o společné kulturní dědictví.

Z iniciativy Ackermann-Gemeinde se sešli zástupci všech názorových společenství v listopadu 1949 v Eichstättu a přijali tzv. Adventní deklaraci, kde byly poprvé vymezeny základy společného programu. V deklaraci se shodují, že odsun sudetských Němců měl svůj prvopočátek ve špatném uspořádání středoevropského prostoru a že tato chyba musí být napravena. Dále se uvádí, že odsun byl bezprávím sudetští Němci mají právo na návrat do své vlasti. Předpokladem pro návrat je ovšem připravenost Československa vrátit vlast vysídlelcům ³⁰.

1.1.2 Oficiální vznik SL a jeho rozvoj

Celostátní Sudetoněmecký landsmanšaft vznikl jen o pár měsíců později, a to v lednu 1950 v Detmoldu. SL se zde etabloval jako zastřešující organizace, která sdružuje všechny doposud existující sudetoněmecké organizace. Prvním předsedou se stal Rudolf Lodgmann von Auen, veterán sudetoněmecké politiky ³¹. 5. srpna téhož roku podepsal Sudetoněmecký landsmanšaft ve Stuttgartu spolu s Ackermann-Gemeinde, Witiko Bund a Seliger-Gemeinde tzv. Chartu vyhnanců (Charta der deutschen Heimatvertriebenen). Tato Charta souhrnně definovala program SL a stala se jakýmsi základním zákonem SL. V Chartě se sudetští Němci zřikají odplaty a jakékoliv

²⁹ KURAL, Václav. *Hlavní organizace sudetoněmeckých vysídlelců v SRN 1945-1989* in. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: ÚMV. 1996, s. 27 – 33

³⁰ Die Eichstätter Erklärung – 1949, http://www.maffersdorf.de/chronik/band_05/maffersdorf_anhang_17.htm (3. 2. 2008)

³¹ Die Detmolder Erklärung – 1950, http://www.maffersdorf.de/chronik/band_05/maffersdorf_anhang_17.htm (3. 2. 2008)

formy násilí za odsun, vyjadřují svou vůli podílet se na obnově poválečného Německa, jakož celé Evropy a požadují právo na vlast jako jedno ze základních lidských práv. Zároveň se obrací na všechny národy světa, aby uznaly vyhnání jako celosvětový problém³².

Hlavním sídlem Sudetoněmeckého landsmanšaftu se stal Mnichov a organizace čítala na svém prvopočátku zhruba 350 000 členů. SL byl velmi dobře organizován a díky finanční podpoře svých členů byl také dostatečně finančně zajištěn, což mu zabezpečovalo samostatnost a zvyšovalo prestiž u německých politických stran. V roce 1950 byl každý pátý bavorský občan vyhnanec a sudetští Němci představovali v témže roce zhruba 12,3 % potenciálních volebních hlasů³³. Vzhledem k vysokému počtu sudetských Němců v Bavorsku, přislíbil již v roce 1954 tehdejší ministerský předseda CSU Hans Ehard na pátých sudetoněmeckých dnech ústně tzv. bavorský patronát (Schirmherrschaft), který se stal vrcholem celé sudetoněmecké organizační struktury. Písemnou cestou byl tento bavorský patronát stvrzen mezi Hansem Ehardem a mluvčím SL a spolkovým ministrem dopravy v jedné osobě Hansem-Christophem Seebohmem 7. listopadu 1962 v mnichovské Schack galerii³⁴. Patronát znamenal pro Bavorsko určitý závazek uchovávat národní svéráz sudetských Němců a tuto skupinu všemožně podporovat. Sudetoněmecký landsmanšaft se poté stal součástí tzv. Svazu vyhnanců (Bund der Vertriebenen), který hájí zájmy všech Němců odsunutých po válce z celé Evropy³⁵.

Zatím posledním významným dokumentem, který SL přijal, je tzv. Stanovisko Sudetoněmecké rady k sudetské otázce, známé jako tzv. 20 bodů. Dokument byl přijat

---

³² Die Charta der Heimatvertriebenen,

http://www.sudeten.de/cms/?Historie:Charta_der_deutschen_Heimatvertriebenen (13.4.2008)

³³ NEUBACH, Helmut. *Heimatvertriebene in den politischen Parteien*, in. DAHM, Chrustot; TEBARTH, Hans-Jakob. *Die BRD und die Vertriebenen*. Bonn: Kulturstiftung der Vertriebenen. 2000, s. 49

³⁴ FRANZEN, Erich K. *Von ungeblieben Fremden zum „vierten bayrischen Stamm“* in: LUFT, Robert; EIBER, Ludwig (Hg.). *Bayern und Böhmen, Kontakt, Konflikt, Kultur*. München: R. Oldenbourg Verlag, 2007. s. 192

³⁵ Celkem sdružuje Svaz vyhnanců na dvacet krajanských sdružení: Německo-baltské krajanské sdružení, Krajanské sdružení Benátských Švábů, Berlínsko-Braniborské krajanské sdružení, Krajanské sdružení Němců z Bukoviny, Sdružení Němců z Gdaňska, Sdružení Němců z Dobruždi a Bulharska, Krajanské sdružení litevských Němců, Sdružení Němců z Východního Pruska, Krajanské sdružení Němců z Horního Slezska, Sdružení Němců z Pomořan, Krajanské sdružení Sedmihradských Sasů, Sdružení Němců z Ruska, Krajanské sdružení Karpatských Němců, Sudetoněmecké krajanské sdružení, Sdružení maďarských Němců, Krajanské sdružení Němců ze Západního Pruska, Sdružení Němců od Visly, Krajanské sdružení Podunajských Švábů, Sdružení Švábů ze Satmaru, Krajanské sdružení Němců z Horního a Dolního Slezska.

7.května 1961 a v zásadě dále upevnil program SL. Tzv. 20 bodů platí v nezměněné podobě dodnes. Prvních deset bodů dokumentu se věnuje interpretaci česko-sudetoněmecké minulosti, zatímco zbývající část je zaměřena na přítomnost, respektive budoucnost. Nejdůležitější jedenáctý bod tohoto dokumentu uvádí, že se sudetští Němci nikdy nevzdají svého práva na domov ³⁶.

Vyhnanci a především SL jako zastřešující organizace představoval po válce pro všechny politické strany silné lákadlo v podobě voličských hlasů. Stabilizovaný Sudetoněmecký landsmanschaft brzy začal usilovat o spolupráci s politickými stranami. V roce 1961 zaznamenal SL první politický úspěch, když byly uzavřeny dohody s SPD a CSU. SPD ve svém prohlášení klasifikovala odsun jako bezpráví a konstatovala, že otázka odsunu je otevřená. Druhá politická strana, se kterou SL uzavřel smlouvu, byla CSU. Ta se přihlásila prakticky ke každému bodu sudetoněmecké politiky a navíc přislíbila zastupování zájmů SL ve Spolkovém sněmu, vládě a při jednáních s Československem. V roce 1964 podepsal SL smlouvy také s liberální FDP a CDU, sesterskou stranou bavorské CSU. FDP se dokonce zavázala hájit sudetoněmecké zájmy na mezinárodním poli. CDU se ve smlouvě vyjádřila, že hájit sudetoněmecké cíle je závazek každé budoucí německé vlády. Všechny tyto politické strany odsoudily odsun sudetských Němců jako bezpráví a zavázaly se pomáhat a podporovat tuto národnostní skupinu v jejích právech ³⁷.

Tato příznivá situace se však pro SL začala v polovině šedesátých let pozvolna zhoršovat. V roce 1969 vyhrála spolkové volby SPD, jež spolu s FDP vytvořila novou vládní koalici. V rámci zahraniční politiky se nová vláda začala orientovat na zlepšení vztahů se státy střední Evropy, DDR a SSSR. Spolkový kancléř Willi Brandt tak v rámci tzv. východní politiky (Ostpolitik) pracoval na zlepšení vztahů také s ČSR. Zájmy SPD a SL se tak začaly rozcházet, což v konečné fázi vyústilo v distancování se SPD od politiky SL ³⁸. Nesoulad mezi cíly zahraniční politiky SPD a požadavky SL vygradoval podpisem „Smlouvy o vzájemných vztazích mezi Československou

---

³⁶ POTOČNÝ, Miroslav. *Sudetoněmecký program tzv. 20 bodů z hlediska mezinárodního práva* in. KURAL, Václav a kol. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. 1998, s. 136

³⁷ KURAL, Václav. *Hlavní organizace sudetoněmeckých vysídlenců v SRN 1945-1989* in. KURAL, Václav a kol. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: ÚMV. 1996, s. 42 - 45

³⁸ AHONEN, Pertti. *After the Expulsion. West Germany and Eastern Europe*. Oxford: 2003, s. 210

socialistickou republikou a Spolkovou republikou Německa“ (tzv. Pražská smlouva) z 11. prosince 1973, kdy německá strana uznala neplatnost Mnichovské dohody³⁹. Opoziční strana CDU/CSU stejně jako SL tuto smlouvu odmítla.

CDU/CSU i nadále pokračovala ve svém konzervativním kurzu a neztratila nic ze svého odhodlání hájit zájmy vyhnanců. Vazby a vzájemná podpora s bavorskou CSU se čím dál více prohlubovaly. CDU/CSU zůstala ve spojení se SL i po znovu-sjednocení Německa. Až do roku 1998, kdy došlo k další výměně spolkové vlády, zasílal například spolkový kancléř Helmut Kohl (CDU) pravidelně své pozdravy na každoroční sudetoněmecké dny a zástupci vyhnanců se pravidelně scházeli s vládními představiteli ke konzultacím a rozhovorům⁴⁰. Situaci usnadňoval fakt, že ve vládě Helmuta Kohla postupně usedlo několik vyhnanců⁴¹ a členů SL⁴². V bavorském zemském sněmu (Landtag) zasedalo mnoho členů CSU, kteří byli zároveň členy či funkcionáři SL.

Tabulka č. 1: Členové CSU a jejich pozice v SL

	Pozice v SL	Funkce v CSU
Franz Neubauer	Bývalý mluvčí všech sudetských Němců a předseda SL	Bývalý poslanec bavorského Landtagu a bavorský ministr práce a sociálních věcí
Bernd Posselt	Od roku 2000 do února 2008 předseda SL, nyní mluvčí všech sudetských Němců	Od roku 1994 poslanec CSU v Evropském parlamentu a od roku 1997 předseda CSU pracovní skupiny Unie vyhnanců (Union der Vertriebenen)
Johann Böhm	Do února 2008 mluvčí všech sudetských Němců	Do loňského roku předseda bavorského Landtagu, od roku 1974 bavorský poslanec za CSU, od roku 1990 až 1993 vedoucí Bavorské státní kanceláře

Zdroj: vlastní tabulka

³⁹ Smlouva o vzájemných vztazích mezi Československou socialistickou republikou a Spolkovou republikou Německa, http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=94/1974&PC_8411_l=94/1974&PC_8411_ps=50#10821 (13. 2. 2008)

⁴⁰ SALZBORN, Samuel. *Heimatrecht und Volkstumskampf. Außenpolitische Konzepte der Vertriebenenverbände und ihre praktische Umsetzung*. Hannover: Offizin Verlag, 2001. s. 186

⁴¹ Klaus Töpfer, ministr životního prostředí, Manfred Kante, ministr vnitra – vláda 1990/1994

⁴² Dva státní sekretáři ministra životního prostředí Klause Töpfera byli zároveň funkcionáři SL

1.2 Struktura

Samotná struktura Sudetoněmeckého landsmanšaftu se dělí na dvě základní linie organizovanosti, a to dle současného místa bydliště v novém domově a dle dřívějšího místa bydliště v Československu. Je nutno dodat, že do obou struktur je zahrnuta také Sudetoněmecká mládež (Sudetendeutsche Jugend).

a) Dělení dle současného místa bydliště (Gebietsgliederung)

Nejvyšší úroveň členění představuje dělení mezi Sudetoněmeckým landsmanšaftem, Sudetoněmeckým landsmanšaftem v Rakousku a skupinách nacházejících se v zahraničí⁴³. Druhý stupeň tvoří zemské svazy (Landesverbände) a v Bavorsku krajské svazy (Bezirksverbände). Na nižších organizačních úrovních operují okresní skupiny (Kreisgruppen) a místní skupiny (Ortsgruppen). Jednotlivým uskupením předsedají předsedové (Obleute):

- 1) místní skupiny (Ortsgruppen) – v současnosti se jejich počet pohybuje kolem 1 500,
- 2) okresní skupiny (Kreisgruppen) – celkový počet přesahuje 360 těchto skupin,
- 3) zemské svazy (Landesverbände) a krajské svazy (Bezirksverbände),
- 4) celospolkové svazy (SL, SLÖ a zahraniční skupiny).

b) Dělení dle místa původu či bydliště členů nebo jejich předků v České republice (Heimatsgliederung)

Organizovanost dle dřívějšího místa původu či bydliště se opírá o původní místo bydliště v předmnichovském Československu a vysídlenec rozřazuje podle pravidel

---

⁴³ Skupiny SL se nacházejí například v Argentině, Kanadě, Švédsku, USA a dalších zemích. Od roku 1998 se připravovalo založení SL také v Jižní Africe, Itálii, Švýcarsku, Španělsku a Velké Británii.

třístupňové hierarchie. V čele všech třech hierarchií stojí vždy příslušný tzv. zemský opatrovatel (Landesbetreuer):

- 1) domovské obce (Heimatgemeinden) – domovských obcí je přes 2 000,
- 2) domovské okresy (Heimatkreise) – počet domovských okresů činí 81,
- 3) domovské kraje (Heimatlandschaften) – v celkovém počtu 14 domovských krajů.

Krajští a okresní vedoucí tvoří Sudetoněmeckou domovskou radu, jejíž předseda je z titulu funkce členem spolkového vedení Sudetoněmeckého landsmanšaftu. Oba jsou zároveň členy kolektivního spolkového vedení⁴⁴.

Nejvyšším orgánem SL je 86členné Spolkové shromáždění (Bundesversammlung), jehož členové jsou voleni jednou za čtyři roky. Členové Spolkového shromáždění pocházejí ze Spolkové republiky Německo a také z Rakouska. V jeho čele stojí od roku 2004 Dr. Werner Nowak. Dále zde v rámci SL existuje tzv. předsednictvo (Bundesvorstand), které se skládá z cca 17 členů.

Nejvyššími představiteli Sudetoněmeckého landsmanšaftu jsou předseda (Bundesvorsitzender) a mluvčí (Sprecher) s pravomocí určovat politickou linii. Dvacáté první století přivítal Sudetoněmecký landsmanšaft právě nově zvoleným předsedou a mluvčím. Při únorovém setkání Spolkového shromáždění (Bundesversammlung) rezignoval na post předsedy a mluvčího ze zdravotních důvodů Franz Neubauer. Předsedou SL se stal 43letý konzervativní poslanec Evropského parlamentu a člen Česko-německého diskusního fóra Bernd Posselt a místo mluvčího SL získal 62letý předseda bavorského zemského sněmu Johann Böhm⁴⁵. Oba dva funkcionáři patřili k umírněnějším činitelům SL a Bernd Posselt byl prvním významným funkcionářem, který se narodil již narodil po válce na území SRN. Přesto se však Bernd Posselt již před svým zvolením do funkce předsedy několikrát vyjádřil pro zrušení tzv.

---

⁴⁴ Satzung der Sudetendeutschen Landsmannschaft, Bundesverband e.V., http://www.sudeten.de/bas/index_a.htm. (13.2.2008)

⁴⁵ Johann Böhm působil ve čtyřicetičlenné koordinační radě Česko-německého diskusního fóra a zasedal ve správní radě Fondu budoucnosti

Benešových dekretů, pokud se chce Česká republika stát členem Evropské unie. Johann Böhm po svém zvolení prohlásil, že se chce ve své nové funkci zasazovat i nadále o staré cíle SL a přispět k nápravě vyhnání a vyvlastění sudetských Němců. Zdůraznil však, že po více než padesáti letech od vyhnání se jedná spíše jen o nápravu morálně-symbolickou. Po osmi letech došlo k dalším změnám na obou nejvyšších postech. Při letošních únorových volbách byl zvolen na pozici předsedy dosavadní zemský předseda sudetských Němců v Bavorsku Franz Panny, jemuž uvolnil křeslo Bernd Posselt. Bernd Posselt obsadil funkci nejvyšší. Byl zvolen na čtyři roky mluvčím všech sudetských Němců. V únoru letošního roku v rozhovoru pro Mladou frontu Dnes vyjádřil, že jako nově zvolený mluvčí všech odsunutých sudetských Němců chce do budoucna uchovávat společenství a kulturu sudetských Němců, pěstovat partnerství s Čechy, odbourávat předsudky a nedůvěru české veřejnosti a zasazovat se o vzájemné poznání se⁴⁶.

Sídlo SL je v Sudetoněmeckém domě (Sudetendeutsches Haus) v Mnichově. V Sudetoněmeckém domě má sídlo řada dalších sudetoněmeckých orgánů jako například Sudetoněmecká nadace (Sudetendeutsche Stiftung), Sudetoněmecký archiv (Sudetendeutsches Archiv), Sudetoněmecká mládež (Sudetendeutsche Jugend), Sudetendeutsche Zeitung (Sudetoněmecké noviny), Sudetoněmecká rada (Sudetendeutscher Rat) či knihovna (Collegium Carolinum/Bibliothek) atd. Na svých oficiálních internetových stránkách uvádí SL jako současný počet členů SL a jemu blízkých organizací na 250 000.

Blíže si zaslouží přiblížit Sudetoněmecká rada. Sudetoněmecká rada funguje od roku 1955 jako jakési „quasi ministerstvo pro zahraniční otázky“⁴⁷ a vydává řadu publikací se sudetoněmeckou tematikou. Má 30 členů, přičemž polovinu členů volí Valné shromáždění SL.

---

⁴⁶ Vyrůstal jsem s obrázkou Jablonce, přiznal kritik dekretů Posselt, http://zpravy.idnes.cz/vyrustal-jsem-s-obrazky-jablonce-priznal-kritik-dekretu-posselt-pyl-/domaci.asp?c=A080226_101102_domaci_itu (2.2.2008)

⁴⁷ KURAL, Václav. *Hlavní organizace sudetoněmeckých vysídlenců v SRN 1945-1989* in. KURAL, Václav a kol. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: ÚMV. 1996, s. 39

Dalším důležitým orgánem je Sudetoněmecká nadace (Sudetendeutsche Stiftung). Ta byla zřízena v roce 1970 na základě § 96 spolkového zákona o záležitostech vyhnanců a uprchlíků (Gesetz über die Angelegenheiten der Vertriebenen und Flüchtlinge) a bavorského zákona o zřízení Sudetoněmecké nadace (Bayerisches Gesetz- und Verordnungsblatt 17/1970, s. 338). Jejím prvořadým úkolem je uchovávat a pěstovat dědictví a kulturu odsunutých sudetských Němců⁴⁸. Skrze tuto nadaci byl zřízen Sudetoněmecký dům, pořádají se výstavy, spolufinancují se sudetoněmecké dny a celá řada projektů. Řada těchto aktivit pomáhá SL prezentovat se na doma i v zahraničí. Nadace je spolufinancována Bavorskou vládou. Současným hlavním cílem Sudetoněmecké nadace je zřízení Sudetoněmeckého muzea v Mnichově, dlouho očekávaného projektu. Do tohoto muzea by měla být umístěna velká většina vyhnaneckých expozic z tzv. kmetrovských měst (Patenschaften) a muzeum by mělo napomoci i záchraně tzv. Heimatstuben⁴⁹.

Sudetoněmecký landsmanšaft pořádá každým rokem tzv. sudetoněmecké dny, které se konají o svatodušních svátcích (Pfingsttreffen) a jsou nejdůležitějším setkáním všech sudetských Němců. V průběhu tří dnů proběhne velké množství přednášek, panelových diskusí, tiskových konferencí, promítají se filmy, pořádají se bohoslužby, uskuteční se řada výstav a zazní velké množství projevů, z nichž nejdůležitějším je proslov bavorského ministerského předsedy. Jeho projev je každoročně nejdelším projevem k sudetským Němcům. Na sudetoněmecké dny je každoročně zván český premiér. Žádný dosavadní český premiér však pozvání nepřijal. Teprve v roce 2007 zaslal Mirek Topolánek jako vůbec první český premiér přátelské odmítnutí pozvání. Na sudetoněmeckých dnech je každoročně udělována Evropská cena Karla IV. Poprvé obdržel tuto cenu Čech v roce 2005. Prvním takto oceněným se stal litoměřický biskup Josef Koula, který obnovil v litoměřické diecézi kontakty s odsunutými sudetoněmeckými věřícími a sloužil některé mše v němčině⁵⁰. Druhým oceněným

---

⁴⁸ Gesetz über die Errichtung der sudetendeutschen Stiftung vom 27. Juli 1970, <http://www.sudetendeutsche-stiftung.de/cds/index.html> (12.3.2008)

⁴⁹ Sudetendeutsche Stiftung, <http://www.sudetendeutsche-stiftung.de/index.html> (12.3.2008)

⁵⁰ Posselt na sjezdu sudetských Němců kritizoval Klause, http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/05/050515_cz_sudetten_1345.shtml (26.2.2008)

Čechem se stal v tomto roce publicista a bývalý disident Petr Uhl. Uhl obdržel tuto cenu jako významný obhájce lidských a menšinových práv⁵¹.

Od roku 2000 až po současnost proběhlo celkem osm těchto sudetoněmeckých dnů. Sudetoněmecké dny měly obvykle v České republice velký ohlas. Na kritické projevy vůči Praze z úst bavorského předsedy, sudetoněmeckého mluvčího či předsedy často reagovala nejen média, ale i čelní představitelé české politické scény. Každoročně bylo požadováno zrušení tzv. Benešových dekretů, právo na domov, odškodnění sudetských Němců či navázání dialogu s českou vládou. Největší mediální ohlas měly sudetoněmecké dny v roce 2002, kdy probíhaly volby v České republice i Spolkové republice Německo a na post spolkového kancléře kandidoval Edmund Stoiber. Po celé volební období rudo-zelené koalice byla tato spolková vláda silně kritizována pro svůj chladný přístup k sudetoněmecké národnostní skupině a malou vůli hájit jejich zájmy na mezinárodní scéně. Plamenné proslovy Edmunda Stoibera se po jeho neúspěšné kandidatuře na spolkového kancléře a zejména vstupu České republiky do Evropské unie zmírnily.

Větší pozornost, v negativním slova smyslu, vzbudily pak jen 57. sudetoněmecké dny, které se konaly již za nové spolkové vlády Angely Merkelové (CDU). Kritiku tyto dny sklidily zejména proto, že jejichž ústředním mottem bylo „Vyhnání je genocida – budoucnost patří právu na vlast.“ Sudetští Němci bývají často obviňováni, že se snaží vyhnání stavět na roveň holocaustu a zločinům národního socialismu.⁵² Nicméně i někteří sudetoněmečtí funkcionáři uznali, že toto heslo bylo zvoleno nešťastně.⁵³

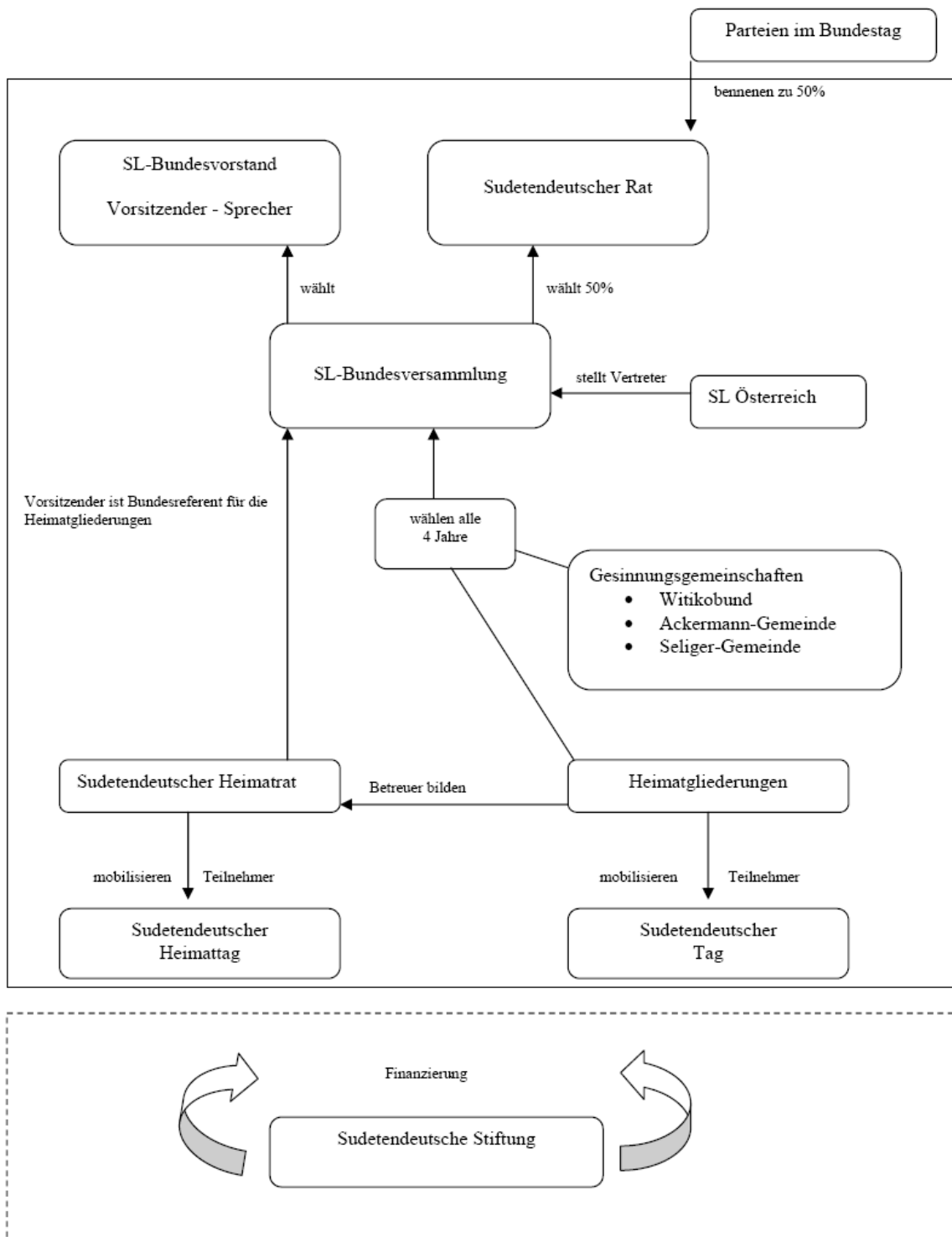
---

⁵¹ Sudetendeutscher Karlspreis für tschechischen Bürgerrechtler, <http://www.sudeten.de/sudpresse/up/Sudetendeutscher%20Karlspreis%20an%20Petr%20Uhl.pdf>(2.4.20)

⁵² Viz. *Was ein Völkermord ist – und was nicht*, Schulze Dessel, M. Süddeutsche Zeitung, 29.5.2006, s. 2

⁵³ KUNŠTÁT, Miroslav: Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadáný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, PhD., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006, s. 111

Obrázek č. 1: Organizační schéma struktury SL

Zdroj: HOPP, Gerhard. *Starkes Netzwerk – schwache Klientel? Der Einfluss der Vertriebenenverbände auf die Tschechienpolitik der CSU Regensburg*: Universität Regensburg, Philosophische Fakultät III, Geschichte, Gesellschaft und Geographie, 2007, 160 s. Vedoucí diplomové práce Prof. Dr. Martin Sebaldt

Oficiálním týdeníkem, který vydává SL jsou Sudetoněmecké noviny (Sudetendeutsche Zeitung). Sudetendeutsche Zeitung vychází také v regionální podobě pod názvem Heimatbote a Heimatruf a jednou za dva týdny vychází regionální noviny Reichenberger Zeitung. Současným šéfredaktorem Sudetendeutsche Zeitung je od roku 2003 Herbert Fischer a je vydáván Sudetoněmeckým vydavatelstvím (Sudetendeutsche Verlagsgesellschaft). Mezi současné stálé spolupracovníky patří například Dr. Rudolf Grulich, Milan Kubeš a další. Týdeník se dělí na dvě části, politickou a kulturní. Dohromady čítá Sudetendeutsche Zeitung na dvanáct stran. Sudetoněmecké noviny spolu s dalšími obdobně orientovanými novinami pro sudetské Němce (cca 60 druhů) dosahují zhruba 150 000 abonentů⁵⁴.

V březnu 2003 otevřel Sudetoněmecký landsmanšaft v pražské Sněmovní ulici svou kancelář, kterou vede bývalý český exulant Peter Bartoň. Peter Bartoň je mimo jiné stálým spolupracovníkem Sudetendeutsche Zeitung, kde pravidelně informuje o novinkách v pražské sudetoněmecké kanceláři a české politice. K hlavním úkolům kanceláře patří navazovat kontakty s českými a německými bavorskými politiky, pracovat na upevnování vztahů mezi církvemi a občanskými sdruženími, pomáhat při hledání ztracených příbuzných a přátel z doby těsně po válce a zejména přispívat k porozumění na obou stranách hranic⁵⁵. Proti otevření této kanceláře se v České republice silně protestovalo. Mezi silné odpůrce otevření této kanceláře patřil například Český svaz bojovníků za svobodu, Česká obec legionářská či extrémně pravicové strany Národní strana, Moravská demokratická strana a nelibost nad otevřením kanceláře vyjádřily také všechny parlamentní strany. Bernd Posselt označil kancelář za „velvyslanectví dobré vůle“, které se po své pětileté existenci osvědčilo jako kulturní a humanitární centrum⁵⁶. Kancelář na navštěvuje řada německých osobností a vyjadřuje tak svůj zájem o sudetské Němce. V nedávné době zavítal do kanceláře například Günter Beckstein, bavorská ministryně spravedlnosti Beate Merk, předseda skupiny poslanců CSU a současně místopředseda klubu poslanců CDU/CSU ve Spolkovém

---

⁵⁴ Ziele der Sudetendeutschen
gemäß Satzung der SL, http://www.sudeten.de/cms/?Die_Sudetendeutsche_Landsmannschaft:Ziele
(13.2.2008)

⁵⁵ Sudetoněmecké krajanské sdružení, <http://www.sks-praha.com/> (13.2.2008)

⁵⁶ Vyrůstal jsem s obrázky Jablonce, přiznal kritik dekretů Posselt, http://zpravy.idnes.cz/vyrustal-jsem-s-obrazky-jablonce-priznal-kritik-dekretu-posselt-py1-/domaci.asp?c=A080226_101102_domaci_itu
(26.2.2008)

sněmu Peter Ramsauer, bavorská ministryně hospodářství Emilie Müller a řada dalších poslanců CDU/CSU ⁵⁷.

1.3 Cíle a požadavky

Samotné požadavky sudetských Němců nejsou dodnes striktně vymezeny a konkrétně definovat, co vše se skrývá pod často používaným německým termínem „Wiedergutmachung“, není snadné. Důležitou skutečností je, že všechny požadavky sudetských Němců nejsou vznášeny konkrétními osobami. Požadavky jako vznášeny pouze kolektivní formou ve jménu této národnostní skupiny. Sudetští Němci usilují o uznání svých kolektivních práv tedy jako autonomní skupiny ⁵⁸. Pro SL jsou otázky spojené s poválečným odsunem sudetských Němců stále otevřeny. Odškodnění, zrušení tzv. Benešových dekretů a právo na sebeurčení a z něho vyplývající právo na domov patří k opěrným pilířům zájmů sudetských Němců. Podrobné vysvětlení, co se ukrývá za těmito jednotlivými hesly, dodnes nebyl předložen, což dává prostor ke spekulacím, které vedou českou stranu často k nervozitě a nejistotě. Výklad těchto požadavků se liší uvnitř samotného SL. Snad proto nedošlo nikdy k podrobnému rozpracování těchto cílů.

Sudetoněmecký landsmanschaft uvádí na svých oficiálních webových stránkách bodově své hlavní cíle, dle § 3 stanov SL takto: ⁵⁹

- uchovávat sudetské Němce a jejich potomky jako politické, kulturní a sociální společenství a chránit jejich postavení v novém jakož, i dřívějším domově;
- snaha o zamezení vyhánění, vyvražďování národů, etnických čistek a diskriminací a současně snaha o garantování práva na domov, právo národnostních skupin a právo na sebeurčení pro všechny národy a národností skupiny;

---

⁵⁷ Sudetoněmecké krajanské sdružení, <http://www.sks-praha.com/?Akce:Archiv> (6.6.2008)

⁵⁸ MAIER, Erich. *40 Jahre Sudetendeutscher Rechtskampf: die Arbeit des Sudetendeutschen Rates seit 1947*. München: Sudetendeutscher Rat. 1987, S. 207

⁵⁹ Ziele der Sudetendeutschen gemäß Satzung der SL, http://www.sudeten.de/cms/?Die_Sudetendeutsche_Landsmannschaft:Ziele (23.2.2008)

- prosazení právního nároku na domov, jenž je propojen s právem na sebeurčení;
- obhajovat právo na navrácení respektive rovnocennou náhradu či odškodnění za majetek zkonfiskovaný sudetským Němcům;
- sudetoněmeckou národnostní skupinu ekonomicky a sociálně podporovat;
- nadále rozvíjet a podporovat kulturní a vědecké dědictví původní domoviny jako součást německé a evropské kultury;
- přispívat k porozumění mezi evropskými národy na bázi pravdy a práva, především však přispívat k porozumění mezi Němci a Čechy.

Naposledy se Sudetoněmecký landsmanšaft písemně vyjádřil ke svým požadavkům v rámci prohlášení nově zvoleného Spolkového shromáždění v únoru 2008. Spolkové shromáždění ve své zprávě apeluje na zástupce české legislativy a exekutivy a vyzývá je ke zrušení tzv. Benešových dekretů, distancování se od vyhnání a bezpráví spáchaných na sudetských Němcích a žádá je o navázání přímých rozhovorů za účelem vyřešení problémů spojených s minulostí⁶⁰.

1.3.1 Tzv. Benešovy dekrety

Benešovy dekrety patří v posledních letech k často frekventovaným slovním spojením užívaným v médiích, politických kruzích, ale i mezi širokou veřejností obou zemí. Sudetoněmecký landsmanšaft usiluje o jejich zrušení, neboť dle jejich názoru odporují právním řádům demokratických zemí a na jejich základě bylo spácháno obrovské bezpráví. Základním problémem je dle SL to, že tzv. Benešovy dekrety jsou stále součástí českého právního řádu.

---

⁶⁰ Die Sudetendeutsche Bundesversammlung mit Neuwahlen tagte am vergange-nen Wochenende 9./10.2.2008 im Sudetendeutschen Haus in München, <http://www.sudeten.de/sudpresse/up/PM-0803.pdf> (11.3.2008)

Počátek vzniku Dekretů lze nalézt v roce 1940, kdy byla vytvořena prozatímní exilová vláda, Státní rada a Edvard Beneš prohlásil, že se ujímá funkce prezidenta republiky. Toto prozatímní státní zřízení bylo 18. července 1941 uznáno Velkou Británií a Sovětským svazem. Spojené státy americké uznaly českou exilovou vládu 21. července 1941. Tzv. Benešovy dekrety jsou normy, které byly vydány v Londýně v době, kdy bylo Československo okupováno nacistickým Německem, a na území Československa bezprostředně po okupaci, než se sešlo Prozatímní národní shromáždění a byl opět nastolen parlamentní pořádek. V období od 21.7.1940 do 27.10.1945 bylo vydáno více než 100 dekretů, přičemž v exilu jich bylo vydáno 45 a na domácí půdě pak 98. Dekrety řešily otázky činnosti zahraničního odboje, vedení války po boku spojenců proti Německu, jakož i převzetí moci a obnovení demokratických institucí. Prozatímní národní shromáždění v roce 1946 přijalo zvláštní ústavní zákon (57/1946 Sb.), kterým prohlásilo všechny ústavní dekrety od jejich vyhlášení za ústavní zákony a všechny ostatní dekrety za běžné zákony Československa. Po jejich vydání byla řada dekretů měněna či rušena, takže v současné době je součástí českého a slovenského právního řádu pouze 9 dekretů vydaných v zahraničí a 48 dekretů vydaných na území Československa⁶¹. Žádný z dekretů výslovně odsun sudetských Němců z Československa nenařizoval. Dekrety ale obsahovaly normy, které poskytly pro odsun právní rámec.

Sudetští Němci kritizují nejvíce následující dekrety prezidenta Beneše.

1.3.1.1 Dekret prezidenta republiky ze dne 19. května 1945 o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů (5/1945 Sb.)

Tento dekret určil, že: „...*jakékoliv majetkové převody a jakákoliv majetková jednání, ať se týkají majetku movitého či nemovitého, veřejného či soukromého, jsou neplatná, pokud byla uzavřena po 29. září 1938 pod tlakem okupace nebo národní,*

---

61 POTOČNÝ, Miroslav. *Sudetoněmecký program tzv. 20 bodů z hlediska mezinárodního práva* in. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. 1998, s. 37 – 51

*rasové nebo politické perzekuce*⁶². Zároveň však byla uvalena národní správa na majetek osob státně nespolehlivých. Za osoby státně nespolehlivé byly považovány osoby, které vyvíjely činnost směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, bezpečnosti a obraně Československa, a osoby, které k takové činnosti podněcovaly. V českých zemích šlo o osoby německé národnosti a osoby, které s nimi spolupracovaly. Německý majetek, jehož majitelé: „...byli obětí politické nebo rasové perzekuce a zůstali věrni demokraticko-republikánské myšlence“, měl být z národní správy vyňat a vrácen⁶³.

1.3.1.2 Dekret prezidenta republiky ze dne 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa (12/1945 Sb.)

Na základě tohoto dekretu byl konfiskován, pro účely zemědělské reformy, majetek ve vlastnictví osob německé národnosti bez ohledu na státní příslušnost, jakož i majetek zrádců a nepřátel republiky jakékoliv národnosti a státní příslušnosti a akciových a jiných společností a korporací, jejichž správa úmyslně a záměrně sloužila německému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům. Podle § 1 odstavce 2 však: „*Osobám německé a maďarské národnosti, které se aktivně zúčastnily boje za zachování celistvosti a osvobození Československé republiky, se zemědělský majetek podle odstavce 1 nekonfiskuje*“⁶⁴. Za osoby německé národnosti se považovaly nejen osoby, které se při kterémkoliv sčítání lidu od roku 1929 přihlásily k německé národnosti, ale i ty, které se staly členy národních skupin nebo útvarů či politických stran sdružujících osoby německé národnosti. To znamená, že i ten, kdo se přihlásil sice

---

62 Dekret prezidenta o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/51945.html> (6. 2. 2008)

63 Dekret prezidenta o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/51945.html> (6. 2. 2008)

64 Dekret prezidenta o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/121945.html>, (2. 2008)

jako Čech, ale později se stal například členem NSDAP, Hitlerjugend, Wermachtu atd., byl „de facto“ považován za osobu německé národnosti⁶⁵.

1.3.1.3 Ústavní dekret prezidenta republiky ze dne 2. srpna 1945 o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské (33/1945 Sb.)

Tento dekret upravoval otázku československého státního občanství osob německé a maďarské národnosti. Záborem Sudet a vytvořením protektorátu se podle německého předpisu o říšských občanech ze dne 15. září 1933 stali všichni příslušníci německého národa německými státními příslušníky. Ústavní dekret 33/1945 Sb. toto bere na vědomí a zbavuje tyto jedince československého státního občanství. Ostatní českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské pozbyli československého státního občanství dnem, kdy tento dekret nabyl účinnosti. Podle § 2 odstavce 2 osobám spadajícím pod ustanovení § 1, které prokázaly, že zůstaly věrné Československé republice, účinně se zapojily do boje za její osvobození či trpěly pod nacistickým nebo fašistickým diktátem, bylo československé státní příslušenství ponecháno⁶⁶.

1.3.1.4 Dekret prezidenta republiky ze dne 25. října 1945 o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy (108/1945 Sb.)

Tento dekret navazoval na dekret 5/1945 a zabavoval bez náhrady nepřátelský majetek. Podle § 1 byl německý majetek, jehož majitel trpěl pod nacistickým nebo fašistickým terorem, z konfiskace vyňat. Vyvlastění bez náhrady na základě zákona v Československu umožňovala Ústavní listina z roku 1920. Mezinárodněprávně bylo potvrzeno například na Pařížské konferenci roku 1945 a jinými dohodami⁶⁷.

---

⁶⁵ Dekret prezidenta o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/121945.html>, (6. 2. 2008)

⁶⁶ Ústavní dekret prezidenta o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/331945.html>, převzato 6. 2. 2008

⁶⁷ Dekret prezidenta o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy, <http://www.psp.cz/docs/laws/dek/1081945.html>, převzato 6. 2. 2008.

1.3.1.5 Ústavní zákon ze dne 8. května 1946 o právnosti jednání souvisících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků (115/1946 Sb.)

Podle § 1 zákona číslo 115/1946 Sb. ze dne 8. května 1946 o právnosti jednání souvisících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků (tzv. amnestijní zákon): „*Jednání, k němuž došlo v době od 30. září 1938 do 28. října 1945 a jehož účelem bylo přispěti k boji o znovunabytí svobody Čechů a Slováků nebo které směřovalo ke spravedlivé odplatě za činy okupantů nebo jejich pomahačů, není bezprávné ani tehdy, bylo-li by jinak podle platných předpisů trestné*“⁶⁸.

Tento zákon amnestoval všechny činy, které byly spáchány jako „spravedlivá odplata“ s výjimkou těch činů, které byly spáchány ze zjištěnosti nebo k zakrytí jiného trestného činu, a to mezi 5. květnem až 28. říjnem, kdy začalo fungovat prozatímní národní shromáždění a je také tímto považováno revoluční období za skončené. V řadě případů se však množství masových exekucí, vražd, mučení a krádeží vyhnulo spravedlivému vyšetřování.

Česká vláda se při obhajobě tzv. Benešových dekretů odvolává na tzv. Postupimskou konferenci. Ta bývá ale předmětem častých právních a politických debat o své platnosti/neplatnosti. Nicméně hlava XIII. s názvem „Spořádaný odsun německého obyvatelstva“ obsahuje prohlášení mocností: „*Tři vlády prozkoumaly tuto otázku po všech stránkách a uznaly, že německé obyvatelstvo nebo jeho složky, které zůstávají v Polsku, Československu a v Maďarsku, bude třeba odsunout do Německa. Jsou zajedno v tom, že jakýkoliv odsun musí být prováděn spořádaně a lidsky*“⁶⁹. Dále se velmoci usnesly na spravedlivém rozdělení vysídlených Němců do okupačních zón, na což měla dohlížet ustanovená Kontrolní rada. Na tomto základě byla v roce 1946 zahájena fáze odsunu, zvaná vysídlení. Konference v Postupimi byla sice podepsána pouze třemi stranami a to Sovětským svazem, Spojenými státy a Velkou Británií, ale byla založena na mezinárodním právu a je tudíž smlouvou mezinárodní, která nemůže být vypovězena pouze jedním účastníkem.

⁶⁸ Ústavní zákon č. 57/1946 Sb. ze dne 28. března 1946, kterým se schvalují a prohlašují za zákon dekrety presidenta republiky, <http://www.mzv.cz/www/mzv/default.asp?id=26318&ido=14070&idj=1&amb=1>, převzato 9. 3. 2008.

⁶⁹Postupimský protokol, <http://www.mzv.cz/www/mzv/default.asp?id=26324&ido=14070&idj=1&amb=1> (6. 3. 2008)

V české společnosti panují obavy, že eventuální zrušení tzv. Benešových dekretů by mohlo vyvolat právní a majetkové nároky odsunutých sudetských Němců vůči České republice⁷⁰. Proto se Česká republika již několikrát za tzv. Benešovy dekry postavila. V dubnu 2002 Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky vydala prohlášení, ve kterém taxativně uvádí, že: „...československé zákonodárství z let 1940-1946, včetně dekretů prezidenta republiky, vzniklo podobně jako v jiných evropských zemích v důsledku války a porážky nacismu. Poválečné zákony a dekry prezidenta republiky se realizovaly, byly konzumovány v období po svém vydání a dnes již na jejich základě nemohou vznikat žádné nové právní vztahy. Právní a majetkové vztahy, které z nich vyplynuly, jsou nezpochybnitelné, nedotknutelné a neměnné“⁷¹.

Tabulka č. 2: Názory na platnost Benešových dekretů v ČR

	2002/03	2004/06	2005/02	2006/11	2007/11
měly by platit i nadále	67	66	64	53	52
měly by být zrušeny	5	8	7	13	11
neví	28	26	29	34	37

Pozn.: Údaje v procentech, součet ve sloupci 100 %.

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR, Veřejnost o odsunu a Benešových dekrytech, listopad 2007, http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100740s_pm71221.pdf (12.3.2008)

Z této tabulky je patrné, že více než 50 % všech občanů České republiky si přeje, aby tzv. Benešovy dekry platily i nadále. Tento trend má sestupnou tendenci na úkor osob, které nemají na tzv. Benešovy dekry vyhraněnější názor. Požadavek zrušení tzv. Benešových dekretů v české veřejnosti nepřekračuje 13 %.

V Sudetoněmeckých novinách se píše o odsunu sudetských Němců po druhé světové válce jako o Benešově svévoli a tzv. Benešovy dekry odporují právu na sebeurčení, právu na vlast a jsou založeny na principu kolektivní viny a etnický diskriminující. Edvard Beneš a tzv. Benešovy dekry jsou považovány za příčinu veškerého zla, které bylo na sudetských Němcích spácháno.

⁷⁰ VIERLING, Birgit. *(K)eine normale Nachbarschaft? Die deutsch-tschechischen Beziehungen 1998-2002*. Regensburg: 2004. s. 61.

⁷¹ Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR k dekrytům prezidenta republiky, <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=11496&ido=1&idj=1&amb=1> (11. 2. 2008)

Tabulka č. 3: Hodnocení odsunu v letech 2003–2005 v Sudetoněmeckých novinách

Počet článků	Nejfrekventovanější názory na odsun sudetských Němců
83	Nespravedlivé vyhnání – nehumánní exces v rozporu s právy
50	Nehumánní exces iniciovaný Benešem
10	Logický výsledek špatného uspořádání Evropy po 1. světové válce
9	Smíšené názory
6	Odplata, ale s výhradami ke způsobu provedení
158	CELKEM

Zdroj: vlastní tabulka dle BARTOŠOVÁ, Markéta. *Odsun sudetských Němců v mediální agendě týdeníku Sudetendeutsche Zeitung v letech 2003 – 2005* Praha: Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut mediálních studií, 2007, 113 s. Vedoucí diplomové práce Köpplová Barbara, s. 66

Zrušení tzv. Benešových dekretů je proto hlavním zájmem SL a Unie vyhnanců CSU tento zájem podporuje. Tzv. Benešovy dekry se proto samozřejmě staly mnohokrát ústředním tématem jednání této pracovní skupiny. V programovém prohlášení Unie vyhnanců z roku 2005 se píše: *„Benešovy dekry byly podkladem pro zbavení práv, vyvlastnění a vyhnání. Bylo dokázáno, že vyhnání milionů Němců po druhé světové bylo a je bezprávím. Z tohoto důvodu se CSU vyslovuje po zrušení platnosti veškerého vyvlastnění, zbavení práv a vyhnání, které bylo uskutečněno na základě dekretů a podobných zákonů.“*⁷²

Dále je zde zdůrazněno, že

- dekry odporují právu a hodnotám Evropské unie;
- snižují hodnověrnost postavení a činnosti Evropské unie vůči všem současným a budoucím vyhnáním;
- znamenají přetrvávající diskriminaci vůči vyhnancům a německé menšině ve východní Evropě;
- brání plně přátelskému vztahu mezi oběma národy

⁷² 21. Nachbarschaft neu denken - Perspektiven bayerischer Vertriebenenpolitik, <http://www.csu.de/home/Display/Service/links> (3. 5. 2008)

a proto měly být zrušeny a vyhnání sudetských Němců, které je těžkým bezprávím, odčiněno⁷³.

Zástupci sudetských Němců vždy usilovali o převedení sudetoněmecké otázky z bilaterálního česko-německého prostředí do prostředí mezinárodního⁷⁴. Od roku 2000 se například již obrátili na amerického prezidenta George Bushe, Evropskou unii, Evropský soud pro lidská práva, Česko-německý fond budoucnosti a řadu dalších mezinárodních institucí. Nikdy ale neuspěli. Naposledy se obrátili na Výbor OSN pro lidská práva a ČR se aktuálně musí vyjádřit do konce srpna tohoto roku ke stížnostem 47 sudetských Němců. Ti si stěžují na české soudy, neboť jim odmítají vrátit jejich majetek s odkazem na platnost tzv. Benešových dekretů.⁷⁵

Tzv. Benešovy budou diskutovány, řešeny, probírány, hodnoceny, hájeny, zatracovány v česko-německých vztazích ještě řadu let. Jejich konfliktní potenciál je nebývale velký. Nic však nenasvědčuje tomu, že by Česká republika nebo Spolková republika Německo, respektive Sudetoněmecký landsmanšaft a jeho zastánci, ustoupily v této otázce ze svých pozic.

1.4 Sudetoněmecká tvář 21. století

Sudetoněmecký landmanšaft ve 21. století hledá své místo, své postavení v česko-německých vztazích. Sudetoněmecký landsmanšaft je často považován za organizaci, jejíž struktura, požadavky a názory zůstala v minulosti a nyní není schopna flexibilně reagovat na vývoj v česko-německých vztazích. Bernd Posselt se proto na počátku roku 2005 pokusil transformovat cíle a úkoly této organizace tak, aby odpovídaly nové době. Jeho pokus ztroskotal na zatvzelenosti a konservativismu některých sudetoněmeckých funkcionářů. Posseltových tzv. *Pět cílů* publikovaných v Sudetoněmeckých novinách bylo zaměřeno na uchování a rozvoj kulturní identity sudetských Němců, spolupráci a hledání porozumění mezi Sudetoněmeckým

---

⁷³ 21. Nachbarschaft neu denken - Perspektiven bayerischer Vertriebenenpolitik, <http://www.csu.de/home/Display/Service/links> (3. 5. 2008)

⁷⁴ Například Sudetendeutsche Frage multilateral lösen!, Posselt in Wien, Sudetendeutsche Zeitung, 12.4.2002, s. 1

⁷⁵ Sudetendeutsche lassen tschechisches Restitutionsrecht prüfen, Ministerium spricht von „Kollektivschuld“, Sudetendeutsche Zeitung, 8. 2. 2008, s. 1

landsmanšaftem a Českou republikou ve společné Evropě⁷⁶. Posselt však byl na stránkách Sudetendeutsche Zeitung za svou snahu o reformu sudetoněmeckých požadavků obviněn ze zrady a dokonce se objevily i pokusy zbavit Posselta funkce. Mezi kritiky Posseltova programu patřil například předseda Spolkového shromáždění SL Werner Nowak, který se odkázal k sudetoněmeckým požadavkům vymezeným dle § 3 stanov SL s dodatkem, že síla SL pramení právě v tom, že své požadavky nemění⁷⁷. V červnu 2006 zazněl nový požadavek revize programového směřování SL. Tentokrát ze strany Sudetoněmecké mládeže⁷⁸. Až dosud však k žádným programovým změnám nedošlo.

Pokusy zbavit Posselta funkce za jeho umírněnější názory a snahu transformovat SL kolidují s jeho pozdějším zvolením do nejvyšší funkce mluvčího všech sudetských Němců. Především zastánci radikální linie Sudetoněmeckého landsmanšaftu nejsou s Posseltovým přístupem k České republice spokojeni. První velkou vlnu nesouhlasu s Posseltovou politikou vyjádřil SL březnu 2002, když se Bernd Posselt zúčastnil českého diskusního pořadu NAOSTRO, kde se omluvil za nacistické zlo spáchané na obyvatelích Československa. *„Nacismus a vše, co sním mělo, co do činnosti pro mě představuje monstrózní zločin 20. století. Jako předseda Sudetoněmeckého landsmanšaftu přijímám svůj díl odpovědnosti a prosím český národ o odpuštění za hanbené činy, kterých se tento režim dopustil. Na tomto se podíleli také sudetští Němci. Zde není co relativizovat či přikrášlovat“*⁷⁹. Sudetští Němci s omluvou nesouhlasili a Posselt musel čelit snahám o své sesazení. Zajímavostí zůstává, že ani česká strana nebyla s Posseltou omluvou spokojena.

Miroslav Kunštát se domnívá, že základním problémem současné činnosti sudetoněmeckých organizací obecně je, že *„(...) problém zachování a transformace sudetoněmecké poválečné kolektivní identity, jakoby dovršené vyhnáním a vysídlením z Československa a nyní, po 60 letech, možná nově nastavitelné kýženu historickou a*

---

⁷⁶ Fünf Ziele, Bernd Posselt, Sudetendeutsche Zeitung, 14.1. 2005, s.1-2

⁷⁷ Zukunft der Volksgruppe in der Diskussion - Nur fünf Ziele, dr. Werner Nowak, Sudetendeutsche Zeitung, 18. 2. 2005, s. 3

⁷⁸ KUNŠTÁT, Miroslav: Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadáný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, PhD., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006, s. 111

⁷⁹ Der Wind schneit sich zu drehen, Sudetendeutsche Zeitung, 5.4.2002, s.1

*kulturní integraci ve staré vlasti – a zbavené tak konečně traumatu identity formované viktimizací, nepřetržitým kultem obětí ve vlastních řadách.“*⁸⁰ Letité radikální požadavky sudetských Němců měly dle Miroslava Kunštáta v první řadě identitotvorný „cementující“ význam pro ně samé. Nyní však tato cementující síla chybí a je třeba najít nový směr⁸¹.

Podle názoru mladého českého politologa Nigrina se sudetští Němci začínají jako politická skupina díky generačnímu problému svých členů a sudetských Němců celkově stávat marginální organizací. Vše nasvědčuje tomu, že budoucnost Sudetoněmeckého landsmanšaftu není na politické scéně, nýbrž tkví v jeho kulturním potenciálu⁸².

---

⁸⁰ KUNŠTÁT, Miroslav: Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadaný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, PhD., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006, s. 112

⁸¹ KUNŠTÁT, Miroslav: Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadaný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, PhD., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006, s. 112

⁸² Viz. NIGRIN, Tomáš. 2007. „V Bavorsku začal nový letopočet. Edmund Stoiber opustil po čtrnácti letech úřad předsedy vlády“, Mezinárodní politika 12:28 nebo Rozhovor s JUDr. Vladimírem Handlem, vědecký pracovník Ústavu mezinárodních vztahů, 16.5.2008

2 Sudetoněmecký landsmanšaft v SRN a ČR

Postavení Sudetoněmeckého landsmanšaftu je v obou zemích odlišné. Sudetoněmeckému landsmanšaftu je v České republice věnována mnohem větší pozornost, ať už se jedná o politické strany, českou vládu či média a veřejnost. Situace je ve Spolkové republice Německo odlišná. Největším zastáncem sudetských Němců je na politické scéně dlouhá léta pouze bavorská vládní strana CSU, skrze niž se dostává Sudetoněmecký landsmanšaft na celoněmeckou a evropskou úroveň. Ostatní politické strany vnímají vyhnanecké organizace spíše jen velmi okrajově.

Důležitým zdrojem definice zájmu a politiky Spolkové republiky Německo je vůči České republice historická paměť. SRN se zaměřila ve vztahu k České republice na budování mezinárodního multilaterálního rámce, který se orientuje na budoucnost a minulost tlačí do pozadí ve snaze nevyvolávat staré historické křivdy. Německá vláda klade rovněž dlouhodobě větší důraz na zájmy celoněmecké před zájmy skupinovými. Pozice a zájmy SL sice nehrají rozhodující roli v česko-německých vztazích, ale významně působí na česko-bavorské vztahy. Zájmy sudetských Němců se často mylně v České republice interpretují jako celoněmecký zájem, což občas negativně ovlivňuje pohled Čechů na celou Spolkovou republiku Německo. Česká republika tak pod tlakem nejistoty vůči většímu a silnějšímu sousedu z jehož útrob se ozývají leckdy razantní požadavky radikálních členů SL upadá do bojovně laděného nacionalistického postoje. Německý hlavní politický proud, který obvykle názory Sudetoněmeckého landsmanšaftu nesdílí tak ustupuje do pozadí⁸³. Česká republika vstupem do Evropské unie získala kýženou jistotu vůči německému sousedu a SL zatlačila na samý okraj svému zájmu.

2.1 Spolková republika Německo

V německé politice 21. století směrem k České republice hraje významnou roli vyrovnání se s minulostí (Vergangenheitsbewältigung), která je součástí tzv. kultury

---

⁸³ HANDL, Vladimír. 2003. „Německý multilateralismus a vztahy k státům visegrádské skupiny“, Mezinárodní vztahy 1: s. 13 - 17

vzpomínání (Öffentliche Erinnerungskultur)⁸⁴. Rozkvět prožívá tato disciplína sice již od devadesátých let 20. století, ale kulminuje právě v tomto tisíciletí.

Téma útěku a vyhnání téměř 15 milionů Němců ze zemí střední a východní Evropy bylo dlouhá léta tabuizováno. V devadesátých letech se začala situace měnit. Války na Balkáně a s nimi spojené etnické čistky a vyhánění obyvatel jako proklamovaný politický cíl začaly v německé společnosti vyvolávat otázku, zdali se nejedná o stejný obraz jako před padesáti lety. Sjednocení Německa, jeho postupné znovunabytí ztraceného sebevědomí, snaha po nalezení nové národní identity a rostoucí touha po distancování se od nacistické minulosti a zbavení se dlouholetého stigmatu pachatele dvou světových válek vedla k tomu, že Němci začali nalézat odvahu k otevření nového tématu svých dějin.

Podstatnou roli zde ztvárnila média. Mediální prostředí se transformovalo na počátku nového tisíciletí, kdy se německá společnost začala opět zajímat právě o úděl vyhnanců po druhé světové válce a do společenské debaty se vrátilo téma Němců jakožto obětí války. Symbolickým bodem obratu se v německém prostředí stal román Güntera Grasse *Im Krebsgang* (Račí chůzi) vydaný v únoru roku 2002. Kniha pojednává o osudu německých vyhnanců z východu. Grass u příležitosti vydání své knihy vyjádřil mínění většiny Němců. Totiž že: „*Nikdy by se nemělo o tak velkém utrpení mlčet jen proto, že vlastní vina byla převeliká a vyznávající lítost naléhavá, a opomíjené téma přenechat právnickým tahanicím*“⁸⁵. Grass však ve svém počínání nebyl osamocen. Dalšími významnými impulsy pro oživení diskuse, která byla dosud blízka pouze vyhnaneckým skupinám či extrémní pravici, se stal seriál *Flucht und Vertreibung der Deutschen aus dem Osten* ve vlivném německém týdeníku *Der Spiegel*, který začal s vydáváním série v červnu roku 2002. Veleúspěšný byl také třídílný televizní dokument stanice ARD věnující se obětem vyhnání a pětidílná série druhého německého televizního kanálu ZDF nazvaná *Die grosse Flucht*. Po skončení každého dílu se živě vysílaly debaty s předními odborníky a politiky na dané téma. Mezi zúčastněnými se tak objevila například Antje Vollmerová (spolková viceprezidenta rudozelené koalice), Erika Steinbachová (předsedkyně Svazu vyhnanců), Otto Schilly

---

⁸⁴ Viz KOL. AUTORŮ. *Diktatur-Krieg-Vertreibung*. Essen: Klartex Verlag, 2005. 500 s.

⁸⁵ KITTEL, Manfred. Vyhánění ze vzpomínek In. *Střední Evropa* 21.3.2008, s. 72

(spolkový ministr vnitra rudozelené koalice), Pavel Kohout (český spisovatel), Arnulf Baring (německý historik), Janusz Reiter (bývalý polský velvyslanec v Německu) atd.⁸⁶

Tragický osud vyhnanců z Evropy nově vyvolal v Němcích soucit a pocit, že i část německého obyvatelstva trpěla a byla válečnou obětí. Soucit s vyhnanci se začal šířit napříč politickým spektrem. Sympatie k vyhnancům začala sdílet nejen konzervativní pravice ale také levicová část politického spektra. Právě obrat ve smýšlení levice byl důležitý. V roce 2000 se tak Gerhard Schröder jako první sociálnědemokratický kancléř odvážil přijít na setkání vyhnanců. Rudo-zelená koalice toto téma oprostila pro Českou republiku nepřijatelných nároků sudetských Němců a učinila tak tuto disciplínu přijatelnou pro všechny, kteří ji dosud vytěšňovali na okraj svého zájmu. Jedním z výsledků kultury vzpomínání se stal „trend k centralizaci“⁸⁷ veřejného připomínání si obětí druhé světové války. A tak byly například schváleny projekty památníku obětem holocaustu, projekt dokumentačního centra proti vyhánění v Berlíně atd.

V průběhu posledních let se paralelně s vyrovnáním se s minulostí, vytváří v SRN shoda, že odsun sudetských Němců z Československa by měla Česká republika jednou provždy odsoudit bez jakéhokoli „kdyby“ či „ale“. Takovýto názor má prosté vysvětlení. Většina Němců je přesvědčena, že se se svou minulostí příkladně vypořádala a požaduje totéž i od druhých⁸⁸. Morálně-historická dimenze česko-německých vztahů tak nabírá nových rozměrů a vše napovídá tomu, že se bude stejným směrem i rozvíjet nadále.

---

⁸⁶ Posselt schreibt an ZDF-Interdant, Sudetendeutsche Zeitung, 18.1.2002, s. 1

⁸⁷ Kunštát, Miroslav: Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadaný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, PhD., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006, s. 113

⁸⁸ HUDALLA, Anneke *Německý pohled na českou zahraniční politiku* in. : PICK, Otto; HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004., s. 233

2.1.1 Křesťansko-sociální unie - bavorská vládní strana

CSU je sesterskou politickou stranou větší CDU. V roce 1949 se obě strany spojily do jedné politické frakce v rámci německého Spolkového sněmu (Bundestag). Při volbách pak CSU sestavuje kandidátku v Bavorsku a CDU ve zbytku SRN.

Vztah CSU a sudetských Němců je svého druhu ojedinělý. CSU je dlouholetou vládní stranou největšího a nejvlivnějšího spolkového státu, skrze jejíž politické úspěchy realizuje své zájmy na celoněmecké a evropské půdě. Vztahy mezi Bavorskem a Českou republikou vstoupily do 21. století zatěžkány otázkami minulosti a napjaté vztahy mezi oběma aktéry negativně ovlivňovaly také samotné česko-německé vztahy.

V současné době je Bavorsko díky úspěšné vládní politice lídrem výroby a vývoje špičkových technologií a centrum průmyslu. Bavorsko je tak nejbohatší spolkovou zemí s vysokým životním standardem obyvatel od čehož se odvíjí vysoký politický vliv této spolkové země⁸⁹. Bavorská vláda vděčí sudetským Němcům za rychlou poválečnou obnovu a ekonomický úspěch do té doby převážně agrárního Bavorska. Sudetští Němci jsou konzervativní katolíci v převážně konzervativně katolické zemi a představují relativně silný voličský potenciál, na který se CSU může vždy spolehnout. S podporou sudetských Němců dosahují volební výsledky této konzervativní strany od roku 1970 bezpečně více než 50% a nadpoloviční většina v bavorském Zemském sněmu (Landtag) je tak zajištěna Bavorsko je patronem sudetských Němců, což pro něj znamená závazek tuto národnostní skupinu morálně a finančně podporovat a hájit její politické, kulturní a sociální zájmy. Pro letitě vládnoucí CSU stojí tato národnostní skupina proto z mnoha důvodů na špici jejích zájmů. Sudetští Němci tudíž spoléhají na bavorskou vládu, že pomůže prosadit jejich požadavky a cíle.

Bavorská vládní strana se od samého počátku devadesátých let dvacátého století, kdy se otevřely dveře pro česko-německou diskusi, snažila sjednat přímé rozhovory mezi sudetskými Němci a Čechy, aby vyřešili své vzájemné historické spory mezi

---

⁸⁹ NIGRIN, Tomáš. 2007. „V Bavorsku začal nový letopočet. Edmund Stoiber opustil po čtrnácti letech úřad předsedy vlády“, *Mezinárodní politika* 12: s. 26

sebou a nezatěžovali budoucnost traumaty minulosti. Československá politická reprezentace po krachu jednání mezi federálním premiérem Mariánem Čalfou a předsedou SL Franzem Neubaurem z roku 1990 dospěla k názoru, že toto téma lze řešit pouze na vládní úrovni, kdy jediným českým partnerem může být německá vláda. Po tomto rozhodnutí české strany se tak musela chopit zastupování zájmů sudetských Němců samotná CSU. Toto zastupování ovšem s sebou přineslo nejedno nedorozumění a zklamání vzhledem k odlišným cílům a zájmům bavorské vlády na jedné straně a SL na straně druhé. Příčinami nesouladu mezi politickou linií SL a CSU je zejména odlišné vnímání požadavků na vyrovnání s minulostí. Bavorská vláda žádá výslovně jen morální gesto a ve větší míře zrušení tzv. Benešových dekretů. V případě majetkových otázek či práva na domov je zdrženlivá. SL naproti tomu zpočátku požadoval reálnou náhradu zabaveného majetku a postavení sudetských Němců na úroveň státního národa v rámci ČR. Podpory se mu však nedostalo. Ještě v roce 1992 po podepsání Československo-německé smlouvy CSU na půdě Spolkového sněmu (Bundestag) a Spolkové rady (Bundesrat) tuto smlouvu odmítla, v roce 1997 pro Česko-německou deklaraci, i když s výhradami, přijala. Tento vývoj byl způsoben zejména touhou po ukončení historických sporů, které SL, hlavně kvůli neschopnosti formulovat jasně své cíle, prohluboval. Praktická politika nakonec u CSU převládla nad často upřímně myšlenou podporou sudetoněmeckým zájmům a přes často svéráznou rétoriku bývalého bavorského premiéra Edmunda Stoibera vůči České republice. Günter Beckstein, nově zvolený ministerský předseda CSU, pak dodal bavorské politice nový rozměr a otevřel novou kapitolu politiky vyhnanců.

2.1.1.1 Edmund Stoiber – bavorský fenomén

Edmund Stoiber byl jednou z nejvlivnějších z nejdéle sloužících osobností německé zemské politiky. Ve 21. století strávil Edmund Stoiber 7 let ve funkci hlavního obhájce a patrona sudetských Němců. Stoiberův vztah k této národnostní skupině byl emotivně ovlivněn skutečností, že jeho žena Karin je sudetskou Němkou, která byla po druhé světové válce jako malé dítě se svou rodinou odsunuta.

Stoiber jako bavorský předseda nechyběl za celých 14 let svého vládnutí na žádné významnější události SL a sudetských Němců. Každoroční projev bavorského

předsedy o svatodušních svátcích je nejobsáhlejším projevem k sudetským Němcům, kde Edmund Stoiber dokazoval, jakým je skvělým řečnickým virtuózem. Jeho projevy byly vždy odměněny bouřlivým potleskem všech zúčastněných a citovány v médiích. Stoiber v jejich rámci vždy útočil na spolkovou vládu Gerharda Schrödera za nedostatečné hájení zájmů sudetských Němců, rok co rok kritizoval českou vládu pro svou neochotu diskutovat se sudetskými Němci a za setrvání na tzv. Benešových dekretch. Po celých čtrnáct let svého bavorského předsednictví odmítal navštívit Prahu bez reprezentantů sudetských Němců. Stoiberovy plamenné proslovy a především hrozba zablokování vstupu České republiky do Evropské unie velmi negativně působily na česko-bavorské vztahy. Výsledkem tohoto Stoiberova politického stylu byly silně poddimenzovány především oficiální česko-bavorské vztahy.

I přesto byl však Edmund Stoiber pragmatickým politikem, který dokázal obratně balancovat mezi sliby danými čtvrtému bavorskému kmeni a realistickou nutností jednat ve prospěch samotného Bavorska⁹⁰. Zejména po vstupu České republiky do Evropské unie se Bavorsku otevřel svět nových možností. Hospodářský obchod, kulturní spolupráce, přeshraniční aktivity, regionální partnerství měst, studijní pobyty a výměny se začaly rychle rozvíjet. Česko-německá obchodní spolupráce tak mezi lety 2004 – 2006 výrazně posílila a zaznamenala celkový nárůst o 33 %⁹¹. Bavorsko se tak stalo významným hospodářským partnerem České republiky.

Přelom roku 2006/2007 byl pro Stoiberovu politickou kariéru kritický. 18. ledna 2007 bavorský předseda oznámil svou rezignaci a v podzimních volbách do čela CSU nekandidoval. Post ministerského předsedy převzal dosavadní zemský ministr vnitra Günter Beckstein a do čela CSU se postavil Erwin Huber, který zastával post zemského ministra zemědělství⁹². Při svých posledních sudetoněmeckých dnech v roce 2007 sudetské Němce ujistil, že nemusí být v politickém úřadě, aby měl politický vliv a mohl i nadále za práva sudetských Němců bojovat.

---

⁹⁰ KUNŠTÁT, Miroslav. *Německo a Česká republika*. in. HANDL, Vladimír; HON, Jan; PICK, Otta. *Vztahy SRN ke státům střední a východní Evropy od roku 1990*. Praha: ÚMV. 1998, s. 33

⁹¹ Německo: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR, <http://www.businessinfo.cz/sti/nemecko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000636/#sec8> (č. 5. 2008)

⁹² NIGRIN, Tomáš. 2007. „V Bavorsku začal nový letopočet. Edmund Stoiber opustil po čtrnácti letech úřad předsedy vlády“, *Mezinárodní politika* 12: 26 – 28.

2.1.1.2 Unie vyhnanců

V rámci CSU byla zřízena autonomní pracovní skupina Unie vyhnanců (Union der Vertriebenen), která sdružuje všechny vyhnance, uprchlíky, dnešní vystěhovalce a dřívější politické vězně z bývalé DDR – stejně jako jejich potomky s křesťansko-sociální politickou orientací⁹³. Unie vyhnanců je nejstarší pracovní skupinou CSU a v jejím rámci se realizuje politika CSU vůči vyhnancům. Unie vyhnanců vydává různé brožury pro vyhnance a pořádá pracovní setkání, která určují program CSU v této otázce.

Zásluhu na zřízení této Unie vyhnanců má Hans Schütz, jeden ze zakladatelů názorového společenství Ackermann-Gemeinde. Schützovi se podařilo přesvědčit vedení CSU o nezbytnosti zřízení skupiny, která by zastupovala specifické zájmy vyhnanců uvnitř unie. Konečné zřízení této autonomní skupiny bylo velice prospěšné pro oba dva aktéry. CSU získala nové hlasy a Ackermann-Gemeinde se radoval z prosazování své agendy díky politickým postům na bavorské a spolkové scéně⁹⁴. Z jeho dalších podnětů pak byly později iniciovány například zákon o finanční pomoci vysídlelcům nebo zákon o vyhnancích nebo zákon o usídlování uprchlíků⁹⁵.

2.1.1.3 Členství

V čele unie stojí od roku 1999 Bernd Posselt. Nejužší vedení Unie vyhnanců se skládá z šesti členů a v tomto nejužším vedení se pravidelně nachází zástupci SL. Stálíci v tomto vedení jsou Bernd Posselt (současný mluvčí všech sudetských Němců), Christa Matschl (narozena v severních Čechách, členka SL)⁹⁶ a Johann Slezak (Kreisobmann München SL)⁹⁷. Unie vyhnanců úzce spolupracuje se Sudetoněmeckým landsmanšaftem, což je způsobeno právě členskou provázaností obou organizací. Úzká spolupráce Unie vyhnanců a SL je zřetelná z následující tabulky.

⁹³ CSU, http://www.csu.de/Gremien/UploadedFiles/Dokumente/UdV_Geschaeftsordnung.pdf (15.9.2007)

⁹⁴ KURAL, Václav. *Hlavní organizace sudetoněmeckých vysídlelců v SRN 1945-1989* in. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: ÚMV. 1996, s. 23-53

⁹⁵ KRAHULCOVÁ, Zuzana. *Vznik Ackermann-Gemeinde a její počátky v poválečném Německu* Praha: Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2004, 47 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jiří Pešek, CSc. s. 17

⁹⁶ Christa Matschl, <http://www.christa-matschl.de/> (3. 6. 2008)

⁹⁷ Dokumente, http://www.sudeten-by.de/dokumente_04/pr_041108.pdf (3. 6. 2008)

Tabulka č. 4: Aktuální složení předsednictva Unie vyhnanců

Funkce v Unii vyhnanců	Jméno	Funkce v SL a ostatních vyhnaneckých organizacích	Ostatní funkce
Předseda	Bernd Posselt	Mluvčí SL	MdEP
Místopředsedové	Stephan Mayer	-	MdB
	Christa Matschl	Členka SL	MdL
	Dr. Hannes Kaschkat	-	-
	Dr. Arthur Bechert	Vorsitzender und derzeitige Landesvorsitzender Landsmannschaft der Deustchen aus Russland	-
	Johann Slezak	Kreisobmann München SL	-

Zdroj: vlastní tabulka, podle http://www.csu.de/arbeitsgemeinschaft/udv/wir_ueber_uns/14581085.htm

Spolupráce Sudetoněmeckého landmanšaftu s regionální CSU se vzhledem k jejímu působení na celoněmecké a evropské úrovni násobí. Z celkového počtu 124 členů bavorského Zemského sněmu je ve volebním období 2003 až 2008 sedm poslanců provázáno s vyhnaneckými organizacemi či přímo SL. Se sudetskými Němci a tedy SL je v úzkém kontaktu: Hermann Regensburger, Christa Matschl, Dr. Ludwig Spaenle a Dr. Edmund Stoiber. Dalšími poslanci jsou Franz-Josef Pschierer (člen Svazu vyhnanců), Prof. Dr. Gerd Waschler (člen Svazu vyhnanců a Unie vyhnanců) a Josef Zellmaier (člen Karpatoněmeckého landsmanšaftu /Karpatendeutsche Landsmannschaft)⁹⁸.

Důkazem, že CSU úzce spolupracuje se sudetskými Němci, může být i otevření sudetoněmeckých kanceláří v Bavorském zastoupení (Bayerischen Vertretung) v Berlíně a bavorském ministerstvu sociálních věcí⁹⁹. Funkce v Unii vyhnanců

⁹⁸ Abgeordnete, http://www.csu-landtag.de/www/abgeordnete_linkliste.asp (25.8.2007)

⁹⁹ Pressemitteilung des Bayerischen Staatsministeriums für Arbeit und Sozialordnung, Familie und Frauen vom 5. Mai 2004: Sozialministerin Stewens eröffnet Sudetendeutsches Zimmer in der Bayerischen Vertretung in Berlin – Erinnerung an Schicksal der Heimatvertriebenen, <http://www.stmas.bayern.de/cgi-bin/pm.pl?PM=0405-271.htm> (15.02.2007)

(potažmo CSU) a zároveň v SL se samozřejmě při setkání s českými politiky nebo obecně, když se naskytla vhodná příležitost, prolínaly. Příkladem může být mnichovská návštěva premiéra Miloše Zemana a jeho setkání s Johannem Böhmem ve funkci předsedy bavorského Zemského sněmu v roce 2001. Böhm u této příležitosti zavedl téma rozhovoru také na sudetoněmeckou problematiku. V roce 2002/2003 probíhala v Evropském parlamentu debata o tzv. Benešových dekretech. Bernd Posselt mnohým europoslancům rozdával materiály vydané SL a výrazně za tuto národnostní skupinu loboval.

2.1.1.4 Program

CSU se zasazuje v rámci Unie vyhnanců především o:¹⁰⁰

- mezinárodní zavržení každého vyhnání obyvatel a vytvoření evropského práva národních skupin;
- právo na domov pro všechny jako součást základních lidských práv – toto platí také pro východní Němce, jižní Němce a sudetské Němce;
- uznání historické pravdy a přímý dialog s východními sousedy;
- zrušení všech diskriminujících vládních ustanovení aplikovaných na Němce související s jejich vyhnáním;
- další přijetí, podpora a začlenění německých vysídlenců;
- jistota uchování německého kulturního dědictví, německých národních skupin v nové domovině a další podpora kulturní práce sudetských Němců dle § 96 spolkového zákona o vyhnancích;

---

¹⁰⁰ Union der Vertriebenen, <http://www.csu.de/arbeitsgemeinschaft/udv/index.htm> (3. 5. 2008)

- bavorský patronát nad sudetoněmeckou národnostní skupinou jako čtvrtého bavorského kmene a jejich zahrnutí do všech jich se týkajících rozhodovacích procesů atd.

Politika, program i rétorika CSU v rámci vyhnanecké politiky pochopitelně prochází určitým vývojem a změnou. Prvním zlomem v politice CSU k vyhnancům byl vstup České republiky do Evropské unie a druhou zlomovou událostí se stalo odstoupení dlouholetého bavorského ministerského předsedy a předsedy CSU Edmunda Stoibera a nástup Güntera Becksteina na post ministerského předsedy a Erwina Hubera do křesla předsedy CSU.

Bavorská politika, tedy zejména politika CSU, se po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004 částečně proměnila a zmírnila. Bavorsku se jako přímému sousedu České republiky otevřely nové dveře, z kterých mohla začít profitovat. Vládní CSU v čele s Edmundem Stoiberem si byla této situace plně vědoma a nepřátelské vztahy s českou vládou se stávaly více a více nežádoucí. Rétorika určená sudetským Němcům tedy zůstala stejná, ale pozvolna začala nabírat přijatelnějších rozměrů. CSU začala například místo materiálních požadavků více hovořit o morálním gestu vůči vyhnancům¹⁰¹. Šedesát let po odsunu sudetských Němců napsal Edmund Stoiber ve své novoroční zprávě sudetským Němcům, že i nadále odsuzuje platnost tzv. Benešových dekretů, ale zároveň ví, že šedesát let po uskutečnění této události není možné požadovat po České republice víc než morální gesto. Svá slova zdůvodnil skutečností, že v bývalých Sudetech nyní žije druhá či třetí generace českých obyvatel, které nikdo nemůže připravit o jejich domov a páchat tak další zlo. Třeba je stále hledat nové možnosti spolupráce s českými občany a tímto způsobem najít cestu smíření¹⁰². Rétorika Edmunda Stoibera určená pro sudetské Němce zejména na sudetoněmeckých dnech tedy zůstala až do vystřídání Günterem Becksteinem plna ostrých výpadů, avšak vždy zůstalo jen u slov.

Druhým důležitým zlomem bylo zvolení 63letého Güntera Becksteina novým bavorským ministerským předsedou. Günter Beckstein je prvním protestantem v čele

---

¹⁰¹ SBORNÍK. *Česko-německá deklarace Deset let poté*. Praha: CEP. 2007. s. 94 - 95

¹⁰² Sechs Jahrzehnte, Edmund Stoiber, *Sudetendeutsche Zeitung*, 14.1.2005, s. 1

většinově katolické země a také první Frank na postu bavorského premiéra. Jeho zájmem je budování česko-bavorského dialogu a aktivní snaha o vyjednání česko-sudetoněmeckého dialogu. Mnoho českých pozorovatelů se domnívalo, že s koncem éry Edmunda Stoibera, bude spojen také s utlumením podpory ministerského předsedy vyhnancům. Základní rysy bavorské zahraniční politiky však zůstaly i po výměně vedení stejné¹⁰³. Günter Beckstein nastínil hlavní akcenty své budoucí politiky totiž ještě jako bavorský státní ministr při své loňské návštěvě Prahy, kdy se setkal s českým předsedou vlády Mirkem Topolánkem. V této době bylo již jasné, že se Beckstein stane Stoiberovým nástupcem na postu ministerského předsedy a jeho návštěva se proto těšila velké pozornosti. Na tiskovém brífinku se Beckstein vyjádřil k otázce sudetských Němců: *„Obecná stanoviska jsou známa. Náš názor je, že se jedná o systém, tedy co se týče Benešových dekretů, který je v rozporu s evropským a mezinárodním právem. My jsme patronem sudetských Němců. Je to otevřená rána, proto také po této návštěvě navštívím Sudetoněmeckou kancelář (...) Při všech rozdílných názorech (ve srovnání s českou vládou, pozn. autora), naším úkolem je, aby nedošlo k žádné eskalaci v této věci, abychom se věnovali především aktuálním otázkám, ale abychom nezapomněli dlouhodobé otázky“*¹⁰⁴.

Becksteinovo pražské setkání se špičkami české politické scény vnímala sama bavorská CSU jako výrazné zlepšení vzájemných česko-bavorských vztahů a krok ke sblížení obou národů¹⁰⁵. Rovněž zástupci SL vyjadřovali své potěšení nad jasným odsouzením tzv. Benešových dekretů, navštívením Sudetoněmecké kanceláře, čímž dal Beckstein jasně najevo svůj zájem o sudetské Němce a jejich zájmy a zahájením rozhovorů mezi premiéry České republiky a Bavorska¹⁰⁶. Česko-bavorské vztahy tak otevřely novou kapitolu svých dějin.

---

¹⁰³ Písemné informace od Floriana Hahna, zemský jednatel Unie vyhnanců (Landesgeschäftsführer der Union der Vertriebenen), z 23. 8. 2007

¹⁰⁴ Tiskový briefing po jednání předsedy vlády ČR Mirka Topolánka s bavorským státním ministrem vnitra Güntherem Becksteinem 12. září 2007, <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=25063> (17.10.2007)

¹⁰⁵ „Mit klarem Kurs um das Vertrauen der Menschen werben“ Arbeitstagung der CSU-Landtagsfraktion am 15. und 16. Januar 2008 in Wildbad Kreuth, http://www.csu-landtag.de/www/dateien/www_entschliessung_vertriebene_Kreuth2008.pdf (19. 10. 2007)

¹⁰⁶ Antrittsbesuch beim neuen Schirmhern, http://www.sudeten.de/sudpresse/up/SdZ_2008-14.pdf (4.4.2008)

19. října 2007 poprvé navštívil Beckstein Sudetoněmecký dům v Mnichově, kde se za účasti špiček vedení Sudetoněmeckého landsmanshaftu přihlásil k opatrovnictví nad čtvrtým bavorským kmenem a zdůraznil, že jeho cílem je jednat s Prahou upřímně a pěstovat vzájemný dialog¹⁰⁷. V lednu následujícího roku se nový bavorský předseda účastnil setkání s pracovní skupinou Unie vyhnanců. Pracovní skupina Unie vyhnanců, která se schází v městě Wildbad Kreuth, kde se zabývá pravidelně otázkami dalšího směřování své politiky. Tentokrát vzešel z jejího setkání nový dokument pod názvem *Bavorsko: srdce a střed Evropy*, který se zabýval stanovením nových cílů politiky CSU vůči sudetským Němcům. Ty se zaměřily především na budoucí spolupráci a zlepšení vztahů Bavorska se svými sousedy. Vypíchnuty jsou přitom vztahy Bavorska s Českou republikou a Polskem, které jsou silně zatíženy konfliktní minulostí. Vyhnanci jsou vnímáni jako důležitý prostředník pro rehabilitaci a zlepšení těchto vzájemných vztahů. Uchování společného kulturního dědictví, tradic a hodnot střední Evropy by mělo být provázeno úzkou kooperací všech států střední Evropy. Za těmito účely se CSU zasazuje o zřízení Sudetoněmeckého muzea v Mnichově. Zvláštní kapitola je věnována České republice. Tzv. Benešovy dekrety jsou konstantě odsuzovány a odsun sudetských Němců hodnocen jako bezpráví, které musí být odčiněno. V současné době se očekává v první řadě morální rehabilitace vyhnanců. Vzájemná kulturní, komunální, hospodářská, zemědělská spolupráce či spolupráce euroregionů je vysoce oceňována. Oceněna je aktivita čtvrtého bavorského kmene v bývalých Sudetech. Sudetští Němci se podílí na opravě kostelů, hřbitovů, budují památníky, navazují četné kontakty a rozsáhlou spolupráci s temnějším obyvatelstvem, čímž přispívají vzájemnému porozumění mezi oběma národy. K intenzifikaci vzájemných vztahů a prohloubení porozumění mezi Bavorskem a Českou republikou by mělo přispět zřízení bavorského centra v Praze¹⁰⁸. Tento dokument byl první svého druhu, jež se zabýval, jak zintenzivnět vztahy s Českou republikou. CSU byl poslední z relevantních subjektů německé politiky, která neměla politické kontakty do ČR.

---

¹⁰⁷ Der neue Schirmherr Günther Beckstein auf Antrittsbesuch im Sudetendeutschen Haus, http://www.sudeten.de/sudpresse/up/SdZ%202007_42.pdf (19.10.2007)

¹⁰⁸ „Mit klarem Kurs um das Vertrauen der Menschen werben“ Arbeitstagung der CSU-Landtagsfraktion am 15. und 16. Januar 2008 in Wildbad Kreuth, http://www.csu-landtag.de/www/dateien/www_entschliessung_vertriebene_Kreuth2008.pdf (19. 10. 2007)

2.1.2 Levicová versus pravicová spolková vláda – odlišný přístup ?

Na vysídlení sudetských Němců je v SRN od samého počátku nahlíženo jako na protiprávní akt a podle německého práva jsou nároky sudetských Němců oprávněné. Z těchto důvodů musí každá německá vláda tyto požadavky podporovat. V jaké míře ovšem zůstává na jejím vlastním uvážení¹⁰⁹. Ani jedna vláda zatím nenadřadila skupinové zájmy historické agendy obecným zájmům celé Spolkové republiky Německo jako bylo rozšíření NATO nebo EU či následné spolupráci v těchto mezinárodních organizacích¹¹⁰. Spolková vláda Gerharda Schrödera Sudetoněmecký landsmanšaft odsunula na okraj svého zájmu a nynější vládní koalice CDU/CSU a SPD v čele s Angelou Merkelovou změnila vládní postoj zatím pouze v kulturní oblasti. Tématika minulosti a jejího překonání se v žádných oficiálních dokumentech neobjevuje. Rudo-zelená koalice se touto oblastí nikdy v oficiálních dokumentech nezabývala. CDU/CSU ve volebním programu z roku 2002 sice věnovala této tématice široký prostor, ale koaliční smlouva současné vlády velké koalice CDU/CSU/SPD z roku 2005 rozvádí tuto tematiku pouze ve vnitropolitické kulturní oblasti. Jedná se například o potřebu dokončení financování památníků či příslibení zřízení Centra proti vyhánění¹¹¹.

2.1.2.1 Rudozelená koalice (1998 – 2005)

V roce 1998 vyhrála po dlouhých šestnácti letech spolkové volby Sociálně demokratická strana Německa. Svůj volební úspěch zopakovala i u voleb následujících v roce 2002. V obou volebních obdobích stál v čele rudo-zelené koalice Gerhard Schröder.

Vládní koalice SPD a Zelených vždy respektovala Sudetoněmecký landsmanšaft jako oficiálního zástupce odsunutých sudetských Němců. Princip kolektivní viny odsuzovala a odsun sudetských Němců považovala za protiprávní akt, i když

---

¹⁰⁹ HANDL, Vladimír. 1993. „Současné česko-německé vztahy: konstanty a proměnné. Mezinárodní vztahy 4: s. 10

¹¹⁰ HANDL, Vladimír. 2003. „Německý multilateralismus a vztahy k státům visegrádské skupiny“, Mezinárodní vztahy 1: s. 18

¹¹¹ Gemeinsam für Deutschland. Mit Mut und Menschlichkeit. Koalitionsvertrag von CDU, CSU und SPD <http://www.cducsu.de/upload/koavertrag0509.pdf> (6. 4. 2008)

odvíjejícího se z historické kauzality tohoto činu. Přesto se však s novou vládou pro SL mnohé změnilo. Ani spolkový kancléř Gerhard Schröder (SPD), ani spolkový ministr zahraničních věcí Joschka Fischer (Zelení) totiž nebyli vysídlencům a jejich požadavkům příliš nakloněni. Výrazně klesl počet zastánců vyhnanců na spolkové úrovni a finanční podpora vyhnaneckým organizacím byla zkrácena. V rámci fondu kulturní podpory¹¹² byly příjmy vyhnanců zkráceny zhruba o 6,5 milionů euro. V roce 1998 činila podpora 23 milionů euro, zatímco v roce 2002 klesla na 16,5 milionů euro¹¹³. Spolková vláda označila za svou prioritu rozšíření Evropské unie o na východ a odmítala se zabývat otázkami minulosti a jakkoliv tak narušit vzájemné vztahy s těmito státy. Zájmy vyhnaneckých organizací tak byly odsunuty na okraj zájmu této koalice a v celoněmeckém podání hodnoceny jako nevýznamné. Teprve v roce 2001 se poprvé účastnil sudetoněmeckých svatodušních svátků zástupce spolkové vlády. V září roku 2000 se Gerhard Schröder jako vůbec první spolkový kancléř v historii zúčastnil výročního zasedání Svazu vyhnanců pořádaného v Berlíně. Ve své řeči pak zaskočil všechny přítomné prohlášením, že Spolková republika Německo nemá žádné teritoriální nároky vůči svým sousedům a výslovně potvrdil platnost společného prohlášení s českým premiérem Milošem Zemanem, podle něhož česká strana považuje tzv. Benešovy dekrety za vyhaslé a spolková vláda neuplatňuje vůči české straně žádné majetkové nároky. Podobná vstřícná gesta vůči české straně následovala z Berlína i v letech příštích. Spolkový ministr zahraničí Joschka Fischer v Praze v roce 2003 jasně zmínil, že příčinou poválečného vyhánění Němců byla okupace Čech a Moravy nacisty¹¹⁴. Obdobně se vyjádřil Gerhard Schröder při své návštěvě Prahy: „*Vyhnání jako takové je vždy nespravedlnost. Příčiny k vyhnání však vzešly z Německa, a nikoliv z jiných zemí. To víme.*“¹¹⁵ O rok později kancléř Schröder nároky sudetských Němců na odškodnění odmítl jako právně nepodložené: „*Nedojde ani k žádnému dalšímu vnitropolitickému vyrovnání pro vysídlence, protože tím bychom narušili naše právní stanovisko, že restituční nároky neexistují na žádné z obou stran (...) totéž budeme říkat i před mezinárodními soudy*“¹¹⁶. Toto byl z německé strany velký krok, neboť všechny

¹¹² § 96 BVFG Pflege des Kulturgutes der Vertriebenen und Flüchtlinge und Förderung der wissenschaftlichen Forschung

¹¹³ Partner der Vertriebenen, Koschik zum CDU/CSU-Regierungsprogramm, Sudetendeutsche Zeitung, 10.5.2002, s.2

¹¹⁴ Nejdůležitější témata Schrödroy návštěvy, Lidové noviny, 5. 9. 2003, s. 3

¹¹⁵ Pokročili jsme na cestě ke smíření, Mladá Fronta Dnes, 5. 9. 2003, s. 6

¹¹⁶ Kancléř Schröder odmítl nároky sudetských Němců na odškodnění, Lidové noviny, 13. 9. 2004, s. 1

dosavadní vlády označovaly majetkové nároky vysídlelců za otevřené. Jednání nové vlády proto silně kontrastovalo s předchozí vládou Helmuta Kohla (CDU).¹¹⁷

Za své vstřícné kroky vůči české vládě čelil Gerhard Schröder mnohokrát silné kritice ze strany opoziční CDU/CSU. Edmund Stoiber například na sudetoněmeckých dnech v Norimberku v roce 2001 Schröderovu vládu kritizoval ta to, že vede: „politiku nepřípustné tlusté čáry“, což je zpronevření se úkolu německé vlády¹¹⁸. Gerhard Schröder byl také často kritizován v Sudetoněmeckých novinách za svou nedostatečnou podporu čtvrtému bavorskému kmeni a za nízké hájení národních zájmů v mezinárodních vztazích. Sudetští Němci byli například rozhořčeni kancléřovou podporou Vratislavy jako budoucího sídla Centra proti vyhánění¹¹⁹. Rovněž Bernd Posselt patřil k velkým kritikům Schröderova vlažného postoje k sudetským Němcům a jejich zájmům. Neustále požadoval od kancléře vysvětlení, zda bude stále věrný svému politickému kurzu masivnímu opouštění německých zájmů a právních pozic¹²⁰.

Přestože německá SPD byla tradičně v opozici vůči SL a jeho požadavkům, vycházely alespoň některé aktivity jejích členů z řečnického hlediska sudetským Němcům vstříc. Ministr vnitra Otto Schilly a Peter Glotz byli nejaktivnějšími poslanci na tomto poli. Sám Glotz zažil se svou rodinou vystěhování a jako jeden z mála politiků SPD se tímto tématem aktivně zabýval. Často publikoval v Sudetoněmeckých novinách a vydal například knihu *Vyhnání*, kde vylíčil své osobní zážitky a zážitky svých blízkých při odsunu. Peter Glotz¹²¹ a Otto Schilly podpořili zřízení Centra proti vyhánění¹²² a Otto Schilly jako první člen rudo-zelené vlády vyzval v květnu 2002 Českou republiku ke zrušení tzv. Benešových dekretů¹²³. Schröderova vláda v roce 2003 schválila 5. srpen jako Národní památný den za oběti vyhnání, což dlouhodobě prosazovala CSU¹²⁴. Vyhlášení tohoto dne mělo velký význam, neboť právě 5. srpna

¹¹⁷ VIERLING, Birgit. *(K)eine normale Nachbarschaft? Die deutsch-tschechischen Beziehungen*. 1998-2002, Regensburg: 2004, s. 49

¹¹⁸ Stoiber křičel, co všechno Češi musí, Jan Kovařík, *Právo*, 4.6.2001, s. 4

¹¹⁹ Koschyk: Bundeskanzler ignoriert die leiden der Opfer der Vertriebung, *Sudetendeutsche Zeitung*, 30.8.2002, s. 12

¹²⁰ Posselt kritisiert Zeman und Schröder, *Sudetendeutsche Zeitung*, 26. 1. 2001, s. 1

¹²¹ Viz. GLOTZ, Peter. *Vyhnání*, Praha. 2006: Paseka, 224 s.

¹²² Minulost nezaženeme jak obtížnou mouchu, Peter Glotz, <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=036&clanek=060309> (14.8.2007)

¹²³ SPD odmítá vznášení majetkových nároků, *čtk*, *Hospodářské noviny*, 22.5.2002, s. 9

¹²⁴ Rot-Grün muss Gedenktag zum Friedenswerk der Vertriebenen ermöglichen <http://www.csu.de/home/Display/Service/links> (12.6.2007)

1950 byla před štutgarským zámečkem vyhlášena Charta vyhnanců. A v roce 2004 byl z úřadu spolkového kancléře iniciován projekt „Evropské sítě paměti a solidarity“, jenž byl obsahově zaměřen jako projekt Centra proti vyhánění¹²⁵.

Názorová blízkost německé a české levicové vlády, pravidelná jednání a osobní kontakty českých a německým sociálnědemokratických stran omezily počet konfliktních situací a společně zatlačily Sudetoněmecký landsmanšaft a jejich zájmy do pozadí. Zřetelné vymezení německé pozice ve vztahu k požadavkům SL výrazně zklidnilo česko-německé vztahy. Za vlády této koalice se česko-německé vztahy výrazně zlepšily a došlo k uklidnění hysterie kolem tzv. Benešových dekretů. Německá vláda po svých vstřícných gestech očekávala od svého českého partnera morální gesto vůči některým sudetoněmeckým obětem poválečného odsunu. Za celé své vládní období se z české strany však tohoto očekávaného gesta nedočkala.

2.1.2.2 Velká koalice (2005 až současnost)

V roce 2004 byl zvolen Horst Köhler novým spolkovým prezidentem a stal se jakýmsi předvojem pro příští volební změnu ve spolkové vládě¹²⁶. V září 2005 se konaly volby do německého Spolkového sněmu, ve kterých zvítězil opoziční blok tvořený CDU/CSU, ve kterém obsadila CSU řadu významných postů. Spolkovou republiku Německo od těchto voleb vede nejen nová vládní koalice tvořená CDU/CSU a SPD, ale také první žena v historii spolkového kancléřství, Angela Merkelová.

Za téměř tříleté vládnutí velké koalice nenabraly otázky spjaté s minulostí žádný nový směr. Koaliční program CDU/CSU a SPD z roku 2005 se vyhnanci výslovně nezabývá. V programu je pouze nastíněn záměr zřízení Dokumentačního centra proti vyhánění. Vyhnanci jsou zde ovšem pasovány do role jakýchsi mostů, jež mají za úkol

---

¹²⁵ Europäisches Netzwerk Erinnerung und Solidarität, <http://info.websozis.de/index.php/archiv/886> (15. 3. 2008)

¹²⁶ KUNŠTÁT, Miroslav: Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadáný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, PhD., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006, s. 95

budovat kontakty se sousedy a kooperovat s nimi¹²⁷. Žádný výrazný posun se neobjevil ani ve finanční otázce, jak mnozí sudetští Němci doufali. Po celou dobu vlády Gerharda Schrödera byla jeho vláda silně kritizována za razantní snížení finanční podpory vyhnaneckým organizacím a CSU slibovala opět navýšení dotací pro vyhnanecké kulturní instituce v případě, že vyhraje příští volby. Současný bavorský předseda Günter Beckstein například v srpnu 2002 prohlásil, že se zasadí o opět navýšení finančních prostředků v kulturní oblasti pro vyhnance¹²⁸. V září 2002 sliboval Edmund Stoiber opět navýšení roční podpory vyhnanců v téže oblasti¹²⁹. Po roce 2005 se však příjmy v kulturní oblasti zvedly o pouhý jeden milion eur¹³⁰. U příležitosti dvacetiletého výročí otevření Sudetoněmeckého domu z těchto důvodů požadoval Edmund Stoiber větší efektivitu kulturních institucí uvnitř Sudetoněmeckého domu a jejich přínos nejen pro vědecký a kulturní dialog v Bavorsku, nýbrž také v České republice¹³¹. V podobném duchu se vyjadřoval také Bernd Posselt.

Angela Merkelová bývá občas kritizována za jistou „historickou ztrátu paměti“¹³² a nedostatečnou aktivitu na historickém poli. Kancléřka si je vědoma dějinné souslednosti a uznává, že bez krutostí národního socialismu v průběhu druhé světové války by k žádnému odsunu německého obyvatelstva nedošlo. Angela Merkelová také dodržuje prohlášení předchozí spolkové vlády neprosazovat po České republice žádné majetkové nároky. Tuto skutečnost potvrdila ve svém dlouho očekávaném projevu u příležitosti 60. výročí vyhnání Němců ze střední a východní Evropy. Kancléřka zde

---

¹²⁷ Gemeinsam für Deutschland.Mit Mut und Menschlichkeit.Koalitionsvertrag von CDU, CSU und SPD <http://www.cdusu.de/upload/koavertrag0509.pdf> (6. 4. 2008)

¹²⁸ Beckstein: „Mittel für die Kulturarbeit der Vertiebenen werden wieder erhöht“, Sudetendeutsche Zeitung, 16.8. 2002, s. 2

¹²⁹ Bei Sieg Stoibers mehr Geld für Vertriebene, Sudetendeutsche Zeitung, 20.9. 2002, s.1

¹³⁰ KUNŠTÁT, Miroslav: Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadaný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, PhD., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006, s. 111

¹³¹ Ansprache des Bayrischen Ministerpräsidenten Dr. Edmund Stoiber anlässlich des Festaktes zum 20jährigen Jubileum des Sudetendeutschen Hauses am Mittwoch, 25. 1. 2006 in München, Bayerische Staatskanzlei Pressemitteilung

¹³² KUNŠTÁT, Miroslav: Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadaný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, PhD., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006, s. 97

prohlásila, že se spolková vláda výslovně distancuje od nedávných německých pokusů prosazovat majetkové restituce skrze žaloby¹³³.

To však neznamená, že by Angela Merkelová byla vůči odsunutým sudetským Němcům stejně odtažitá jako její předchůdce. Naopak. Úkolem německé vlády je v současné době především podporovat historické porozumění, uchovávat kulturu vyhnanců pro příští generace a podporovat smíření v jednotné Evropě zaměřené na budoucnost¹³⁴. Kancléřka považuje osudy vyhnanců za důležitou součást německé identity, snaží se tuto skupinu kulturně podporovat a dodávat jí pocit důležitosti¹³⁵. Angela Merkelová například jako první spolková kancléřka v historii pozdravila při začátku nového roku 2006 také jmenovitě Svaz vyhnanců a tedy všechny odsunuté etnické Němce¹³⁶.

Spolková vláda a prezident budují i nadále přátelské vztahy s Českou republikou, o čemž svědčí například Köhlerův zásadní projev na půdě Svazu vyhnanců. V roce 2006 zde prezident u příležitosti Dne vlasti (Tag der Heimat) v Berlíně přednesl svůj dosud nejobsáhlejší projev k etnickým Němcům odsunutým ze střední a východní Evropy, ve kterém ocenil Českou republiku pro zřetelnou narůstající úctu českých občanů k nevinným německým obětem druhé světové války. Köhler ve svém projevu varoval, že přílišné lpění na majetkoprávních požadavcích ze strany některých odsunutých Němců může vést k zablokování cesty smíření nejen se sousedy, ale také se sebou samým. Vzápětí dodal, že v současné době již není možné napravit všechny staré křivdy, ačkoliv byly mnohé z nich bezprávím. Nelze totiž pochybovat o hlavním spouštěči veškerého bezpráví na Němcích. A tím byl německý národní socialismus. Köhler zopakoval v závěru svého projevu, že v dnešní sjednocené Evropě, je cílem

---

¹³³ Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel auf der Veranstaltung der CDU/CSU-Bundesfraktion „60 Jahre Vertreibung – 60 Jahre Wege zur Versöhnung“. Presse- und Informationsamt der Bundesregierung, 18.9.2006, http://www2.huberlin.de/francopolis/germanopolis/db/sisdb.cgi?userid=guest&pw=guest&login=Gast&db=dt&view_records=1&lang=dt&ww=on&ID=1523 (15.3.2008)

¹³⁴ Tamtéž

¹³⁵ KUNŠTÁT, Miroslav: Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadáný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, PhD., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006, s. 97

¹³⁶ Kanzlerin unterstützt die Vertriebenen, Sudetendeutsche Zeitung, 17.2.2006, s. 1

především usmíření, společný dialog a společná paměť¹³⁷. Horst Köhler se tak postaral o další ujistění České republiky a Polska, že německé relevantní politické síly politiku vyhnaneckých organizací nesdílí.

V lednu 2007 přijela poprvé na oficiální návštěvu Prahy spolková kancléřka Angela Merkelová. O otázkách minulosti se v Praze již nehovořilo a pražskou Sudetoněmeckou kancelář nenavštívila. Hlavním tématem byla Evropská ústava, což je důkazem toho, že česko-německé vztahy jsou zaměřeny na budoucnost a otázky minulosti jsou na vládní úrovni víceméně uzavřeny. Diskuse se orientuje pouze na otázky symbolické a morální a humanitární gesta spojené s podporou kultury a vzájemným porozuměním.

Po velké kritice rudo-zelené koalice za její marginalizaci vyhnaneckých organizací a nedostatečném hájení zájmů sudetských Němců na mezinárodní půdě tedy žádný zásadní obrat v zahraniční politice nové vlády nenastal. Česko-německá agenda je z pohledu spolkové vlády mezinárodně zakotvena a soustředěna zejména na plnění společných zájmů a cílů v jednotlivých oblastech Evropské unie.

2.2 Česká republika

Poválečný odsun sudetských Němců byl v Československu zapovězeným tématem téměř od svého počátku, tedy od doby, kdy začali být Němci z československého území vysídlováni. Do února roku 1948 bylo možno sporadicky slyšet kritická slova nesouhlasu s odsunem sudetských Němců zejména z církevního prostředí nebo prostřednictvím časopisů *Obzory* a *Dnešek*. Odsun byl pak zpochybňován celá desetiletí a mezi ostatními zapovězenými tématy zaujímal dokonce místo výsadní. Komunistická propaganda se léta starala o živení obrazu Němce jako nepřitele, před kterým československý lid „ochraňuje“ Komunistická strana Československa ve spojení se Sovětským svazem. Odsun proto nebyl veřejně diskutován, aby tato komunistická legitimita nemohla být nikým zpochybňována. Disidenti a exulanti byli těmi, kteří kontroverzní téma odsunu diskutovali a snažili se je

---

¹³⁷ Rede vom Bundespräsident Horst Köhler beim Tag der Heimat des Bundes der Vertriebenen, Berlin 2.9.2006, <http://www.bundespraesident.de/-,2.632658/Rede-von-Bundespaesident-Horst.htm> (2.3.2008)

řešit. Významný průlom v kruzích disidentů způsobil článek *Téze o vysídlení československých Němců*¹³⁸ Jána Mlynáryka, známého pod pseudonymem Danubius, jenž byl otištěn v časopise *Svědectví* v roce 1977. Tato kontroverzní stat', jež silně odsuzovala odsun českých Němců s jeho současnými i budoucími důsledky, záhy vyprovokovala rozsáhlou debatu o odsunu, která již neutichla. Vášnivě diskuse vedené na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let v kruzích disidentů a exilu tak otevřely téma, které je diskutováno dodnes. Až vznik demokratické ČSFR a sjednocení Německa umožnily začít se věnovat sporným otázkám vzájemné minulosti otevřeně a bez jednostranného pohledu na věc. Postupně bylo mezi oběma státy uzavřeno několik smluv, které se staly základem nastolení normality vzájemných vztahů a překonání bolestných vzpomínek. Vedle Smlouvy o dobrém sousedství a vzájemné spolupráci z roku 1992¹³⁹ to byla především v roce 1997 Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji¹⁴⁰, jejímž cílem bylo vyřešení minulých sporů mezi ČR a SRN, které dosud bránily harmonickému vývoji vztahů mezi oběma zeměmi.

Česká politika, stejně jako česká společnost, nebyla v názoru na Spolkovou republiku Německo nikdy jednotná¹⁴¹. Od daného názoru se pak odvíjí vztah k Sudetoněmeckému landsmanšaftu. Dominující názorové proudy jsou dva, tzv. realistický a liberálně-idealistický¹⁴². Tzv. realistický přístup je charakteristický defenzivní politikou vůči většímu a silnějšímu sousedu. Uznává sjednocenou spolkovou republiku Německo jako českého zásadního partnera významného pro vzájemnou spolupráci. Je ale třeba být před historicky problematickým sousedem obezřetný, a z tohoto důvodu se soustředit na vytváření garancí, které by předcházely případným německým nárokům spojeným zejména s poválečným vyhnáním a nuceným vysídlením. Dále je důležité posilovat národní suverenitu a k evropské integraci, multilaterálnímu svazku se SRN, přistupovat s opatrností. Politický realismus uznává význam SRN jako hospodářského partnera, avšak snaží se o zintenzivnění obchodních

¹³⁸ CHYSKÝ, Václav. 2001. „Národnostní spor Čechů a Němců v zrcadle dokumentů“. *Střední Evropa* 112: 18.

¹³⁹ Smlouva mezi Spolkovou republikou Německo a Českou a Slovenskou Federativní Republikou o dobrém sousedství a přátelské spolupráci, http://www.deutschebotschaft.cz/EN/POLITIK_PRESSE/BILAT_BEZ/bstvertrag92_cz.html (16. 3. 2008)

¹⁴⁰ Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji, <http://www.mzv.cz/www/mzv/default.asp?id=26316&ido=14070&idj=1&amb=1> (16. 3. 2008)

¹⁴¹ HANDL, Vladimír. *Česká politika vůči Německu* in: PICK, Otto; HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004., s. 71

¹⁴² HANDL, Vladimír. *Česká politika vůči Německu* in: PICK, Otto; HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004., s. 71 - 73

vztahů také se zeměmi jinými, aby tak předešel případné jednostranné závislosti na něm. Tento přístup se uchytil u všech politických stran, dlouhodobě však převládá z parlamentních stran u KSČM a do značné míry také u ODS. Tento směr vyznávají i nejrůznější radikální proudy pravice a levice, které často sklouzávají do xenofobních protiněmeckých postojů. Příkladem může být Národní strana, Moravská demokratická strana, které otevřeně bojují proti Sudetoněmeckému landsmanšaftu.

Protiváhu k realistickému pohledu tvoří pohled liberálně-idealistický, který je založen na pozitivním náhledu na Německo. Spolková republika se úspěšně vyrovnala se svou temnou minulostí a nyní je stabilním demokratickým státem a motorem Evropské unie. Jakékoliv obavy z tohoto státu proto nejsou namístě. Nejčastěji byl liberálně-idealistický názor zastoupen v kruzích bývalých disidentů, v menších stranách politického středu, na liberální levici a v akademických kruzích. Tento směr se vyznačuje bilaterální a multilaterální vstřícností, jejímž základem je spolenectví se SRN především na celoevropské a euroatlantické úrovni¹⁴³.

Mezi oběma směry existovalo jisté myšlenkové napětí, které ale bylo ve svém výsledku pozitivní, neboť s sebou přinášelo různé náhledy na jednu věc a možnost prodiskutovat onu věc z více úhlů a dosáhnout tak lepších výsledků.

Základním problémem české společnosti je skutečnost, že i nadále zde existuje určitá forma nedůvěry vůči Spolkové republice Německo pramenící z negativní historické zkušenosti českého národa. Mnichovská dohoda, Protektorát Čechy a Morava a dlouholetá komunistická kampaň o německém revanšizmu zanechaly nesmazatelné stopy zejména v myšlenkách starší generace. Česká veřejnost a česká politická scéna vždy vnímala SL jako rušivý element v česko-německých vztazích a česko-německé vztahy byly velmi často nahlíženy sudetoněmeckou optikou. Sudetští Němci sice představují v celoněmeckém měřítku jen menší skupinu, z českého pohledu však ne skupinu okrajovou.

---

¹⁴³ HANDL, Vladimír. *Česká politika vůči Německu* in: PICK, Otto; HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004., s. 71-72

Česká republika se pomalu začíná se svou temnou minulostí vyrovnávat a také ona je stále aktivnější v gestech smíření se Spolkovou republikou Německo. Příkladem může být instalace pamětní desky obětem tzv. ústeckého masakru v Ústní nad Labem, zřízení Collegia Bohemicum jako centrální instituce pro výzkum a interpretaci česko-německých dějin, vyznamenání pro bývalého generálního sekretáře Ackermann-Gemeinde Franze Olberta prezidentem Václavem Klausem, návštěva skupiny českých senátorů v mnichovském Sudetoněmeckém domě spojená s modlitbou za sudetoněmecké oběti, vstřícné gesto Paroubkovy vlády vůči sudetoněmeckým antifašistům atd.¹⁴⁴. O vyhnání sudetských Němců pojednával dokonce český film s názvem Krev zmizelého. V roce 2005 přišel film do kin a v loňském roce byl jako seriál vysílán v České televizi.

2.2.1 Václav Havel vs. Václav Klaus – dva diametrálně odlišné přístupy

Na rozdíl od Spolkové republiky Německo hraje prezident v otázce minulosti velkou roli. Důležitou skutečností je, že tzv. Benešovy dekrety byly vyhlášeny československým prezidentem, Edvardem Benešem. Názory českých prezidentů mají proto velkou váhu. Václav Havel a Václav Klaus, dva prezidenti 21. století, představují dokonalý názorový protiklad. Václav Havel je klasickým příkladem liberálně-idealistického přístupu, zatímco Václav Klaus realistického. Václav Havel se vždy pokoušel o narovnání vztahů se sudetskými Němci. Václav Klaus jako předseda ODS vedl v roce 2002 silně nacionálně laděnou politickou kampaň varující před německým nebezpečím.

2.2.1.1 Václav Havel – do roku 2003 prezident

Osobnost Václava Havla je v česko-německých vztazích nenahraditelná. Václav Havel byl ve sledovaném období prezidentem pouhé tři roky. Jeho největší aktivity se uskutečnily v letech předchozích. Svým dalekosáhlým významem ovlivnily další průběh

---

¹⁴⁴ KUNŠTÁT, Miroslav: Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadaný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, PhD., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006, s. 104

a směřování česko-německých vztahů v letech následujících. Proto je třeba podívat se na Václava Havla detailněji.

Václav Havel začal usilovat o narovnání česko-německých vztahů již v roce 1989 jako prezidentský kandidát. Jeho zahraniční politika v česko-německých vztazích byla vždy provázena velkým osobním nasazením, vytrvalou snahou udržet kontakt a povzbuzovat dialog. Havel takto pokračoval v koncepci disidentské a idealistické politiky. Nejvýznamnějším Havlovým činem v česko-německých vztazích byl jeho proslov přednesený v Karolinu 17. února 1995 s názvem „Češi a Němci na cestě k dobrému sousedství“. V obsáhlém projevu vedle vstřícných gest směrem k německé straně vymezil Václav Havel jasné hranice požadavků, které jsou vznášeny nejvíce Sudetoněmeckým krajanským sdružením a bavorskou CSU. Havlův projev otevřel širší vyjednávací prostor pro uzavření problémů česko-německé minulosti a získal si většinou kladné hodnocení, neboť vyjádřil myšlenky vyhovující takřka celé české společnosti, která v něm našla obhajobu národních zájmů¹⁴⁵.

Václav Havel se ve svém zásadním projevu zprvu věnoval vzniku Československa: „*Tvrdí-li občas někdo, že Československá republika – jako výsledek sebeuvědomovacího a sebeosvobozovacího snažení Čechů a Slováků a jako produkt versailleského míru – byla omylem, který byl příčinou pozdějších katastrof, pak tím prozrazuje jen vlastní nevědomost. U zrodu republiky totiž nestál pouze realismus, přihlížející k touze Čechů a Slováků rozvinout svou svébytnost, vymanit se z područí rakousko-uherské monarchie, neschopné dát jim ve svém rámci přiměřené postavení, a založit svou novou a životaschopnou státní existenci na svém spojení v jednom státě. Neméně důležité, ne-li ještě důležitější bylo něco jiného: že tu programově vznikl stát moderní, demokratický, liberální, založený na hodnotách, k nimž se dnes hlásí celá demokratická Evropa a v nichž spatřuje svou budoucnost.*“

Poté zmínil i chyby, se kterými se Československo potýkalo: „*Československá republika pochopitelně měla chyby – své národnostní problémy nedokázala uspokojivě dořešit – nicméně příčina těchto chyb netkvěla v hodnotách, které jí byly dány do vínku*

---

¹⁴⁵ KURAL, Václav. *Hlavní organizace sudetoněmeckých vysídlenců v SRN 1945-1989 in. Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: ÚMV. 1996, s. 19

jako směr, jímž se má ubírat, ale v neschopnosti některých politických sil vyrovnat se velkoryse a v duchu těchto hodnot s malými problémy doma dřív, než z nich nepřátelé svobody udělali velké problémy venku.“

V druhé části projevu Havel přednesl český pohled na konec česko-německého soužití v českých zemích: *„Spatřovat tragický konec tisíciletého soužití Čechů s Němci jen v poválečném vysídlení Němců znamená dopouštět se nebezpečného zjednodušení. ... Ale smrtící ranou, která to způsobila, bylo něco jiného: fatální selhání velké části našich občanů německé národnosti, kteří před demokracií, dialogem a tolerancí dali přednost diktatuře, konfrontaci a násilí, ztělesňovanými Hitlerovým nacionálním socialismem, a dovolávající se svého práva na vlast, své vlasti se ve skutečnosti zřekli.“*

Prezident se také vyjádřil k odsunu sudetských Němců: *„Na poválečný odsun můžeme mít různé názory... nikdy ho však nemůžeme vypreparovat z jeho dějinných souvislostí a oddělit ho od všech hrůz, které mu předcházely a které k němu vedly. Jestli jsem toto považoval ještě donedávna za věc do té míry samozřejmou, že jsem necítil potřebu ji znovu zdůrazňovat, dnes ji musím jasně říct, protože se v Německu opět ozývají lidé, kteří ji přehlížejí, nebo dokonce zpochybňují. Ostatně i v minulosti jsem nejednou řekl, že zlo má infekční povahu a že zlo odsunu bylo jen smutným vyústěním zla, které mu předcházelo. O tom, kdo první vypustil z láhve džina skutečné nacionální nenávisti, nemůže být sporu.“*

Třetí Havlova poznámka se týkala Mnichova: *„Mnichov nebyl jen jakýmsi nespravedlivým řešením jakési diskutabilní menšinové otázky, ale byla to také poslední a svým způsobem rozhodující konfrontace demokracie s nacistickou diktaturou, v níž demokracie před diktaturou kapitulovala, a tím jí otevřela cestu k onomu neuvěřitelnému a snad vůbec největšímu útoku na všechny základní civilizační hodnoty a na samotnou podstatu lidského soužití, jaký byl kdy v dějinách podniknut. ... Pro mnohé Němce, zvláště pro ty, kteří byli postiženi odsunem, není asi dodnes lehké si to přiznat, stejně jako pro mnohé Čechy, handicapované navíc desíletími nesvobody, kdy toto téma bylo tabu, není lehké přiznat si, jak ublížili demokracii, a tím i sami sobě přijetím myšlenky poválečného vyhnání Němců z jejich domova.“*

Dále pak Havel uvedl, že jediný způsob, kterak dosáhnout vzájemného definitivního smíření je budovat otevřenou společnost a aktivně vystupovat proti všem, kteří se snaží šířit zhoubné nacionalistické myšlenky. Prezident vyzval obě dvě strany, aby společnou minulost uzavřely: „*Svou minulost a své dějiny musíme znát a musíme si na ně tvořit svůj názor. To ale neznamená, že se musíme přestěhovat do svých dějin. ... Naše budoucnost opravdu není v naší minulosti.*“¹⁴⁶

Václav Havel svým projevem rozvířil dosud strnulé česko-německé vztahy. Jeho proslov se stal jedním z impulsů pro zahájení jednání o Česko-německé deklaraci.

Začátek 21. století byl vlastně závěrem Havlovy dlouholeté aktivní politické práce. Havel se v něm i nadále věnoval rozvoji a pěstování česko-německých vztahů. Vrcholem Havlovy práce v česko-německých vztazích posledních let byla jeho státní návštěva Spolkové republiky v roce 2000, první po deseti letech. Václav Havel v jejím rámci zavítal také do Bavorska, kde se pokusil o otevření nové kapitoly vzájemných vztahů. Přes oboustrannou vřelost Havlovy návštěvy však zůstala z německé strany bez odezvy. Poslední Havlova návštěva Spolkové republiky se konala v lednu 2003 a přispěla ke zklidnění česko-německých vztahů po vyhrocených volbách v obou zemích¹⁴⁷. Václav Havel již při volbách apeloval na evropské politiky a novináře, aby „*nevypouštěli džiny nacionalismu starých historických sporů z jejich lahví*“¹⁴⁸ a nedovolili, aby se tento jev šířil na evropském kontinentu.

Jeho snahy byly mnohými oceňovány ale mnohými také kritizovány, nepochopeny a neopětovány. Václav Havel se mnohokrát pokoušel o smíření se sudetskými Němci, avšak bez většího úspěchu. Havlovo prezidentství však otevřelo Čechům a Němcům příležitost, kterou dosud neměli.

---

¹⁴⁶ Projev prezidenta republiky Václava Havla, <http://www.vaclavhavel.cz/index.php?sec=3&id=1&kat=1&from=166> (26. 3. 2008)

¹⁴⁷ Havel zklidnil citlivé česko-německé vztahy, Hospodářské noviny, 17.-19.1.2003, s. 9

¹⁴⁸ Edvard Beneš: dilema evropského politika, Mladá fronta Dnes, 20.4.2002, s. B4

2.2.1.2 Václav Klaus – předseda ODS a od roku 2003 prezident

Václav Klaus byl až do roku 2003 předsedou pravicové Občanskodemokratické strany a od roku 2003 českým prezidentem. Václav Klaus je všeobecně znám svým proklamovaným nacionalismem a tvrdým vyjadřováním se vůči požadavkům sudetských Němců. V únoru roku 2002 například v rozhovoru pro Mladou frontu Dnes prohlásil, že by bylo nejlépe celou otázku tzv. Benešových dekretů a odsunu sudetských Němců zapomenout. Dále upozornil, že sudetoněmecká problematika ve Spolkové republice Německo zapomenuté téma rozhodně není a ze svých rozhovorů a jednání s lidmi v Německu a Rakousku nabývá dojmu, že je zde: „*zájem o revizi vlastnických práv a konec konců i teritoriálního uspořádání, tak jak bylo vytvořeno po druhé světové válce.*“¹⁴⁹ Tyto a podobné názory bylo možné slyšet z úst Václava Klause po celou dobu jeho předsednictví ODS. Ostatně většina členů ODS sdílela názory stejné. Nynější europoslanec Jan Zahradil tomuto směru vévodil.

Václav Klaus se odmítal také jakkoliv „*omlouvav potomkům potomků (...) neboť není správné pokoušet se politicky soudit historii, neboť s odstupem času nejsme schopni plně porozumět jejím aktérům*“¹⁵⁰. V tomto duchu Václav Klaus odmítal odškodnění sudetoněmeckých antifašistů a jakékoliv další gesto vůči této národnostní skupině. Stejně linie se držel také jako nový český prezident. Záhy po jeho nástupu do prezidentského křesla došlo ke snížení dosavadní aktivistické snahy v podobě morálního gesta vůči nevinným obětem českých poválečných zákonů z řad sudetským Němců¹⁵¹.

Jako prezident musel Václav Klaus mírnit své emoce a přizpůsobit rétoriku svému prezidentskému postu. Smířlivý tón bylo proto možné nalézt hned krátce po jeho zvolení do nového úřadu. Ve svém zásadním projevu u příležitosti 64. výročí zahájení německé okupace Československa v roce 2003 na Pražském hradě poznamenal, že: „*V České republice i v Německu bychom si měli umět říct, toto se stalo, dnes už minulost nezměníme, z dnešního hlediska šlo o činy nepřijatelné. Obracejme se do budoucnosti a podpořme kroky, které nastolují vzájemnou spolupráci, přátelství a porozumění.*“ A

¹⁴⁹ Klaus: Jde jim o revizi majetku i území, Mladá fronta Dnes, 23. 2. 2002, s. A/3

¹⁵⁰ Sny, iluze a Česko-německá deklarace, Hospodářské noviny, 25. – 27. 1. 2002, s. 3

¹⁵¹ HANDL, Vladimír. *Česká politika vůči Německu* in: PICK, Otto; HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. s. 78

vyjádřil tak kritický morální odstup od odsunu sudetských Němců¹⁵². Poslanci Evropského parlamentu, kde právě dobíhala jednání o tzv. Benešových dekretech, považovali tento prezidentský projev za dostačující morální gesto, které po České republice žádali¹⁵³.

Ani jako prezident však nepřestal varovat českou společnost před sudetoněmeckým nebezpečím. V dubnu 2005 pronesl na Pražském hradě slavnostní projev při příležitosti 60. výročí osvobození koncentračního tábora Buchenwald ve kterém uvedl, že: „*S rostoucí vzdáleností času a se zvětšující se nevšímavostí či neinformovaností pozdějších generací přibývá pokusů historii přepisovat a „napravovat“.* *Stále znovu jsme vyzýváni k vyrovnávání se s minulostí. Jsou od nás vyžadována stále nová smířovací politická gesta, která de facto stavějí viníky a oběti války na stejnou úroveň či je dokonce zaměňují.*“¹⁵⁴ Klaus zopakoval, že jediným řešením, kterak lze zacelit bolestivé rány minulosti, je smířit se s ní a nedopustit její opakování. V současné době varuje Václav Klaus, známý euroskeptik, před Lisabonskou smlouvou. Nejrazantněji vystupuje proti této smlouvě europoslankyně Jana Bobošíková, neboť údajně ohrožuje české právní jistoty ve vztahu k nárokům sudetských Němců. Stejně či podobné názory zastává také europoslanec Vladimír Železný, europoslanec Jan Zahradil a komunističtí europoslanci a právě prezident Václav Klaus¹⁵⁵.

Podobných příkladů lze uvést celou řadu. Václav Klaus je proto za své postoje k sudetoněmecké problematice samozřejmě velmi často kritizován zástupci Sudetoněmeckého landsmanšaftu. Václav Klaus byl jako předseda ODS hojně kritizován za zahraniční politiku také v německých médiích¹⁵⁶.

---

¹⁵² Klaus, V. : Češi a Němci, smířme se, Lidové noviny, 15. 3. 2003, s. 4

¹⁵³ DOMNITZ, Christian. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*, Praha: Dokořán, 2007. s. 52

¹⁵⁴ Projev Václava Klause při 60. výročí osvobození Buchenwaldu, <http://www.vaclavklaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=qKiw03ywWJIS>, převzato 18. 4. 2005

¹⁵⁵ Sudetendeutsche Zeitung, Kumpanei der tschechischen Regierungspartei ODS mit den tschechischen Kommunisten im Europäischen Parlament, Sudetendeutsche Zeitung, 1.2.2008, s. 1

¹⁵⁶ HUDALLA, Anneke *Německý pohled na českou zahraniční politiku* in. : PICK, Otto; HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. s. 234 - 235

2.2.2 Levicová versus pravicová vláda

Ve sledovaném období působily na české politické scéně až do září 2006 vlády levicové. S nástupem pravicové vlády Mirka Topolánka se zahraničněpolitický diskurs vůči Německé spolkové republice nezměnil a sledoval stejné zásady jako všechny vlády předchozí. Zahraniční politika české vlády vůči německému sousedu je tradičně založena na několika bodech, kterých se všechny dosavadní české vlády pevně drží. Odsun sudetských Němců z československého pohraničí byl výsledkem druhé světové války rozpoutané německým agresorem a byl proveden na základě tzv. Postupimské dohody. Tzv. Benešovy dekrety jsou součástí českého právního řádu se všemi důsledky, které z nich v aktuální době vyplynuly. Po svém jednorázovém použití tzv. Benešovy dekrety „vyhasly“. Trvalou a zásadní politikou české vlády je nejednat se zástupci Sudetoněmeckého landsmanšaftu¹⁵⁷.

Miloš Zeman navštívil v lednu 2001 SRN, kde mimo jiné zavítal do bavorského Mnichova. Zeman se zde sešel s Edmundem Stoiberem a Johannem Böhmem. S Johannem Böhmem se ovšem Miloš Zeman setkal jako se zástupcem bavorského Landtagu, nikoliv jako s mluvčím sudetských Němců. Zemanova mnichovská návštěva byla věnována i eventuální česko-bavorské spolupráci. Zeman se Stoiberem dokonce vyjádřili svou ochotu k vytvoření česko-bavorského fóra, kde by byla diskutována také sudetoněmecká otázka. Majetkové otázky sudetských Němců by však byly z diskuse a priori vyloučeny. Tato vstřícnost Miloše Zemana byla velmi neobvyklá, neboť Praha vždy prohlašovala v otázkách minulosti za svého partnera pouze Berlín¹⁵⁸. Po znovuzvolení Gerharda Schrödera spolkovým kancléřem však tento plán pro náhlý nezáměr Prahy nikdy zrealizován nebyl. Miloše Zemana však naopak nechvalně proslavila série jeho urážlivých výroků na adresu sudetských Němců. Vladimír Špidla a jeho vláda pokračovala v garanční politice zabezpečení tzv. Benešových dekretů proti jakémukoliv jejich zpochybnění a krátká vláda Stanislava Grosse byla po celou dobu jeho premiérství příliš zaměstnána jeho finančními aférami, než aby pracovala na rozvoji česko-německých vztahů. Výraznější zlom přišel až se vstupem České republiky do Evropské unie a nástupem Jiřího Paroubka do úřadu ministerského předsedy.

---

¹⁵⁷ Právo, Špidla: S landsmanšaftem nikdy, čtk, 13.11.2003, s. 2

¹⁵⁸ Zeman kývl Mnichovu na jednání o vyhnancích, Marek Pražák a Luboš Palata, Mladá fronta Dnes, 24.1.2001, s. 10

V srpnu 2005 vydala česká vláda v čele s ministerským předsedou Jiřím Paroubkem dlouho očekávané gesto omluvy vůči všem obyvatelům bývalého Československa, zejména sudetským Němcům, kteří aktivně bojovali proti nacismu, ale po válce byli v souvislosti s opatřeními uplatňovanými v poválečném Československu proti tzv. nepřátelskému obyvatelstvu postiženi těmito opatřeními.¹⁵⁹ Vláda vyčlenila 30 milionů korun na činnost institucí, které mají dokumentovat život těchto perzekuovaných sudetských Němců. Vláda se zároveň rozhodla k vytvoření projektu, který zdokumentuje osudy těchto jedinců, jako nedílné součásti české historie. Toto morální gesto nedoprovází žádné finanční odškodnění. Přesto však česká politická scéna přijala toto gesto rozporuplně. Ještě předtím, než byl celý projekt představen, se proti němu ohrazoval prezident Václav Klaus či europoslanec Jan Zahradil. Zatímco vládní sociální demokraté, lidovci a unionisté takové morální uznání považují za krok správným směrem, prezident Václav Klaus, opoziční ODS a KSČM se obává stupňování nároků sudetoněmeckých organizací a s nimi spřízněných politických sil¹⁶⁰.

Edmund Stoiber na 56. sudetoněmeckých dnech ocenil Jiřího Paroubka za tento projekt a dodal, že vítá nový tón z České republiky. Rovněž německá vláda toto symbolické gesto ocenila. Jakési symbolické gesto vůči německým antifašistům se v ČR chystalo dlouhá léta, ale vždy chyběl v této otázce politický konsensus. Bývalý vicepremiér a předseda US-DEU Petr Mareš se například v roce 2003 intenzivně zabýval myšlenkou finančního odškodnění sudetoněmeckých antifašistů. Jeho návrh byl však neúspěšný. České vládě proto bylo dlouho vyčítáno, že neučila z morálně-historického hlediska žádný důrazný krok ve snaze vyrovnat se se svou minulostí. Gesto Paroubkovy vlády se tak stalo krokem prvním a vzájemné vztahy posunulo do nové roviny.

Německá strana často vyjadřuje lítost nad skutečností, že na české straně nedošlo k symbolickému distancování se od tzv. Benešových dekretů, které jsou z dnešního pohledu nepřijatelné. Česká vláda se naopak tzv. Benešových dekretů i samotného prezidenta Beneše několikrát zastala. V dubnu 2002 se Poslanecká sněmovna

---

¹⁵⁹ Prohlášení vlády České republiky vůči aktivním odpůrcům nacismu, kteří byli po skončení druhé světové války postiženi v souvislosti s opatřeními uplatňovanými v Československu proti tzv. nepřátelskému obyvatelstvu, <http://www.mzv.cz/www/mzv/default.asp?id=34188&ido=12665&idj=1&amb=1> (30. 5. 2007)

¹⁶⁰ Reportáž Události ČT, 14.7.2005

Parlamentu České republiky za tzv. Benešovy dekrety jednohlasně postavila vyjádřením o jejich neměnnosti. Jako výraz úcty Edvardu Beneši, významnému státníku českého státu, byl v květnu na Loretánském náměstí před budovou Ministerstva zahraničních věcí odhalen jeho pomník. Edmund Stoiber toto označil za otevřenou provokaci a prohřešek proti dobrým sousedským vztahům. Na své pražské návštěvě ovšem spolkový kancléř Gerhard Schröder označil Stoiberovy výroky za extrémní¹⁶¹. Předseda vlády Mirek Topolánek při pražské návštěvě budoucího bavorského premiéra Güntera Becksteina zdůraznil, že: „...*neexistuje žádná česká politická reprezentace, která by, dejme tomu, vyjmutím Benešových dekretů z právního řádu České republiky, ohrozila dvaadesátiletý vývoj, majetkový vývoj a majetková práva českých občanů.*“¹⁶²

V loňském roce začala vláda Mirka Topolánka pracovat na vylepšení česko-bavorských vztahů, které až dosud za vynikajícími vládními česko-německými vztahy silně zaostávaly. Předseda vlády Mirek Topolánek a budoucí bavorský premiér Günter Beckstein se v rámci Becksteinovy pražské návštěvy shodli, že je třeba otevřít novou kapitolu česko-bavorských vztahů, jejímž základem by měl být především dialog. Mirek Topolánek nezapomněl dodat, že Česko-německá deklarace je pro Českou republiku základem jakékoliv diskuse s německým partnerem a společnou úlohou politiků je negativní postoje a přetrvávající problémy vyvěrající z minulosti zmenšovat a řešit¹⁶³. O pár měsíců později spolu oba státníci přivítali vstup České republiky do Schengenského prostoru a konečné odstranění společných hranic.

Snaha Mirka Topolánka a ostatních členů vlády¹⁶⁴ o zlepšení česko-bavorských vztahů nachází v českém prostředí i své odpůrce. Především europoslankyně Jana Bobošíková vytrvale bojuje proti jakémukoliv možnému ohrožení České republiky

---

¹⁶¹ V Praze byla odhalena socha Edvarda Beneše, 16.5.2005, http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/05/050516_cz_benes_statue_1700.shtml (17.12.2007)

¹⁶² Tiskový briefing po jednání předsedy vlády ČR Mirka Topolánka s bavorským státním ministrem vnitra Güntherem Becksteinem 12. září 2007, <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=25063> (15. 12. 2008)

¹⁶³ Tiskový briefing po jednání předsedy vlády ČR Mirka Topolánka s bavorským státním ministrem vnitra Güntherem Becksteinem 12. září 2007, <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=25063> (15. 12. 2008)

¹⁶⁴ Například ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg či ministr školství, tělovýchovy a sportu Ondřej Liška

německým prvkem, míněno sudetskými Němci a jejich požadavky¹⁶⁵. K její kritice současné vlády za údajná opakovaná jednání zástupců české vlády s Günterem Becksteinem a Berndem Posseltem o tzv. Benešových dekretch a odsunu se záhy tradičně přidali komunističtí poslanci. Jana Bobošíková s blížícími se volbami do Evropského parlamentu využívá mnohokrát osvědčenou kartu, jak upoutat pozornost a získat požadovaný mediální ohlas. Její styl tak v mnohém připomíná nacionalistickou volební kampaň roku 2002 a je důkazem, že sudetoněmecká problematika v případě potřeby jako prostředek pro předvolební sebezviditelnění nezmizela.

Česká vláda má trvalý a zásadní zájem na budování přátelských česko-německých vztahů. Odmítá se však jakýmkoliv způsobem diskutovat o poválečných událostech spojených s odsunem sudetských Němců. Tato kapitola česko-německých vztahů je pro českou vládu definitivně uzavřena a z těchto důvodů odmítá jednat se zástupci sudetských Němců.

165

Jana Bobošíková,
<http://www.bobosikova.cz/web/eu.nsf/SearchWeb?searchview&query=sudetští%20Němci> (13.6. 2008)

3 Vybrané události česko-německých vztahů ovlivněné politikou SL

Po přijetí Deklarace v roce 1997, která byla považována za velice důležitý mezník ve vzájemných česko-německých vztazích, vypadaly česko-německé vztahy téměř idylicky. V roce 1998 došlo v obou zemích k výměně politických elit. V SRN Gerhard Schröder nahradil na postu spolkového kancléře Helmuta Kohla a v České republice se stal premiérem Miloš Zeman, který vystřídal Václava Klause. Vtah mezi SPD a ČSSD byly o poznání lepší než mezi ODS a CDU. Rovněž samotný vztah mezi Schröderem a Zemanem byl nadstandardní. Blízkost obou vlád umožňovalo zejména to, že vládní politiku v obou zemích určovaly názorově stejně zaměřené politické strany. Vzájemné vstřícné kroky byly tedy výsledkem této politické spřízněnosti vládnoucích stran.

V březnu roku 1999 se v německém Bonnu uskutečnilo důležité setkání sociálnědemokratických šéfů vlád¹⁶⁶ Miloše Zemana a Gerharda Schrödera, jejichž cílem byla snaha dosáhnout uzavření otázek minulosti v politické oblasti. Český premiér zde vyjádřil neformální distanc od některých tzv. Benešových dekretů, když jejich platnost prohlásil za vyhaslou. Gerhard Schröder se rovněž neformálně vzdal majetkových nároků vůči České republice. Pro Mladou Frontu Dnes poté zopakoval, že: *„Požadavky organizací vyhnanců nemají na německou zahraniční politiku vliv a spolková vláda nehodlá žádné majetkové nároky vůči České republice vznášet.“*¹⁶⁷ Tento krok byl německého kancléře velmi odvážný. Do té doby se žádný kancléř neodvážil k podobnému prohlášení. Poprvé tak stranické vazby přímo ovlivnily vládní strategii společných česko-německých vztahů. Takové sblížení bylo, mimo jiné, výsledkem distance německé vládní koalice od Sudetoněmeckého landsmansaftu.

Česká vláda si byla vědoma toho, že právě Schröderova vláda v Berlíně po svých vstřícných krocích očekává od svého českého partnera úzce vymezené gesto vůči některým německým obětem poválečného odsunu. Česká strana sice uvažovala o určitém gestu vůči vyhnancům, např. o zmírnění křivd na německých antifašistech, ale

¹⁶⁶ Jednalo se o vůbec první oficiální návštěvu českého premiéra v SRN.

¹⁶⁷ Zeman a Schröder se shodli: minulost je uzavřena, Mladá Fronta Dnes, 10.3.1999, s. 3

nebyla schopna se shodnout na konkrétních opatřeních. Důvodem její nečinnosti bylo také česká veřejnost, u které existovala jen mizivá šance, že by takovéto gesto vůči sudetským Němcům přijala. Před volbami v roce 2002 spřízněné vztahy mezi českou a německou vládní stranou nezabránily krizi české politiky vůči SRN.

3.1 Volební rok 2002

Rok 2002 byl evropským „super“ volebním rokem. Volby se chystaly hned ve čtyřech zemích, České republice, Maďarsku, Rakousku a Spolkové republice Německo. Na počátku ochlazení česko-německých vztahů stála divoká mediální přestřelka mezi českým premiérem Milošem Zemanem a předákem rakouské ultrapravicové strany Svobodných Jörgem Haiderem. Ten se několikrát postavil za vyhnance z českých zemí v Rakousku, když prohlásil, že v případě nezrušení tzv. Benešových dekretů bude Rakousko blokovat vstup České republiky do Evropské unie¹⁶⁸. Později se k výzvě ke zrušení dekretů přidal i rakouský kancléř Wolfgang Schlüssel a navíc vyzval Českou republiku, aby dobrovolně odškodnila odsunuté sudetské Němce. Podobná slova z úst takto vysoce postaveného politika přitom zazněla poprvé¹⁶⁹. K rakouské výzvě ke zrušení tzv. Benešových dekretů se připojil v únoru také maďarský premiér Viktor Orbán. V Evropském parlamentu prohlásil, že tzv. Benešovy dekrety by měly být před vstupem České republiky do Evropské unie zrušeny, neboť byly podkladem pro ostudnou událost dvacátého století a ve staré Evropě není místo pro kolektivní tresty¹⁷⁰.

Předvolební atmosféra ve střední Evropě začala houstnout v okamžiku, kdy Miloš Zeman značně nediplomaticky reagoval na tuto provokativní rétoriku ozývající se z Vídně, Budapešti a Mnichova a požadující zrušení tzv. Benešových dekretů. Pro týdeník *Profil* Zeman poskytl na konci ledna 2002 rozhovor, ve kterém prohlásil: „*Kromě toho bychom neměli zapomenout, že sudetští Němci byli Hitlerovou pátou kolonou, kteří zničili jediný ostrůvek demokracie v Evropě. A může někdo požadovat usmíření se zrádci?*“ Krátce na to dodal: „*A nezapomeňte na to, že tito sudetští Němci byli před vpádem Hitlera československými občany. Podle českých zákonů se dopustili*

---

¹⁶⁸ DOMNITZ, Christian. Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie, Praha: Dokořán, 2007. s. 26 - 27

¹⁶⁹ Schlüssel: Odškodněte odsunuté, Lidové noviny, 22.1.2002, s.1-2

¹⁷⁰ Orbán: Dekrety jsou ostudou, Mladá Fronta Dnes, 28. 2. 2002, František Šulc, S. 4

zrady, zločinu, který se tehdy trestal smrtí. Dokonce i v mírových dobách. Když byli vyhnáni a odsunuti, byl to mírnější trest.“¹⁷¹

Tento incident byl záhy v česko-německých vztazích zažehnán, když 21. února 2002 ministr zahraničních věcí Spolkové republiky Německo Joschka Fischer označil česko-německé vztahy za tak dobré, že vydrží i některé „nepředvídatelné turbulence“¹⁷². Zástupci sudetských Němců byli rozhořčeni, že rudo-zelená koalice i za těchto podmínek nadále odmítá tzv. Benešovy dekrety tematizovat¹⁷³.

O měsíc později Zeman ve svém rozhovoru pro izraelský deník *Haarec* pobouřil svými výroky opět. Za své údajné výroky, kterými přirovnal Jásira Arafata k Adolfu Hitlerovi a doporučil Izraelcům, aby Palestince, pokud nepřistoupí na jejich požadavky, odsunuli, stejně jako to udělali Češi se sudetskými Němci po druhé světové válce, sklidil ostrou kritiku nejen domácí politické scény v čele s prezidentem Václavem Havlem, německé politické scény ale i Evropské unie a Ligy arabských států¹⁷⁴. Zemanovy výroky způsobily nevídané faux pas a vyvolaly tak bouři, při níž byl spolkový kancléř Gerhard Schröder nucen odložit svou plánovanou návštěvu Prahy¹⁷⁵. Ke zrušení své cesty byl tlačěn opoziční CSU v čele s Edmundem Stoiberem, jakož i zástupci SL. Tlak na odvolání Schröderovy cesty a její následná realizace byly výsledkem sudetoněmecké lobby a důkazem, že otázky minulosti jsou stále přítomny ve vzájemných vztazích.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky reagovala na vzrůstající tlak na zrušení tzv. Benešových dekretů dubnovým prohlášením, ve kterém prohlásila majetkové a právní vztahy vyplývající z Benešových dekretů za neměnné, nedotknutelné a nezpochybnitelné, na jejichž základě však již nemohou vznikat žádné nové právní nároky. V prohlášení Sněmovna odkazovala na Česko-německou deklaraci a její vůli nezabývat se minulostí, nýbrž se obrátit do budoucnosti¹⁷⁶. Dokument

---

¹⁷¹ Zeman: ... a vy jste vítali nacisty !, 21. 1. 2002, Mladá Fronta Dnes, s. 3

¹⁷² Hroty v česko-německých vztazích jsou obroušeny, Hospodářské noviny, 21. 2. 2002, s. 2

¹⁷³ Bundesregierung will Benesch-Dekrete nicht thematisieren, Sudetendeutsche Zeitung, 26. 4. 2002, s. 1; Posselt: Berlin muss endlich Benesch-Dekrete thematisieren, Sudetendeutsche Zeitung, 4. 10. 2002, s. 1

¹⁷⁴ Zeman vysvětloval, EU je spokojená, Mladá Fronta Dnes, 20. 2. 2002, s. 3

¹⁷⁵ Schröder zrušil návštěvu Prahy, Mladá Fronta Dnes, 28. 2. 2002, s. 3

¹⁷⁶ Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR k dekretům prezidenta republiky, <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=11496&ido=1&idj=1&amb=1> (12.5.2008)

schválilo jednohlasně všech přítomných 176 poslanců. Prohlášení Sněmovny podpořil také prezident Václav Havel.

Reakce SL na sebe nenechala dlouho čekat. Christa Matschl prohlásila, že český parlament legitimizoval vyvražďování národa (Völkermord)¹⁷⁷ a Bernd Posselt označil toto prohlášení za krok zpět na cestě České republiky k evropské normalitě, v níž není místo pro schvalování vyvražďování národů¹⁷⁸. Německý tisk litoval, že Sněmovna nenalezla odvalu se od dekretů distancovat.

Vladimír Špidla však ospravedlňoval přijetí prohlášení jako nezbytnou nutnost, neboť: „*Debata, která se otevírá v některých kruzích evropské politiky, není nevinou, protože jejím cílem není vyrovnat se mentálně se situacemi, které byly bolestné, ale cílem velmi skrytým je představa, že lze revidovat základy evropského míru po 2. světové válce.*“¹⁷⁹ Předseda ODS Václav Klaus navíc dodal, že usnesení není projevem nacionalismu, ale výrazem zneklidnění nad pokusy některých zahraničních kruhů znovu otevírat tragické projevy historie a komplikovat jimi současné mezinárodní vztahy¹⁸⁰.

Volební kampaň byla na německé i české straně velmi vyhrocená. Ve Spolkové republice Německo se ucházel o post spolkového kancléře Gerhard Schöder jako kandidát SPD a Edmund Stoiber jako zástupce CDU/CSU. V roce 2002 dosahovala politická kariéra Edmunda Stoibera svého vrcholu a touha po kancléřském křesle byla silná. Jeho volební kampaň se proto neobešla bez důrazné podpory sudetským Němcům v jejich zájmech. Edmund Stoiber byl několikrát v rámci své volební kampaně obviněn z populismu, zneužívání sudetských Němců jako nástroje pro dosažení svých politických cílů a jejich klamáním. Volební program konzervativní strany CDU/CSU obsahoval dokonce celou pasáž zabývající se sudetoněmeckou problematikou: „*Němečtí vyhnanci z vlasti a německé národnostní skupiny ve střední a východní Evropě mají dnes důležitou mostní funkci při spolupráci s východními sousedy Německa. Také proto zasluhují německé menšiny na východě naši podporu. Unie bude vzhledem k rozšíření EU na východ tlumočit oprávněné zájmy vyhnanců z vlasti. Svoboda pohybu a*

---

¹⁷⁷ Matschl: CR-Parlament legitimiert Völkermord, Sudetendeutsche Zeitung, 10.5.02, s. 2

¹⁷⁸ Posselt: „Nationalistische Verkämpfung, Sudetendeutsche Zeitung, 3. 5. 2002, s.1

¹⁷⁹ Sněmovna se postavila za dekryty, Lidové noviny, 24.4.2002, s. 2

¹⁸⁰ Sněmovna se postavila za dekryty, Lidové noviny, 24.4.2002, s. 2

usazování se, platná v EU, je krokem k uskutečnění práva také pro německé vyhnance – v Evropě, která se chápe jako právní a hodnotové společenství a v níž národy a národnostní skupiny mohou existovat svorně a bez právní diskriminace pocházející z minulosti. Právo na vlast platí. (Das Recht auf die Heimat gilt.) Vyháněcí dekrety (Die Vertreibungsdekrete) a zákony představují bezpráví a jsou v rozporu s duchem a hodnotami EU a mezinárodního práva. Vyhánění a etnické čistky nesmí být nikde součástí platného právního řádu. V protikladu k SPD a Zeleným, kteří chtějí německé vysídlence svévolně vyloučit z agendy, se my hlásíme k historii všech Němců. Založením „Centra proti vyhánění“ v Berlíně chceme přispět k tomu, aby se na bezpráví vyhnání vzpomínalo a navždy bylo dáno do klatby.“¹⁸¹

Česká strana byla Stoiberovou volební kampaní rozhořčena, ale na druhé straně ani česká volební kampaň nebyla jiná a neobešla se bez populismu a i přes proklamace politiků byla laděna silně nacionalisticky. Antikomunistická rétorika již nebyla atraktivním tématem, a tak politici sáhli po dalším citlivém tématu, sudetoněmecké otázce. I zde byla historie využita jako prostředek k dosahování politických cílů. ODS se pasovala do role obhájců českého národa a v rámci kampaně volila „české národní zájmy“ a varovala před evropským a sudetoněmeckým nebezpečím¹⁸². Účelová snaha zalíbit se voličům a připsat si tak na konto levné politické body se stala pro tyto volby charakteristická. Populistická kampaň byla úspěšná a ČSSD i ODS začaly stoupat volební preference. Ani KDU-ČSL a Unie svobody se neodvážily tomuto trendu postavit.

Situace se však po volbách uklidnila a vrátila do normálu. Zajímavostí zůstává, že nejhlasitější „obránci“ národních zájmů, tedy česká ODS a německá CDU/CSU volby nevyhráli. Smutnou skutečností zůstalo, že jen málo politiků dokázalo zaujmout k věci střízlivý postoj. Téma odsunu sudetských Němců a otázka tzv. Benešových dekretů tak přerostla i do nového tisíciletí a dokázala, že v sobě stále skrývá konfliktní potenciál, který spoluurčuje česko-německé vztahy.

---

¹⁸¹ Gemeinsames Wahlprogramm der Christlich Demokratischen Union Deutschlands (CDU) und der Christlich Sozialen Union (CSU) für die Bundestagswahl 2002, http://www.documentarchiv.de/brd/2002/wahlprogramm_cdu_2002.html (15.2.2008)

¹⁸² Volební program ODS, volební desatero pro volby do PSP ČR 2002, <http://www.ods.cz/volby/programy/2002/program.php?kap=6> (13. 2. 2008)

V září příštího roku už Gerhard Schröder na své pražské návštěvě přítomné ujišťoval, že malá nedorozumění náleží historii a je třeba se zaměřit na budoucnost, neboť Česká republika se v brzké době stane členem Evropské unie a partnerem SRN¹⁸³.

3.2 Vstup České republiky do Evropské unie

Česká republika se po volbách v roce 2002 začala chystat na vstup do Evropské unie. Na cestě do evropských struktur musela čelit projednávání tzv. Benešových dekretů o jejich slučitelnosti s *aqui communautaire* a při konečném hlasování o vstupu nových kandidátů do Evropské unie zvedlo ruku pro Českou republiku ze všech deseti kandidátských zemí nejméně poslanců.

Normalizace a multilateralizace vztahů s Českou republikou byla pro Spolkovou republiku dlouholetým zájmem. „Evropská mocnost číslo jedna“¹⁸⁴ měla na vstupu České republiky do Evropské unie zásadní zájem. Důvodů bylo několik. Zejména v devadesátých letech byl důvodem zájmu na vstupu zemí bývalého komunistického bloku do EU strach z eventuálního politického zvratu v těchto zemích, což mohlo ohrozit i samotné Německo vzhledem k těsnému sousedství s těmito státy. Spolková republika také nechtěla hrát v Evropské unii pro své západní sousedy roli nárazníkového pásma, čehož by dosáhla právě rozšířením na východ. Stranou nezůstal ani fakt, že Spolková republika realizuje zhruba třetinu svého hrubého národního produktu ze zahraničního obchodu, který se orientuje na východní sousedy. Politický, bezpečnostní a ekonomický zájem pramenící z geografické blízkosti těchto států způsobil, že Spolková republika patřila k největším zastáncům této vlny rozšíření¹⁸⁵.

Bavorská CSU ve volebním programu z roku 1999 vstup všech států zemí střední Evropy do Evropské unie podporovala¹⁸⁶. Sudetoněmecký *landsmanšaft* se v

---

¹⁸³ Klaus v Praze přijal Schrödera, <http://www.mzv.cz/servis/soubor.asp?id=9498> (13. 2. 2008)

¹⁸⁴ HANDL, Vladimír. 2003. „Německý multilateralismus a vztahy k státům visehradské skupiny“, *Mezinárodní vztahy 1*: s. 21

¹⁸⁵ HANDL, Vladimír. 2003. „Německý multilateralismus a vztahy k státům visehradské skupiny“, *Mezinárodní vztahy 1*: s. 13

¹⁸⁶ CSU-Wahlprogramm von 1999, Punkt 13, beschlossen vom CSU-Landesvorstand am 12.04.1999, *Bayernkurier*, 17.04.1999, s. 3

usnesení z prosince 2002 k podpoře vstupu České republiky do Evropské unie připojil. Zdůraznil však, že je třeba vyřešit bezprávní spáchané na sudetských Němcích po druhé světové válce. Právě z podnětu předsedy SL a poslance Evropského parlamentu Bernda Posselta s jeho kolegy se začaly tzv. Benešovy dekrety projednávat na půdě Evropského parlamentu. Poslanci Evropské lidové strany, jejíž součástí je CDU/CSU, požadovali zrušení tzv. Benešových dekretů z důvodu jejich neslučitelnosti s evropským právem a evropskými hodnotami¹⁸⁷. První diskuse o dekretěch proběhly ještě před oficiálním zahájením jednání o přístupu kandidátských zemí, které bylo naplánováno na březen 2002. A evropští poslanci zprvu zrušení tzv. Benešových dekretů podporovali¹⁸⁸.

Sudetoněmecký landsmanšaft a novopečená opozice CDU/CSU se tak chopila zřejmě poslední šance svého druhu, jak prosadit zrušení tzv. Benešových dekretů, potažmo zájmy sudetských Němců, na celoevropskou úroveň. Skutečným zahájením projednávání tzv. Benešových dekretů na půdě Evropské unie došlo k jejich europeizaci, o kterou sudetští Němci dlouhá léta usilovali. Bernd Posselt v rámci projednávání tzv. Benešových dekretů rozšiřoval mezi poslanci materiály Sudetoněmeckého landsmanšaftu a silně za sudetské Němce loboval, čímž prokazoval trvalé úzké propojení CSU a SL¹⁸⁹.

Miloš Zeman spolu s evropským komisařem pro rozšiřování Evropské unie Günterem Verheugenem reagovali na hysterii kolem tzv. Benešových dekretů společným prohlášením, ve kterém zdůraznili, že hrůzy druhé světové války nesmí být zapomenuty, ale je třeba zaměřit se na budoucnost. Oba dva státníci se shodli, že některé tzv. Benešovy dekrety by v současném právu neobstály, ale patří minulosti, a proto nemohou být součástí vstupních jednání¹⁹⁰. Předseda klubu CDU/CSU

---

¹⁸⁷ Tamtéž s. 33 - 36

¹⁸⁸ DOMNITZ, Christian. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*, Praha: Dokořán, 2007, s. 33

¹⁸⁹ DOMNITZ, Christian. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*, Praha: Dokořán, 2007, s. 28

¹⁹⁰ Společné tiskové prohlášení premiéra M. Zemana a komisaře G. Verheugena, <http://www.mzv.cz/www/mzv/default.asp?id=11188&ido=1&idj=1&amb=1> (8.3.2008)

v Evropském parlamentu Hartmut Nassauer vzápětí Verheugena kritizoval, že podepsal České republice uspěchaný bílý šek a sehnul se tak před českou volební kampaní¹⁹¹.

Evropský parlament si nechal k tzv. Benešovým dekretům vypracovat vlastní právní expertizu. Vypracováním posudku byl pověřen heidelberský expert na mezinárodní právo Jochen Frowein spolu s dalším švédským a britským právníkem. Zkoumány byly dekrety č. 5/1945, č. 12/1945, č. 16/1945 a č. 108/1945. O výsledek expertizy byl velký zájem nejen mezi politiky, ale také médii. Ve vypracovaném posudku se píše, že tzv. Benešovy dekrety nepředstavují důvod, proč by Česká republika neměla být do Evropské unie přijata. Účinnost dekretů a dalších zákonů vypršela jejich jednorázovým použitím po válce, a tak již nemohou být použity. Evropská unie hledí do budoucnosti a nikoliv do minulosti. Odsun navíc schválily vítězné mocnosti na Postupimské konferenci. Zpráva se také odvolávala na Česko-německou deklaraci, kde ve čtvrté hlavě německá a česká strana přislíbily nezatěžovat vzájemné vztahy politickými a právními otázkami minulosti a respektovat, že každá strana je vázána svým právním řádem. Spolková republika Německo se tak prakticky vzdala požadavku na zrušení tzv. Benešových dekretů¹⁹².

Froweinův posudek znamenal průlom v dosavadní debatě. Od této chvíle bylo jisté, že již není možné prosazovat úplné zrušení tzv. Benešových dekretů. Přesto se někteří poslanci CDU/CSU i nadále vyjadřovali, že otázka zrušení tzv. Benešových dekretů uzavřená není¹⁹³. Bavorský premiér Edmund Stoiber a Bernd Posselt dokonce nechali vypracovat vlastní alternativní expertizu, ve kterých je odsun označován za genocidu a vstup České republiky do Evropské unie podmiňován zrušením tzv. Benešových dekretů¹⁹⁴. Poslanci Evropského parlamentu se ale při konečném hlasování drželi Froweinovy expertizy, která byla posílena prohlášením Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky z dubna 2002 o neměnnosti tzv. Benešových dekretů.

---

¹⁹¹ DOMNITZ, Christian. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*, Praha: Dokořán, 2007. s. 39

¹⁹² DOMNITZ, Christian. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*, Praha: Dokořán, 2007. s. 45

¹⁹³ DOMNITZ, Christian. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*, Praha: Dokořán, 2007. s. 51

¹⁹⁴ Gutachen zu den Benesch-Dekreten, http://www.sudeten.de/cms/?Historie:Heutige_Lage (1. 3. 2008)

Při hlasování o vstupu České republiky hlasovalo všech deset poslanců CSU proti a Česká republika tak nezískala plnou německou podporu. Za tímto negativním hlasováním viděli mnozí čeští politici právě sudetoněmeckou lobby¹⁹⁵. Bernd Posselt pak své negativní hlasování obhajoval například při debatě se studenty pražské Filosofické fakulty v květnu téhož roku. Posselt prohlásil, že se na vstup České republiky do Evropské unie těší a jeho jarní negativní hlasování mělo být pouhým vyjádřením protestu proti tzv. Benešovým dekretům a jejich platnosti¹⁹⁶.

V německém Spolkovém sněmu však již většina poslanců, včetně Edmunda Stoibera, hlasovala pro vstup České republiky do Evropské unie. Edmund Stoiber uvítal rozšíření Evropské unie o nové členy slovy, že toto rozšíření představuje pro všechny sudetské Němce symbolický návrat do domoviny ve střední Evropě, kam patří¹⁹⁷. Česká republika tedy byla do Evropské unie přijata i s tzv. Benešovými dekrety. Přesto si poslanci Evropského parlamentu uvědomili, jak zásadní problém představuje otázka odsunu sudetských Němců, a vyzvali proto Českou republiku, aby učinila vůči sudetským Němcům smířlivé gesto.

Problematika tzv. Benešových dekretů se vrátila do bilaterální roviny a dle vědeckých odborníků přispěl vstup České republiky do Evropské unie i s tzv. Benešovými dekrety k marginalizaci Sudetoněmeckého landsmanšaftu¹⁹⁸. Česká republika získala po vstupu do Evropské unie vůči Spolkové republice vytouženou jistotu a nové sebevědomí. Na tomto základě se stal český postoj vůči sudetským Němcům vstřícnější a vztahy k SL se uklidnily. Důkazem je morální gesto Jiřího Paroubka vůči sudetoněmeckým antifašistům či skutečnost, že současný premiér Mirek Topolánek jako vůbec první český premiér reagoval na pozvání na sudetoněmecké dny zdvořilým omluvným dopisem. Ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg se nechal dokonce slyšet, že nemá námitky proti účasti sudetských Němců v bavorské

---

¹⁹⁵ Například Boris Lazar, český velvyslanec v Berlíně "Was wäre Europa ohne Vorurteile", <http://www.capmu.de/aktuell/interviews/2003/lazar.php> (1.3.2008)

¹⁹⁶ Posselt obhajoval protičeské hlasování v europarlamentu, *Právo*, 30.5.2003, s. A/2

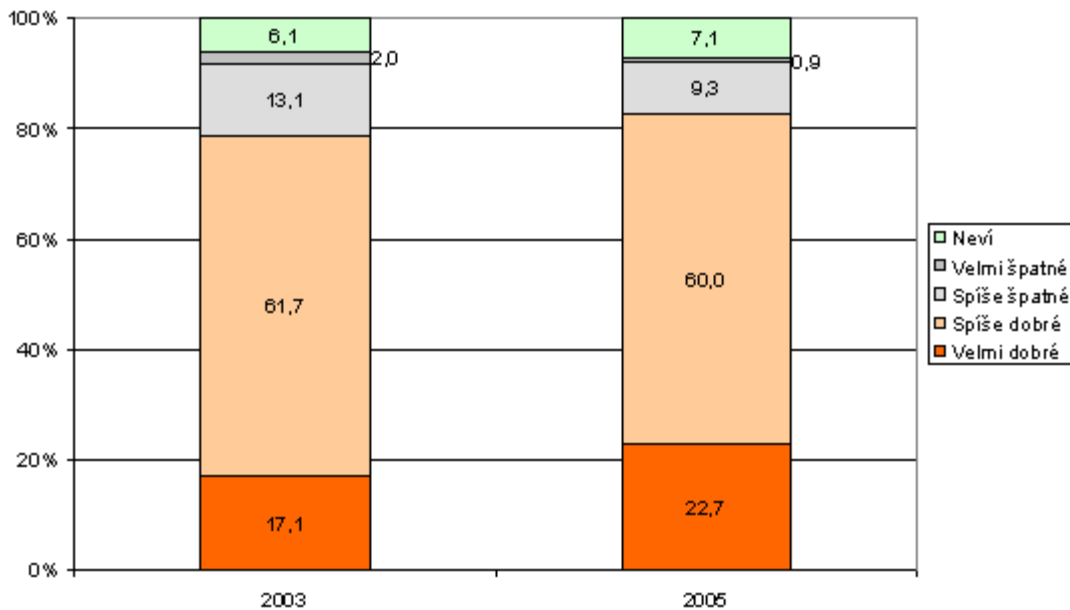
¹⁹⁷ Vertreibung muss der Vergangenheit angehören, Edmund Stoiber, *Sudetendeutsche Zeitung*, 6.6.2003, s. 1

¹⁹⁸ Viz. HANDL, Vladimír. *Od akceptace jinakosti k porozumění*. In. SBORNÍK. *Česko-německá deklaráce Deset let poté*. Praha: CEP. 2007, s. 95

delegaci a poprvé jako vládní člen označil odsun sudetských Němců za vyhnání¹⁹⁹. Rovněž česká veřejnost získala ke Spolkové republice větší důvěru a začala hodnotit česko-německé vztahy stále lépe.

Obrázek č. 2: Hodnocení oficiálních vztahů mezi ČR a SRN po vstupu ČR do EU

Zdroj: SOÚ AV ČR, Česko-německé vztahy po vstupu ČR do EU 2005

3.3 Centrum proti vyhánění

Centrum proti vyhánění (Zentrum gegen Vertreibungen) je projekt, který v roce 2000 inicioval Svaz vyhnanců za účelem představení všech vysídlení, vyhnání a exodů národnostních menšin provedených ve dvacátém století²⁰⁰. Tento projekt vyvolal rozsáhlou diskusi v Berlíně, Mnichově, Praze a zejména ve Varšavě. Spory se vedly o umístění centra, jeho celkovém pojetí i o kontroverzní předsedkyni Svazu vyhnanců a spolkové poslankyni CDU Ericce Steinbachové²⁰¹, která je symbolicky spjata s celým projektem. Svaz vyhnanců v čele se Steinbachovou byl mnohými odmítán jako

¹⁹⁹ Adliger, Oppositioneller, Außenminister. Ein Gespräch mit Karel Schwarzenberg, <http://www.berlinonline.de/berliner-zeitung/archiv/.bin/dump.fcgi/2007/0331/none/0002/index.html> (3. 6. 2008)

²⁰⁰ Prezentováno má být například vyhnání Arménů, Řeků, Turků, povolžských Němců, krymských Tatarů, sudetských Němců, východních Prusů, Slezanů, krajinských Srbů nebo kosovských Albánců

²⁰¹ Erika Steinbachová je dcerou německého okupačního důstojníka z Polska a jako taková nemá podle Poláků právo zastupovat vyhnance a mluvit o Polsku jako o domovině.

organizátor celého projektu pro svou názorovou homogenitu a neschopnost objektivního pohledu na věc²⁰².

Poměrně dlouhou dobu se vedly spory, zda má být Centrum proti vyhánění umístěno v německém Berlíně či v polské Vratislavi. Zda má být zvoleno evropské pojetí a k projektu mají být přizváni i zástupci z ostatních zemí, či zda má jít o projekt čistě národní. Erika Steinbachová nabídla spolupráci i většině německých sousedů, trvala ale na sídle projektu v Berlíně. Kombinace umístění Centra proti vyhánění v Berlíně, hlavní koordinátor Svaz vyhnanců a národní pojetí projektu byly pro ostatní země jednoznačně nepřijatelný. Diskuse kolem projektu dokonce vedla k citelnému ochlazení německo-polských vztahů, které se vrátily zpět do normálu až s nástupem nového polského premiéra Donalda Tuska. Polsko nejvíce rozzlobila výstava Vynucené cesty (Erzwungene Wege)²⁰³, která měla být předzvěstí celého plánovaného projektu Centra proti vyhánění. Výstava sklidila mnoho negativních ohlasů a polští zástupci si jako protest proti pojetí výstavy odvezli z výstavy lodní zvon z lodi Wilhelm Gustloff, kde v lednu 1945 zahynulo zhruba devět tisíc německých uprchlíků. Výstava se snažila odpovědět na kritické hlasy proti projektu, ale povedl se jí opak. Podle mnoha historiků příklady násilné migrace v Evropě sloužily jen jako stafáž pro jednostranný výklad odsunu německého obyvatelstva jako zločinné praktiky²⁰⁴. Česká republika se k projektu v porovnání s Polskem příliš nevyjadřovala. Zřízení tohoto projektu je součástí německé kultury vzpomínání, německého vyrovnání se s minulostí. Česká vláda proto chápala celý projekt a debatu kolem něj jako interní záležitost Spolkové republiky Německo. O důvod více, proč se Česká republika odmítla projektu účastnit. Premiér Mirek Topolánek se záhy po svém zvolení nechal slyšet, že snahy o vybudování tzv. Centra proti vyhánění považuje za kontraproduktivní, jež současným

---

²⁰² Např.: Interview mit Joschka Fischer: "Was haben wir uns angetan?", http://www.zeit.de/2003/38/Vertreibungen_im_Zusammenhang (6. 4. 2008)

²⁰³ Erzwungene Wege, Flucht und Vertreibung im Europa des 20. Jahrhunderts, <http://erzwungenewege.z-g-v.de/>

²⁰⁴ Die Mitschuld der Oper, *Jens essen*, <http://www.zeit.de/2006/34/Vertriebene>; AUSSTELLUNG "ERZWUNGENE WEGE Auf schmalem Grat Severin Weiland, "http://www.spiegel.de/kultur/gesellschaft/0,1518,431026,00.html (15. 6. 2008)

česko-německým vztahům jen škodí a neprospívají evropské integraci ani atmosféře ve střední Evropě²⁰⁵. Stručně tak vyjádřil také názor svých předchůdců.

Zástupci České republiky a Polska se proto nejvíce obávali, že Centrum proti vyhánění bude nivelizovat vyhnání Němců po druhé světové válce s oběťmi nacistických zločinů. Přílišné vyzdvihování osudů německých vyhnanců poté povede k potlačení jejich podílu na expanzi německých nacistů. Ministr zahraničních věcí rudozelené koalice Joschka Fischer obavy sousedů chápal a v rozhovoru pro německý deník Zeit se snažil tyto obavy zmírnit vyjádřením své představy na vznik centra: *„Jestliže mluvíme o vyhnání, nelze vynechat, co mu předcházelo. Jinak dojde ke zcela nesprávné diskuzi, ta zní: Němci byli také oběti. Tím se relativizuje historická vina a vstupuje se do neblahé konfrontace pokřiveného vnímání dějin, které neodpovídá skutečnosti, ani našim evropským zájmům. Debata, která je otevřená, se nazývá: Co jsme způsobili sami sobě? Co jsme tím ztratili? (...) Musí to být bolest nad tím, co jsme si způsobili sami, nikoliv, co nám způsobili druzí. Tato debata musí zahrnovat i obavy a starosti našich sousedů. Ta nemá nic společného s debatou, kterou vede Erika Steinbachová. Z mého pohledu nejde o vyhnání, nýbrž o proces německého sebezničení.“* Joschka Fischer je dítě německých utečenců z Maďarska. Jeho názor jako vyhnance měl proto v německé společnosti váhu.

Řada významných osobností proto podporovala projekt evropský, který souhlasil s umístěním projektu ve Vratislavi jako z historického pohledu společném německém, polském, českém, židovském, ukrajinském i ruském městě. Základem projektu byla nedílná spolupráce s různými evropskými partnery. K evropskému pojetí se přihlásila v rámci petice iniciované zahraničněpolitickým mluvčím německých demokratů Markusem Meckelem řada osobností politického a kulturního společenství. Mezi signatáři se objevil bývalý německý ministr zahraničí Hans-Dietrich Genscher, bývalý polský ministr zahraničních věcí Bronislaw Geremek, spisovatel Günter Grass, předseda Senátu České republiky Petr Pithart či místopředseda vlády Petr Mareš²⁰⁶.

---

²⁰⁵ Mirek Topolánek: Stanovisko k záměru vybudovat v Německu Centrum proti vyhánění, <http://zpravy.ods.cz/special.php?ID=3825> (6. 6. 2008)

²⁰⁶ Společná vzpomínka jako krok do budoucnosti, Za Evropské centrum proti vypuzování, nucenému vysídlení a deportacím–Společně se vyrovnat s evropskou historií,

Velká část Spolkové vlády Německa s Gerhardem Schröderem výstavbu projektu v Berlíně dlouho nepodporovala²⁰⁷. Naopak Peter Glotz²⁰⁸ (SPD) či spolkový ministr vnitra Otto Schily (SPD) projekt Centra proti vyhánění podporovali²⁰⁹. Jeho vytvoření podporovala také současná kancléřka Angela Merkelová, i když její představa se rozcházela se zamýšlenou podobou Unie vyhnanců a její předsedkyní a hlavní iniciátorkou Erikou Steinbachovou.

Projekt Dokumentačního centra proti útěku a vyhánění (**Dokumentationszentrum gegen Flucht und Vertreibung**) byl nakonec v březnu tohoto roku německou vládou Angely Merkelové schválen. Koncepti „viditelného znamení“ (Sichtbares Zeichen), vzpomínek a odsouzení vyhnání připravil spolkový ministr kultury Bernd Neumann (CDU) s nadějí, že zřízení dokumentačního centra bude navždy připomínat bezprávi odsunu a přispěje k jeho zapovězení. Dokumentační centrum vznikne v berlínském německém domě (Deutschlandhaus), kde měl dosud své kanceláře právě Svaz vyhnanců. Německý dům se nachází nedaleko Postupimského náměstí a jen pár metrů od památníku obětem holocaustu. Dokumentační centrum se stane součástí Německého historického muzea a bude mapovat vyhnání zhruba 13 milionů etnických Němců a ostatních národností. Zvláštní důraz by měl být kladen na osudy jednotlivců. Vedle této stálé expozice by se měly objevit také další doprovodné výstavy. Celková cena vybudování centra se odhaduje na 30 milionů eur²¹⁰.

Sudetoněmecký landsmanšaft Centrum proti vyhánění jednohlasně podporoval a vyjadřoval naději, že projekt přispěje k tomu, aby vyhnání a genocida přestaly být využívány jako nástroj politických cílů po celém světě²¹¹. S velkou radostí pak Sudetoněmecký landsmanšaft přivítal odsouhlasení jejího vzniku. Bernd Posselt neváhal

---

[http://markusmeckel.de/index.php?option=com_search&Itemid=5&searchword=Zentrum+gegen+Vertre
&submit=Suchen&searchphrase=any&ordering=oldest](http://markusmeckel.de/index.php?option=com_search&Itemid=5&searchword=Zentrum+gegen+Vertre&submit=Suchen&searchphrase=any&ordering=oldest) (5.4.2008)

²⁰⁷ Interview mit Joschka Fischer: "Was haben wir uns angetan?", http://www.zeit.de/2003/38/Vertreibungen_im_Zusammenhang (6.5. 2008)

²⁰⁸ Sám Glotz zažil se svou rodinou vystěhování a jako jeden z mála politiků SPD se tímto tématem aktivně zabývá. Často publikoval v Sudetoněmeckých novinách, vydal například knihu *Vyhnání*, kde vylíčil své osobní zážitky a zážitky svých blízkých při odsunu GLOTZT, Peter: *Vyhnání*. Paseka.2006.Praha, 224 stran

²⁰⁹ Minulost nezaženeme jak obtížnou mouchu, Peter Glotz, <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=036&clanek=060309> (14.8.2007)

²¹⁰ „Sichtbares Zeichen“ in Berlin, <http://www.faz.net/s/Rub594835B672714A1DB1A121534F010EE1/Doc~E6FC539ED75594274BFB165E335245D81~ATpl~Ecommon~Scontent.html> (19.3.2008)

²¹¹ Zu Resignation besteht kein Anlass, Bernd Posselt, *Sudetendeutsche Zeitung*, 20. 5. 2005, s. 2

schválení vybudování Dokumentačního centra proti útěku a vyhánění v Berlíně označit za průlom v politice vůči vyhnancům a vyzdvihnout vládu Angely Merkelové, která po Schröderově marginalizaci vyhnanců vychází přáním vyhnanců vstříc²¹².

Debata a spory o vznik Dokumentačního centra proti vyhánění česko-německé vztahy na vládní úrovni negativním způsobem neovlivňovaly. Osvětlyly ale neochotu České republiky a Polska jednat s odsunutými Němci. V debatách zástupci především národního pojetí Centra proti vyhánění totiž zdůrazňovali především německé oběti vyhánění, čímž nebezpečně deformovaly vzpomínku na druhou světovou válku a znevažovali, byť možná nevědomě, oběti národního socialismu.

3.4 Deset let po Deklaraci – hodnocení česko-německých vztahů

Česko-německá deklarace je posledním společným dokumentem, který se na vládní úrovni zabývá společnou otázkou minulosti. Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji byla podepsána v Praze 21. ledna 1997 českým premiérem Václavem Klausem a spolkovým kancléřem Helmutem Kohlem. Její snahou bylo přispět k překonání společné minulosti a pokusit se vyřešit sporné otázky, které dosud bránily harmonickému vývoji mezi oběma státy.

V preambuli Česko-německé deklarace obě strany svorně prohlašují, že: „...spáchané křivdy nelze odčinit, ale nanejvýš zmírnit, a že přitom nesmí docházet k novým křivdám.“

Ve druhé hlavě Německo lituje utrpení, kterého se Čechům dostalo při rozbití Československa: „Německá strana přiznává odpovědnost Německa za jeho roli v historickém vývoji, který vedl k Mnichovské dohodě z roku 1938, k útěku a vyhánění lidí z československého pohraničí, jako i k rozbití a obsazení Československé republiky.“ A dále se uvádí: „Německá strana si je rovněž vědoma, že

---

²¹² Sudetendeutsche begrüßen Dokumentationszentrum gegen Flucht und Vertreibung, <http://www.sudeten.de/sudpresse/up/PM-0806.pdf> (19.3.2008)

nacionálněsocialistická politika násilí vůči českému lidu přispěla k vytvoření půdy pro poválečný útěk, vyhánění a nucené vysídlení.“

Poválečného vyhánění a zejména excesů, ke kterým docházelo, lituje česká strana v hlavě III.: *„Česká strana lituje, že poválečným vyháněním, jako i nuceným vysídlením sudetských Němců z tehdejšího Československa, vyvlastňováním a odnímáním občanství bylo způsobeno mnoho utrpení a křivd nevinným lidem, a to i s ohledem na kolektivní charakter přisuzování viny. ... A nadto lituje, že bylo na základě zákona č. 115 z 8. května 1946 umožněno nepohlížet na tyto excesy jako na bezprávné a že následkem toho nebyly tyto činy potrestány.“*

Klíčovou pasáží Deklarace je však článek IV., ve kterém obě strany vyjadřují shodu, že: *„...spáchané křivdy náleží minulosti, a že tudíž zaměří své vztahy do budoucnosti.“* Dále: *„...nebudou zatěžovat své vztahy politickými a právními otázkami pocházející z minulosti,“* přičemž: *„...každá strana zůstává vázána svým právním rádem a respektuje, že druhá strana má jiný právní názor.“*²¹³

Česko-německou deklarací byl podle hlavy VII. založen Česko-německý fond budoucnosti a Česko-německé diskusní fórum, jejichž úkolem bylo přispívat k vytváření vzájemných přátelských vztahů.

V loňském roce uplynulo deset let od podepsání Deklarace, což byl správný čas na zhodnocení její úspěšnosti. Díky deklaračním institucím dosáhly obě dvě země velkého pokroku při definování a naplňování vzájemných vztahů. V rámci Česko-německého diskusního fóra sice žádná zásadní debata mezi českou reprezentací a zástupci sudetských Němců neproběhla, ale jejím úspěchem bylo řešení aktuálních otázek z hlediska partnerství v Evropské unii. Fond budoucnosti posloužil k financování projektů společného zájmu, jako je například přeshraniční spolupráce, společné vědecké a ekologické projekty, partnerské projekty, setkávání mládeže, péče o památky a hroby a jejich obnova atd. Odškodnil české oběti nacismu a německá vláda vyplácela spolu

---

²¹³ Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji, <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=26316&ido=14070&idj=1&amb=1> (27. 2. 2008)

s podniky odškodnění nuceně nasazeným²¹⁴. Vstup České republiky do Evropské unie přispěl k prohloubení další vzájemné spolupráce. Bilaterální spolupráce se tak začala se spoluprací multilaterální vzájemně velmi dobře doplňovat.

Česko-německá deklarace v zásadě v bilaterálních vztazích v politickém smyslu uzavřela otázky minulosti a následující jednostranná prohlášení německé vlády a české vlády tento stav potvrdila. Česko-německé vztahy se přestaly odvíjet dle individuálních promluv a postojů jednotlivých postav české a německé politické scény a začaly se orientovat na každodenní spolupráci. Právě orientace na každodenní partnerství v řadě společných projektů a ukotvení v mezinárodních organizacích pomohly oběma státům překonat kritické okamžiky ve vzájemných vztazích. Předvolební boj v roce 2002, tematizace tzv. Benešových dekretů v Evropské unii a s tím spojená komplikovaná přístupová jednání České republiky do Evropské unie, ale také každoroční sudetoněmecké dny a kritika české vlády zástupci SL a bavorské CSU, to vše česko-německé vztahy ustály a staly se nejodolnějšími v novodobé historii.

I když bylo přijetí Česko-německé deklarace jednoznačným pokrokem ve vzájemných vztazích, některé sporné momenty zůstaly. V textu Deklarace se nehovoří o roli sudetských Němců, není zde obsažena kritika tzv. amnestijního zákona a v celé Deklaraci se nezmiňuje Mnichovská a Postupimská dohoda. A tzv. Benešovy dekrety jsou úplně vynechány. Deklarace nemohla a ani nevyřešila všechny problémy mezi ČR a SRN, stala se ale nejdůležitějším dokumentem česko-německých vztahů v novodobé historii. Dokumentem, na kterém oba dva státy vystavěly zahraniční politiku vůči svému sousedu.

Dle JUDr. Vladimíra Handla se stala Deklarace nedílnou součástí procesu normalizace a multilateralizace česko-německých vztahů. Jedním z jejích efektů se stala postupná marginálnost Sudetoněmeckého landsmanšaftu. Ani jeden z požadavků sudetských Němců se nestal přímým předmětem jednání o Deklaraci a politika CDU/CSU k této národnostní skupině se začala stáčet k pouhé deklaratorní poloze. Bavorská vládní strana sice i nadále trvá na zrušení tzv. Benešových dekretů²¹⁵, ale

---

²¹⁴Fond budoucnosti, <http://www.fondbudoucnosti.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=5933> (17. 1. 2005)

²¹⁵ U příležitosti desátého výročí Deklarace zopakoval Jochen-Konrad Fromme, který je předsedou Skupiny vyhnanců, uprchlíků a vysídlelců v Poslanecké skupiny CDU/CSU, právě požadavek zrušení

žádné politické kroky za tímto účelem nepodniká. Sudetoněmecký landsmanschaft také ve svém týdeníku konstatoval, že všechny problémy, které existovaly před deseti lety, existují dodnes. SL i nadále odmítá Deklaraci, neboť k jejímu projednávání nebyli přizváni a jejich záležitosti nebyly řešeny. Ty jsou dodnes otevřeny a je třeba na nich s českou stranou pracovat²¹⁶.

K Deklaraci se 26. ledna 2007 vyjádřila spolková kancléřka Angela Merkelová na své jednodenní návštěvě Prahy. Spolu s českým premiérem Mirkem Topolánkem ocenili její desetiletou existenci a vyjádřili se pro pokračování Fondu budoucnosti jako významného vkladu do budoucnosti česko-německých vztahů²¹⁷.

Česko-německé vztahy jsou deset let od uzavření Deklarace všeobecně považovány za velmi dobré. Alexander Vondra, hlavní český vyjednaváč při přípravě textu Česko-německé deklarace, při bilancování nad úspěšností Deklarace ke vzájemným vztahům poznamenal: „ (...) *s ohledem na ohlasy některých našich zahraničních partnerů můžeme říct, že představujeme snad dokonce určitý vzor usmíření mezi evropskými národy. (...) Jakýkoli strach ze společných dějin, ale ani z budoucnosti není na místě.*“²¹⁸.

---

dekretů a zákona 115 z roku 1945, 10 Jahre Deutsche-Tschechische Erklärung – Erfolgsgeschichte mit Lücken, 19.1.2007, http://www.cdu.de/archiv/2370_18960.htm (14.8.2007)

²¹⁶ Vor zehn Jahren wurde die Deutsch-Tschechische Erklärung unterzeichnet, Die Probleme sind geblieben, Sudetendeutsche Zeitung, 19. 1. 2007, s. 1

²¹⁷ Tiskový briefing předsedy vlády ČR Mirka Topolánka po setkání s kancléřkou Spolkové republiky Německo Angelou Merkelovou v pátek 26.1.2007, <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20919> (12.5.2008)

²¹⁸ Vondra nepřišel Centru proti vyháněním na chut', <http://www.alexandrvondra.cz/?item=vondra-neprišel-centru-proti-vyhanenim-na-chut&category=v-ceskych-mediich> (14. 4. 2008)

Závěr

Po druhé světové válce došlo k odsunu sudetských Němců z Československa, aby se tak předešlo eventuálním národnostním třenicím. Sudetoněmecká národnostní skupina se usídlila převážně v Bavorsku, kde začaly postupně vznikat svépomocné organizace sudetských Němců, které měly za úkol ulehčit nesnadný život nových obyvatel v nové zemi. Nejvyšší organizací, která se zformovala na základě třech hlavních názorových společenství, se stal Sudetoněmecký landsmanšaft. V roce 1954 prohlásilo Bavorsko sudetské Němce za čtvrtý bavorský kmen, stalo se jejich patronem a bavorská vládní konzervativní strana CSU počala hájit sudetoněmecké zájmy. Záhy po skončení druhé světové války se svět rozdělil na dva bloky. V Československu začala vládnout komunistická strana, která otázky spojené s odsunem používala pro demonstrování obrazu SRN jako nepřitele a samotné Německo bylo rozštěpeno mezi blokové struktury na SRN a NDR. Vznik demokratické ČSFR a sjednocení Německa poté umožnily otevřeně začít diskutovat otázky minulosti. V letech 1989 až 2000 bylo učiněno českými a německými politickými elitami několik pokusů o vyřešení palčivých otázek tížících společnou minulost. Vstřícná gesta Václava Havla z let 1989 a 1990 však zůstala německou stranou neopětována. Až zásadní projev prezidenta Václava Havla, který vymezil jasné hranice požadavkům vznášeným Sudetoněmeckým landsmanšaftem a bavorskou CSU, otevřel širší vyjednávací pole pro uzavření česko-německé minulosti a stal se významným impulsem pro vypracování Česko-německé deklarace, jež se měla stát milníkem ve vzájemných vztazích. Tato Deklarace uzavřená v roce 1997 vzájemné vztahy posunula do nové etapy svým cílem zaměřit se na budoucnost a nezatěžovat vzájemné vztahy minulostí. Ačkoliv se Sudetoněmecký landsmanšaft neustále dovolává v rámci Stanoviska Sudetoněmecké rady k sudetské otázce známé jako tzv. 20 bodů z roku 1961 práva na sebeurčení, práva na domov a požaduje zrušení tzv. Benešových dekretů, prohlásila německá vláda ústy Gerharda Schrödera v roce 1999, že požadavky organizací vyhnanců nemají na německou zahraniční politiku vliv a spolková vláda nebude žádné majetkové nároky vůči České republice vznášet. Česko-německé vztahy tak vstupovaly do nového tisíciletí s hodnocením téměř nejlepším ve své historii.

V německé politice 21. století směrem k České republice hraje významnou roli tzv. kultura vzpomínání, jež kulminovala v posledních letech. Tragický osud vyhnanců ze střední a východní Evropy a obraz Němců jako obětí byl dlouhá léta tabuizován a

nově vyvolal v Němcích soucit a pocit, že i část německého obyvatelstva byla válečnou obětí. Soucit s vyhnanci se začal šířit napříč politickým spektrem a sympatie k vyhnancům začala sdílet také levicová část politického spektra. Rudo-zelená koalice sice učinila pár nadějných krůčků vůči vyhnaneckým organizacím, když se Gerhard Schröder jako první kancléř zúčastnil vyhnaneckého setkání v roce 2000 či když vláda schválila Národní pamětní den za oběti vyhnání. Celkově však byla Schröderova vláda ke všem vyhnaneckým organizacím chladná a jejich zájmy rapidně odsunula do pozadí. Nová vláda kancléřky Angely Merkelové sice vyhnance jako národností skupinu nemarginalizuje, avšak kromě vzrůstající kulturní podpory ve svém počínání v česko-německých vztazích pokračuje ve šlépějích vlády předchozí a zájmy vyhnanců netematizuje a na spolkové úrovni se jimi nezabývá. Sudetoněmecký landsmanschaft tak nepřetržitě již téměř šedesát let výrazně podporuje pouze regionální CSU. Její vliv a sílu však nelze podceňovat. Členy CSU je i značné množství bývalých či současných funkcionářů a členů SL. Skrze CSU jsou sudetoněmecké zájmy přítomny nejen na bavorské regionální úrovni, ale také na spolkové a evropské úrovni. V rámci CSU operuje i nadále pracovní skupina Unie vyhnanců, která určuje směr vyhnanecké politiky. Ten se po vstupu České republiky do Evropské unie odvrátil od majetkoprávních požadavků a začal se více orientovat na morálně-historické otázky. Morálně historické vyrovnání se s bezprávím odsunu a jisté symbolické gesto vůči obětem z řad sudetských Němců od České republiky očekávala také vláda Gerharda Schrödera a nyní jeho současná nástupkyně. S loňským vystřídáním dlouholetého bavorského ministerského předsedy Edmunda Stoibera Günterem Becksteinem se dostaly česko-bavorské vztahy do nové přátelštější dimenze a sudetští Němci doufají, že nová strategie založená na dialogu a spolupráci s českou stranou přinese toužebné ovoce také jim v podobě tematizace jejich požadavků.

Česká politika, stejně jako česká společnost, nebyla v názoru na Spolkovou republiku Německo nikdy jednotná. Od daného názoru se pak odvíjí vztah k Sudetoněmeckému landsmanschaftu a sudetským Němcům. Dlouhá léta byl odsun sudetských Němců v české společnosti tabuizován a komunistická propaganda prezentovala vyhnanecké organizace jako revanšistické. Obraz nepřítel v podobě vyhnanců a strach ze silnějšího souseda způsobily, že se česká společnost svého strachu zbavuje jen velmi těžko a pozvolna. Teprve v posledních letech můžeme zpozorovat vstřícná gesta vůči bývalým občanům německé národnosti. V roce 2005 vydala česká

vláda v čele s ministerským předsedou Jiřím Paroubkem dlouho očekávané gesto omluvy vůči sudetoněmeckým antifašistům. V roce 2006 byla odhalena pamětní deska obětí tzv. ústeckého masakru, Václav Klaus vyznamenal spolu s ministrem zahraničí Cyrilem Svobodou bývalého generálního sekretáře Ackermann-Gemeinde Franze Olberta atd. I přes tyto úspěchy je však stále možno nalézt v české společnosti osoby apelující na nebezpečí Sudetoněmeckého landsmanšaftu. Kromě extrémně pravicových stran se jedná o politickou stranu KSČM, která vystupuje tradičně proti SL; některé politiky konzervativní strany ODS v čele s europoslancem Miroslavem Zahradilem, ale také bývalým předsedou ODS a současným prezidentem Václavem Klausem. Svorně však všichni odmítají jednat u jednoho stolu se zástupci Sudetoněmeckého landsmanšaftu, a to nejen proto, že otázky minulosti považují za uzavřené. Na nejruznější výzvy a žaloby sudetských Němců ohledně zrušení tzv. Benešových dekretů politická elita v posledních letech přestala reagovat. Takovéto chování je připisováno českému vstupu do Evropské unie a mnohonásobnému ujištění německých politických špiček o netematizování sudetoněmeckých požadavků.

Ze současného pohledu je sudetoněmecká otázka „mrtvým tématem“ a nezúčastněný pozorovatel by tak lehce mohl nabýt dojmu, že tomu tak je dlouhá léta. Opak je však pravdou, neboť témata minulosti mají často tendenci k návratu. Sudetoněmecká otázka se stala hlavním tématem českých a německých voleb v roce 2002, zkomplikovala vstup České republiky do Evropské unie a rozpoutala vášnivou diskusi mezi SRN, ČR a Polskem o zřízení Centra proti vyhánění. Takovéto pravidelné traktování sudetoněmecké problematiky jak subjekty německé a české politické scény, tak představiteli SL naznačují, že se jedná o významný faktor bilaterálních vztahů. Desetileté výročí Českoněmecké deklarace však ukázalo, že se vzájemné vztahy i přes mnohé komplikace a problémy minulosti vyvíjí zdárně.

Výsledkem mé práce je poznání, že se pozice Sudetoněmeckého landsmanšaftu v tomto století v ČR a SRN výrazně oslabila a definitivně ztratila svůj politický vliv na česko-německé vztahy na vládní úrovni. Velkou prohrou Sudetoněmeckého landsmanšaftu byl vstup České republiky do Evropské unie i s tzv. Benešovými dekrety. Po začlenění České republiky do evropských struktur se změnil i samotný vztah posledního velkého obhájce sudetoněmeckých zájmů, vládní bavorské strany CSU. Ta se přiklonila ve vztahu k České republice k celoněmeckému politickému mainstreamu a

nadřadila celobavorský zájem zájmu skupinovému. Česko-bavorské vztahy začaly zejména v obchodní spolupráci vzkvétat a CSU začala více než o právu na vlast, majetkoprávních otázkách či zrušení tzv. Benešových dekretů hovořit o nutnosti morálně-historickém odsouzení poválečných událostí a symbolickém gestu nápravy. Postavení sudetských Němců ve Spolkové republice Německo se však změnilo a dosud se zlepšuje v rámci tzv. kultury vzpomínání. Vyhnanci jsou vnímáni jako důležitá součást německé identity a jako důležité spojovací mosty ke svým bývalým domovinám. Tuto skutečnost vnímala rudo-zelená koalice Gerharda Schrödera, i když jen velmi okrajově, tak současná vláda Angely Merkelové, která se snaží vyhnance podporovat v kulturní oblasti a zachovávat tak jejich kulturní identitu a dědictví.

Vztah České republiky se k Sudetoněmeckému landsmanšaftu od roku 1990 nezměnil. Sudetoněmecký landsmanšaft je stále pro českou vládu nepřijatelný partner pro jakákoliv politická jednání a vztah k sudetským Němcům jako bývalým dlouholetým občanům Československa se mění jen velmi pomalu. Česká politická scéna se pozvolna snaží o morálně-historické vyrovnání se s poválečnou minulostí, o čemž svědčí morální gesto vůči sudetoněmeckým antifašistům vlády Jiřího Paroubka či snaha současné vlády Miroslava Topolánka o česko-bavorské smíření.

Sudetoněmecký landsmanšaft tak ztratil svůj politický vliv v obou dvou zemích, ale sudetští Němci získávají jako národnostní skupina význam v kulturní oblasti. K postupnému úpadku politického vlivu SL a jeho postavení přispěla zejména jeho neschopnost reformy a formulace nových cílů a strategie, neboť cíle stanovené v roce 1961 v dokumentu tzv. 20. bodů, nemohly v nové době uspět.

Resumé

Po druhé světové válce byli sudetští Němci odsunuti z bývalého Československa, aby se tak zabránilo případným národnostním třenicím. Sudetští Němci opouštěli Československo v několika fázích, přičemž fáze druhá byla provázena celou řadou excesů ze strany českého obyvatelstva páchaných na sudetských Němcích. Nejvíce sudetských Němců se usídlilo v německém Bavorsku, kde také začala vznikat poválečná svépomocná sudetoněmecká sdružení, která měla vyhnancům usnadnit příchod do nové země. Postupem času vznikla v Bavorsku tři základní názorová společenství Ackemann-Gemeinde, Seliger-Gemeinde a Witiko Bund, která se zasadila o založení zastřešující organizace všech sudetských Němců, Sudetoněmeckého landsmanšaftu. Landsmanšaft přijal hned z počátku svého vzniku celou řadu dokumentů, přičemž k těm nejdůležitějším se řadí Charta vyhnanců, která souhrnně definovala program SL, a tzv. 20 bodů, které program SL upevnilo a ve stejné podobě platí dodnes.

Struktura SL je velmi dobře propracovaná. V čele stojí mluvčí a předseda. Nejdůležitějším orgánem je Spolkové shromáždění. SL sídlí v Mnichově a v současné době má cca 250 000 členů. Vydává týdeník Sudetoněmecké noviny, pořádá každoročně sudetoněmecké dny, v roce 2003 otevřel svou kancelář v Praze a úzce spolupracuje s bavorskou vládní stranou CSU. Bavorsko převzalo v roce 1954 nad sudetskými Němci patronát a prohlásilo je čtvrtým bavorským kmenem. Tento závazek znamená pro Bavorsko tuto národnostní skupinu finančně a kulturně podporovat a také zastupovat jejich zájmy navenek. Zájmy sudetských Němců ovšem není snadné definovat. Nejčastěji je slyšet požadavek na zrušení tzv. Benešových dekretů, právo na domov, právo na sebeurčení národů a požadavek odškodnění. Detailní rozpis těchto požadavků však nikdy předložen nebyl. Sudetoněmecký landsmanšaft prochází dlouhodobější krizí. Musí se nejen vyrovnávat s generačním problémem svých členů, ale také rozpory ve svých vlastních řadách. Tolik potřebnou reformu a stanovení nových cílů odpovídajících 21. století není SL schopno pro rigiditu radikálních členů prosadit. Najít vně SL konsensus pro společné cíle se zdá být velmi obtížné.

Německá vláda vnímá odsun sudetských Němců jako bezpráví, ale je si vědoma historické kauzality tohoto činu. Pro německou politiku 21. století je směrem k České

republiky důležitá otázka minulosti, která je součástí tzv. kultury vzpomínání, jež kulminovala především v posledních letech. Tragický osud vyhnanců ze střední a východní Evropy a obraz Němců jako obětí byl dlouhá léta tabuizován a nově vyvolal v Němcích soucit a pocit, že i část německého obyvatelstva byla válečnou obětí. Soucit s vyhnanci se začal šířit napříč politickým spektrem a sympatie k vyhnancům začala sdílet také levicová část politického spektra. Německá vláda sice odmítá teritoriální nároky vůči České republice a majetkové nároky chápe jako nepodstatné, ale apeluje na zástupce české politické scény, aby se důstojně vyrovnali s morálně-historickým problémem svých dějin, jako se oni vyrovnali se svými stinnými stránkami dějin. Sudetoněmecký landsmanšaft je v německé politice intenzivně hájen a zastupován skrze bavorskou stranu CSU, skrze niž se však dostává na spolkovou a evropskou úroveň. Ostatní politické strany se staví vůči vyhnaneckým organizacím vesměs rezervovaně a svou pozornost soustředí na zakotvení České republiky v mezinárodních strukturách, což chápou jako logickou součást své nové poválečné institucionalizované identity.

Téma odsunu sudetských Němců a české vyrovnání se s touto temnou stránkou naší historie bylo dlouhá léta díky komunistické vládě tabuizováno, případně byl Sudetoněmecký landsmanšaft prezentován jako nepřátelský revanšista. Teprve pád komunismu umožnil otevřenou debatu. Po krachu jednání Mariana Čálfy se zástupci sudetských Němců ohledně vyřešení sporných otázek minulosti dospěla česká vláda k názoru, že napříště bude českým partnerem v těchto otázkách pouze a výhradně německá vláda. Toto předsevzetí vydrželo všem českým vládám dodnes. Vztah české společnosti k Sudetoněmeckému landsmanšaftu je silně poznamenán minulostí, a proto se česká vláda jen pomalu odhodlávala k přijetí dlouho očekávaného morálního gesta vůči německým antifašistům. K uskutečnění tohoto gesta tak došlo až v roce 2005. V posledních letech sílí tento trend. Byla odhalena pamětní deska obětí tzv. ústeckého masakru, někteří čeští poslanci navštívili pražskou Sudetoněmeckou kancelář, na sudetoněmecké dny jezdí více Čechů a politici i média dokonce přestávají hystericky reagovat na výzvy a žaloby sudetských Němců žádající zrušení tzv. Benešových dekretů. I přesto však stále v České republice existuje řada osobností a orgánů, které stále varují před destruktivními zájmy SL. Za všechny lze jmenovat europoslance Jana Zahradila, poslance KSČM či bývalého předsedu ODS a současného prezidenta Václava Klause.

Vliv sudetoněmecké problematiky byl nejvíce zřejmý při volbách v roce 2002, které se shodně konaly v ČR, SRN, Maďarsku a Rakousku. Požadavek zrušení tzv. Benešových dekretů rozpoutal v ČR nacionalistické běsnění, kterému se nevyhnula žádná z parlamentních politických stran. Obdobná situace se vyskytla v Německu. O post spolkového kancléře zde soupeřil Gerhard Schröder (SPD) a Edmund Stoiber jako kandidát CDU/CSU. Stoiber byl několikrát obviněn z populismu a klamání sudetských Němců nesmyslnými sliby, když například hrozil zablokováním vstupu České republiky do Evropské unie v případě, že nezruší tzv. Benešovy dekrety. Situace se sice po volbách uklidnila, ale jen na krátko. Česká republika se po volbách začala připravovat na přijetí do Evropské unie. Předseda SL a poslanec EP Bernd Posselt se však spolu s dalšími europoslanci CSU a CDU postaral o europeizaci tzv. Benešových dekretů svou žádostí o jejich přezkoumání slučitelnosti s právem Evropské unie. Po dlouhých jednáních a vypracování kladného posudku k dekretům německým právním expertem Froweinem, vstoupila ČR v květnu 2004 do EU i s dekrety. Parlament EU však doporučil ČR se touto otázkou ve svém vlastním zájmu zabývat. Zřízení Centra proti vyhánění a pojetí jeho koncepce bylo provázeno letitou emocionální debatou z řad SRN, České republiky a Polska. Zástupci ČR a Polska se obávali, že Centrum proti vyhánění bude nivelizovat vyhnání Němců ze střední a východní Evropy s krutostmi nacistického Německa v průběhu druhé světové války. Projekt byl v letošním roce schválen velkou koalici Angely Merkelové a po upravení některých sporných bodů byl víceméně přijat také v ČR a Polsku. Česko-německé vztahy se po deseti letech od uzavření Českoněmecké deklarace zdají být oběma vládám přátelské, multilaterálně zakotvené a orientovány na budoucnost. I když v Deklaraci není zakomponována sudetoněmecká otázka a zástupci sudetských Němců vidí celou řadu nevyřešených problémů dodnes, většina odborníků se shoduje na úspěchu Deklarace, neboť nastolila důslednou normalitu česko-německých vztahů.

Zusammenfassung

Nach dem Zweiten Weltkrieg wurden Sudetendeutsche von der ehemaligen Tschechoslowakei ausgesiedelt, damit man auf diese Weise die möglichen nationalen Streitigkeiten verhindert. Die Sudetendeutschen verließen die Tschechoslowakei in mehreren Phasen, wobei die zweite Phase von einer Reihe von Exzessen von der Seite der tschechischen Bevölkerung begleitet wurde, die auf Sudetendeutsche verübt wurden. Die meisten Sudetendeutschen haben sich in deutschen Bayern niedergelassen, wo man angefangen hat die nachkriegs sudetendeutschen Selbsthilfe-Sudetendeutsche Verbände zu gründen, die den Vertriebenen die Ankunft im neuen Land vereinfachen sollten. Während der Zeit entstanden Meinungsgemeinschaften Ackermann-Gemeinde, Seliger-Gemeinde und Witiko Bund, die sich für die Gründung der Dachorganisation aller SD eingesetzt haben. Sudetendeutschen Landsmannschaft hat am Anfang ihrer Gründung eine Reihe von Dokumenten verabschiedet, von denen zu den wichtigsten Charta der Heimatvertriebenen, die das Programm von der SL definiert und sog. „20 Punkte“ gehören, das das Programm von der SL verankerte und in der gleichen Form gilt es bis heute.

Die Struktur der SL ist sehr gut organisiert. An ihrer Spitze steht Sprecher und Bundesvorsitzender. Das oberste Organ ist die Sudetendeutsche Bundesversammlung. Der Hauptsitz ist in München und Landsmannschaft und Vereinigungen haben insgesamt ca. 250.000 Mitglieder. Sie gibt eine Wochenzeitschrift Sudetendeutsche Zeitung heraus, veranstaltet jedes Jahr Sudetendeutsche Tage, eröffnete ihr Büro in Prag und arbeitet eng mit die CSU Regierungspartei zusammen. Bayern übernahm über Sudetendeutsche ein Patronat und erklärte sie als den vierten Stamm. Diese Verpflichtung bedeutet diese Nationalgruppe kulturell und finanziell zu unterstützen und ihre Interessen zu verteidigen. Am öftesten hört man die Forderung auf Aufhebung der sog. Benesch Dekrete, Recht auf die Heimat, das Recht auf die Selbstbestimmung der Nationen und die Forderung auf Entschädigung. Es wurde keine detaillierte Aufstellung dieser Forderungen vorgelegt. Die SL geht durch eine langfristige Krise. Sie muss sich nicht nur mit dem Generationsproblem abfinden, sondern auch mit Streitigkeiten in ihrer Reihen. Eine so notwendige Reform und die Festlegung neuer Ziele, die dem 21. Jahrhundert entsprechen, ist die SL nicht im Stande wegen ihrer

Rigidität der radikalen Mitglieder durchzusetzen. Außerhalb der SL ein Konsens zu finden ist schwierig.

Die Deutsche Regierung nimmt die Aussiedlung als Unrecht wahr, aber sie ist sich der historischen Kausalität dieser Tat bewusst. Für die deutsche Politik des 21. Jahrhunderts ist in Richtung Tschechien die Frage der Geschichte wichtig, die ein Bestandteil der Erinnerungskultur ist, die in den letzten Jahren kulminierte. Das tragische Schicksal der Vertriebenen aus Osteuropa und das Bild der Deutschen als Opfern wurde die ganzen Jahre tabuisiert und hat neu bei Deutschen ein Mitleid und das Gefühl veranlasst, dass auch ein Teil deutscher Bevölkerung eine Kriegsoffer war. Das Mitleid mit den Vertriebenen begann sich durch das politische Spektrum zu verbreiten und die Sympathien zu den Vertriebenen begann auch die Linke zu teilen. Die BRD lehnt zwar den territorialen Anspruch gegenüber die Tschechische Republik ab, die Besitzansprüche versteht sie als unbedeutende, aber sie appelliert auf die Vertreter der tschechischen Szene, damit sie sich mit dem moralisch-historischen Problem ihrer Geschichte abfinden, so wie sie sich mit den Schattenseiten ihrer Geschichte abgefunden hat. Die SL wird von der CSU intensiv verteidigt und vertreten, durch die sie aber auf das Niveau des Bundes und Europas kommt. Die anderen Parteien stellen sich zu den Vertriebenen reserviert und konzentrieren ihre Aufmerksamkeit auf die Verankerung der Tschechischen Republik in den internationalen Strukturen, was sie als einen logischen Anteil ihrer institutionalisierten Identität verstehen.

Das Thema der Aussiedlung der Sudetendeutschen und die tschechische Abfindung mit dieser dunklen Seite unserer Geschichte war lange Jahre wegen der kommunistischen Regierung tabuisiert, ggf. die SL war als ein feindlicher Revanchetreiber präsentiert. Der Fall des Kommunismus ermöglichte eine offene Debatte. Nach dem Krach der Verhandlungen Marian Čalfa mit den Vertretern der SD betreffs der Lösung der bestrittenen Fragen der Vergangenheit, kam die tschechische Regierung zu der Meinung, dass ihr Partner für die in Zukunft in diesen Fragen nur und lediglich die deutsche Regierung sein wird. Dieses Vornehmen hielt aller tschechischen Regierungen bis heute. Die Beziehung der tschechischen Gesellschaft zu SL ist stark von der Vergangenheit kennzeichnet, und deswegen entschloss sich die tschechische Regierung langsam zu dem Akzeptierung von der lange erwarteten Geste gegenüber den

deutschen Antifaschisten. In den letzten Jahren verstärkt sich dieser Trend. Es wurde eine Gedenktafel der Opfer des sog. Massakers von Aussig enthüllt, einige tschechische Abgeordneten besuchten das Prager Sudetendeutsche Büro, zu den Sudetendeutschen Tagen fahren mehrere Tschechen und die Politiker hören auf hysterisch auf die Aufforderungen der SD zu reagieren, die die Aufhebung der Benesch Dekrete fordern.

Der Einfluss der Sudetendeutschen Problematik war bei den Wahlen offensichtlich, die gleichzeitig in der Tschechischen Republik und in der BRD verliefen. Die Forderung der Aufhebung von Dekreten löste die Tobsucht aus, die keine von den Parlamentsparteien vermieden hat. Um die Funktion des Bundeskanzlers wetteiferten Gerhard Schröder (SPD) und Edmund Stoiber (CDU/CSU). Stoiber war des Populismus und der Täuschung der Sudetendeutschen mit sinnlosen Versprechungen beschuldigt, als er mit dem Blockieren des Beitritts der Tschechischen Republik zur EU gedroht hat. Die Situation hat sich zwar nach den Wahlen auf kurze Zeit beruhigt. Die Tschechische Republik hat nach den Wahlen angefangen sich auf den Beitritt zur EU vorzubereiten. Bernd Posselt kümmerte sich um die Europäisierung der Dekrete durch seinen Antrag auf die Kompatibilität mit dem Recht der EU. Nach Verhandlungen und dem ausgearbeiteten positiven Gutachten zu den Dekreten, ist sie mit Dekreten beigetreten. Das Parlament empfahl Tschechien sich mit dieser Frage zu befassen. Das Projekt wurde von der großen Koalition genehmigt und nach der Anpassung von einigen strittigen Punkten, wurde es verabschiedet. Auch wenn in der Deklaration die sudetendeutsche Frage nicht einbezogen wird und die Vertreter von SD eine Reihe von den ungelösten Problemen sehen, die meisten Fachleute einigen sich über den Erfolg der Deklaration, denn sie stiftete eine folgerichtige Normalität.

Seznam obrázků a tabulek

TABULKA Č. 1: ČLENOVÉ CSU A JEJICH POZICE V SL	22
OBRÁZEK Č. 1: ORGANIZAČNÍ SCHÉMA STRUKTURY SL.....	28
TABULKA Č. 2: NÁZORY NA PLATNOST BENEŠOVÝCH DEKRETŮ V ČR	36
TABULKA Č. 3: HODNOCENÍ ODSUNU V LETECH 2003–2005 V SUDETONĚMECKÝCH NOVINÁCH.....	37
TABULKA Č. 4: AKTUÁLNÍ SLOŽENÍ PŘEDSEDNICTVA UNIE VYHNANCŮ.....	48
OBRÁZEK Č. 2: HODNOCENÍ OFICIÁLNÍCH VZTAHŮ MEZI ČR A SRN PO VSTUPU ČR DO EU	81

Použitá literatura

a. Neperiodická

AHONEN, Pertti. *After the Expulsion. West Germany and Eastern Europe*. Oxford: 2003.

BENEŠ, Zdeněk (a kol.). *Rozumět dějinám*. Praha: Gallery pro Ministerstvo kultury ČR. 2002, 304 s.

BÖSE, Oskar (ed.). *Die Sudeten Deutschen: Eine Volksgruppe im Herzen Europas 1848-1988* (sborník z výstavy), München: Sudetendeutsche Rat, 1995. 174 s.

BRANDES, Detlef: *Cesta k vyhnání*. Praha: Prostor, 2002. 499 s.

COUDENHOVE-KALERGI, Barbara; RATHKOLB, Oliver (Hrsg.). *Die Beneš-Dekrete*. Wien: Czernin Verlag, 2002.

DOMNITZ, Christian. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*, Praha: Dokořán, 2007. 157 s.

FRANZEN, Erich K. *Von ungeblieben Fremden zum „vierten bayrischen Stamm“* in: LUFT, Robert; EIBER, Ludwig (Hg.). *Bayern und Böhmen, Kontakt, Konflikt, Kultur*. München: R. Oldenbourg Verlag, 2007. 495 s.

HABEL, Fritz Peter. *Dokumente zur Sudetenfrage : unerledigte Geschichte*. München: Langen Müller, 2003. 1457 s.

HAHNOVÁ, Eva; HAHN, Hans Herning. *Sudetoněmecká vzpomínání a zapomínání*. Praha: Votobia 2002. 234 s.

HAHNOVÁ, Eva. *Sudetoněmecký problém – obtížné loučení s minulostí*. Ústí nad Labem: Albis International 1999. 276 s.

HANDL, Vladimír. *Česká politika vůči Německu* in: PICK, Otto; HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. s. 71 - 81

HOUŽVIČKA, Václav. *Návraty sudetské otázky*. Praha: Karolinum, 2005. 546 s.

HUDALLA, Anneke *Německý pohled na českou zahraniční politiku* in. : PICK, Otto; HANDL, Vladimír. *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. s. 229 – 239

KIMMINICH, Otto. *Das Recht auf die Heimat: ein universelles Menschenrecht*. Bonn: Bund der Vertriebenen, 1996. 20 s.

KOL. AUTORŮ. *Diktatur-Krieg-Vertreibung*. Essen: Klartex Verlag, 2005. 500 s.

KOTZIAN, Ortfried. *Die Heimat der Sudetendeutschen in Böhmen, Mähren und Sudetenschlesien sowie der Karpatendeutschen in der Slowakei*. Bonn: Bund der Vertriebenen. 1998,

KUNŠTÁT, Miroslav. *Německo a Česká republika*. in. HANDL, Vladimír; HON, Jan; PICK, Otta. *Vztahy SRN ke státům střední a východní Evropy od roku 1990*. Praha: ÚMV. 1998, s. 197 - 217

KURAL, Václav. *Hlavní organizace sudetoněmeckých vysídlenců v SRN 1945-1989* in. KURAL, Václav a kol. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: ÚMV. 1996, 231 s.

KURAL, Václav a kol. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: ÚMV. 1996, 231 s.

MAIER, Erich. *40 Jahre Sudetendeutscher Rechtskampf : die Arbeit des Sudetendeutschen Rates seit 1947*. München: Sudetendeutscher Rat. 1987, 270 s.

NEUBACH, Helmut. *Heimatvertriebene in den politischen Parteien*, in. DAHM, Chrustot; TEBARTH, Hans-Jakob. *Die BRD und die Vertriebenen*. Bonn: Kulturstiftung der Vertriebenen. 2000, s. 37-66

PAVLÍČEK, Václav. *O dekretch prezidenta republiky*. in. Právní aspekty odsunu sudetských Němců. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1995. s. 29 – 57

PITHARD, Petr; PŘÍHODA, Pavel. *Čítanka odsunutých dějin*. Jihlava: Prago Media News. 1990.

POTOČNÝ, Miroslav. *Sudetoněmecký program tzv. 20 bodů z hlediska mezinárodního práva* in. KURAL, Václav a kol. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN - Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. 1998, 231 s.

SALZBORN, Samuel. *Grenzenlose Heimat. Geschichte, Gegenwart und Zukunft der Vertriebenenverbände*. Berlin: Elefant Press, 1999.

SALZBORN, Samuel. *Heimatrecht und Volkstumskampf, Außenpolitische Konzepte der Vertriebenenverbände und ihre praktische Umsetzung*. Hannover: Offizin Verlag, 2001.

SBORNÍK. *Česko-německá deklarace Deset let poté*. Praha: CEP. 2007, 178 s.

SEIBT, Ferdinand. *Německo a Češi*. Praha: Academia. 1996, 464 s.

SPOLEČNÁ ČESKO-NĚMECKÁ KOMISE HISTORIKŮ. *Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění*. Oldenburg: Mnichov. 1996

STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-47*. Praha: Academia – Naše vojsko. 1991, 536 s.

STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku. 1996, 231 s

SUSA, Zdeněk. *Vyprávění o Češích a Němcích*. Středoluky: vlastním nákladem. 1995.

VIERLING, Birgit. *(K)eine normale Nachbarschaft? Die deutsch-tschechischen Beziehungen 1998-2002*. Regensburg: 2004.

ZIMMERMAN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě : politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938-1945)*. Praha. Prostor: 2001. 577 s.

b. Periodická

CHYSKÝ, Václav. 2001. „Národnostní spor Čechů a Němců v zrcadle dokumentů“. *Střední Evropa* 112: 16 – 24.

HANDL, Vladimír. 1993. „Současné česko-německé vztahy: konstanty a proměnné“. *Mezinárodní vztahy* 4: 8 – 16.

HANDL, Vladimír. 2003. „Německý multilateralismus a vztahy k státům visegrádské skupiny“, *Mezinárodní vztahy* 1: 5 – 27.

HANDL, Vladimír. 2005. „Normalizace a evropeizace jako mantinely případné povolební změny v česko-německých vztazích“, *Mezinárodní vztahy* 10: 8 – 11.

KITTEL, Manfred. 2008. „Vyhnání ze vzpomínek“, Střední Evropa 130: 66 - 76

KUNŠTÁT, Miroslav. 2001. „Faktor minulosti v současných česko-německých vztazích“, Mezinárodní politika 11: 6 – 8.

NIGRIN, Tomáš. 2007. „V Bavorsku začal nový letopočet. Edmund Stoiber opustil po čtrnácti letech úřad předsedy vlády“, Mezinárodní politika 12: 26 – 28.

SALZBORN, Samuel. 2003. „Vlast bez hranic: Zahraničněpolitické koncepty německých vysídleneckých svazů“, Politologická revue 1, s. 26 – 28.

Bayernkurier

Die WELT

Frankfurter Allgemeine Zeitung

Hospodářské noviny

Lidové noviny

Mladá Fronta Dnes

Právo

Süddeutsche Zeitung

Sudetendeutsche Zeitung

c. dokumenty

KUNŠTÁT, Miroslav: Nová německá vláda a morálně-historická dimenze česko-německých vztahů, In: Modifikace německé zahraniční politiky po zářiových volbách 2005 se zvláštním zřetelem na česko-německé vztahy, projekt číslo RM 01/09/06, zadáný Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, zpracovatelé JUDr. Vladimír Handl CSc., PhDr. Miroslav Kunštát, Ph.D., Mgr. Tomáš Nigrin, Praha, říjen 2006

d. Internetové zdroje

CSU,

<http://www.csu.de>

Arbeitsgruppe der Vertriebenenpolitik der CSU-Fraktion im Bayerischen Landtag,

<http://www.csu-landtag.de>

Collegium Karolinum,

<http://www.collegium-carolinum.de>

Česko-německá deklarace, stránky MZV,

<http://www.czechembassy.org>

Dekrety prezidenta republiky,

<http://www.psp.cz>

Erzwungene Wege, Flucht und Vertreibung im Europa des 20. Jahrhunderts,

<http://erzwungenewege.z-g-v.de>

Fond budoucnosti,

<http://www.fondbudoucnosti.cz>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky,

<http://www.mzv.cz>

Oficiální portál pro podnikání a export,

<http://www.businessinfo.cz>

Projev prezidenta republiky Václava Havla,

<http://old.hrad.cz/president/Havel/nemci/index.html>

Sociologický ústav AV ČR,

<http://www.cvvm.cas.cz>

Sudetoněmecké krajanské sdružení v Praze,

<http://www.sks-praha.com/>

Sudetendeutsche Landsmannschaft,

www.sudeten.de

Sudetendeutsche Stiftung,

<http://www.sudetendeutsche-stiftung.de>

Vláda České republiky,

<http://www.vlada.cz>

e. Nepublikované texty a materiály

HOPP, Gerhard. *Starkes Netzwerk – schwache Klientel? Der Einfluss der Vertriebenenverbände auf die Tschechienpolitik der CSU* Regensburg: Universität Regensburg, Philosophische Fakultät III, Geschichte, Gesellschaft und Geographie, 2007, 160 s. Vedoucí diplomové práce Prof. Dr. Martin Sebaldt

KRAHULCOVÁ, Zuzana. *Vznik Ackermann-Gemeinde a její počátky v poválečném Německu* Praha: Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2004, 47 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jiří Pešek, CSc.

BARTOŠOVÁ, Markéta. *Odsun sudetských Němců v mediální agendě týdeníku Sudetendeutsche Zeitung v letech 2003 – 2005* Praha: Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut mediálních studií, 2007, 113 s. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Písemné informace od Floriana Hahna, zemský jednatel Unie vyhnanců (Landesgeschäftsführer der Union der Vertriebenen), z 23. 8. 2007

f. Rozhovory

Rohovor s Peterem Bartoněm, jednatel pražské Sudetoněmecké kanceláře v Praze, 15.4.2005

Rozhovor s Herbertem Fischerem, šéfredaktor Sudetoněmeckých novin (Chefredakteur der Sudetendeutschen Zeitung), 12.3.2008

Rozhovor s Judr. Vladimírem Handlem, vědecký pracovník Ústavu mezinárodních vztahů, 16.5.2008

Rejstřík používaných zkratk

ARD	Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland (Pracovní společenství veřejnoprávního rozhlasu Spolkové republiky Německo)
CDU	Christlich-Demokratische Union Deutschlands (Křesťanskodemokratická unie Německa)
CSU	Christlich-Soziale Union Deutschlands (Křesťanskosociální unie Německa)
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
DDR	Deutsche demokratische Republika (Německá demokratická republika)
EU	Evropská unie
FDP	Freie demokratische Partei (Svobodná demokratická strana)
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MdB	Midglied des deutschen Bundestages (člen německého parlamentu)
MdEP	Midglied des europäischen Parlaments (člen Evropského parlamentu)
MdL	Midglied des Landtages (člen bavorského parlamentu)
NATO	North Atlantic Treaty Organisation (Severoatlantická aliance)
ODS	Občanská demokratická strana
OSN	Organizace spojených národů
SL	Sudetendeutsche Landsmannschaft (Sudetoněmecký landsmanšaft)
SPD	Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Sociálnědemokratická strana Německa)
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
UdV	Union der Vertriebenen (Unie vyhnanců)
ZDF	Zweites Deutsches Fernsehen (Druhý německý program)

Seznam příloh

Příloha č. 1: Mapa České republiky s vyznačením tzv. „Sudet“ (mapa)

Příloha č. 2: Názor občanů ČR na odsun sudetských Němců v prosinci 2007 (graf)

Příloha č. 3: Názor občanů ČR na odsun sudetských Němců v závislosti na věku respondentů v prosinci 2007 (graf a tabulka)

Příloha č. 4: Vývoj názorů občanů českého pohraničí na možné řešení sudetoněmecké otázky (tabulka)

Příloha č. 5: Bilaterální návštěvy uplynulých let (přehled)

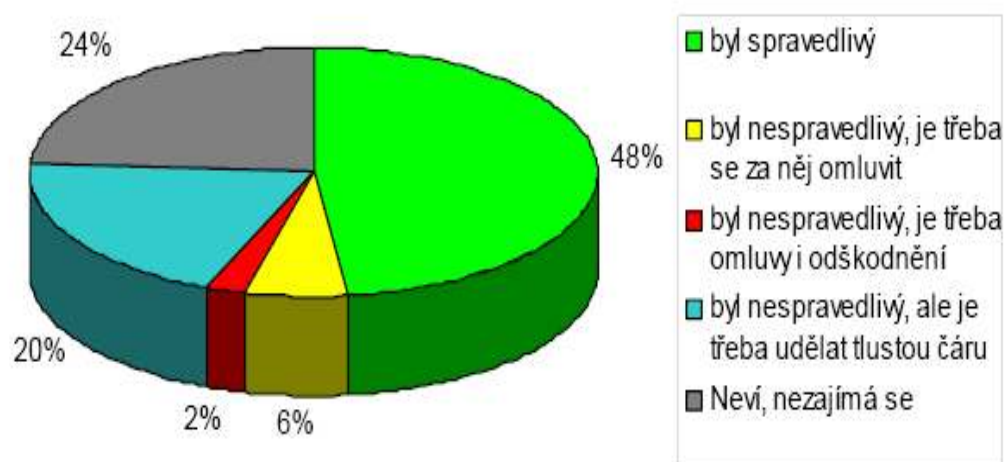
Přílohy

Příloha č. 1: Mapa České republiky s vyznačením tzv. „Sudet“ (mapa)

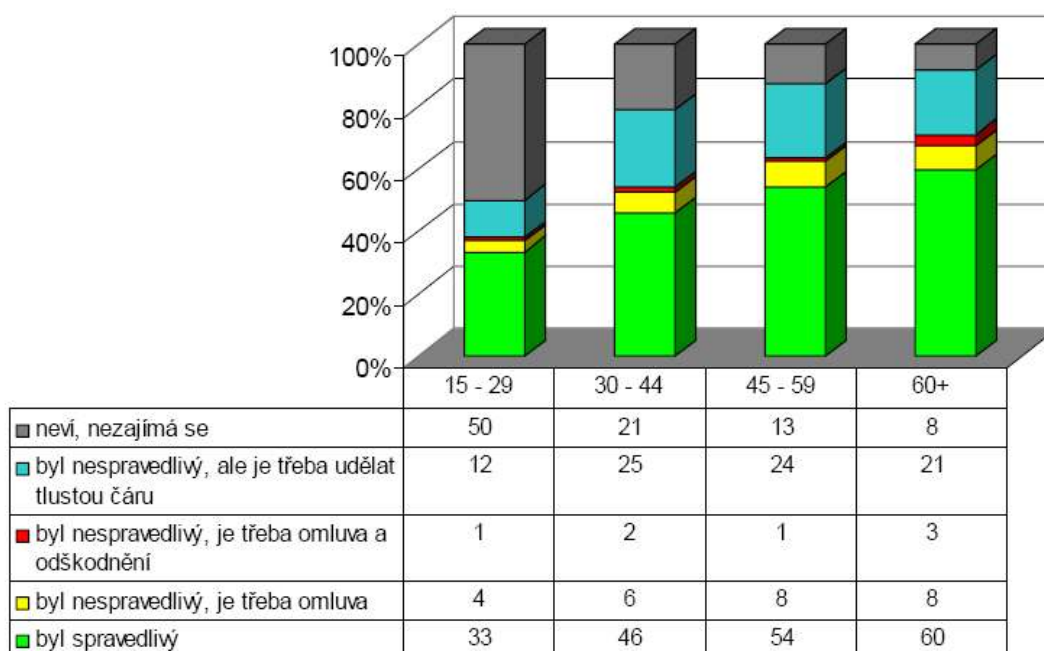
Zdroj: Mapa Sudet, <http://www.sudetengermans.freeyellow.com> (13.2.2005)

Příloha č. 2: Názor občanů ČR na odsun sudetských Němců v prosinci 2007 (graf)

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR, Veřejnost o odsunu a Benešových dekretech, listopad 2007, http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100740s_pm71221.pdf (12.3.2008)

**Příloha č. 3: Názor občanů ČR na odsun sudetských Němců v závislosti na věku respondentů v prosinci 2007 (graf a tabulka)
(v %)**

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR, Veřejnost o odsunu a Benešových dekretech, listopad 2007, http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100740s_pm71221.pdf (12.3.2008)

Příloha č. 4: Vývoj názorů občanů českého pohraničí na možné řešení sudetoněmecké otázky (tabulka)

(v %)

	1999	2003	2005
Stačí omluva	46	57	59
Vůbec nejednat se zástupci sudet. Němců	29	32	36
Podporovat investice	28	28	32
Základem řešení Deklarace	32	48	42
Náš spor vyřeší/vyřešil vstup ČR do EU	31	30	30
Nechat věci volný průběh	26	23	29
Vrátit majetek odsunutým	6	8	7
Poskytnout vysídlelcům odškodnění	13	15	14

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR, Výzkum České pohraničí 1991 – 2005 In. HOUŽVIČKA, Václav.
Návraty sudetské otázky. Praha: Karolinum, 2005.s. 456

Příloha č. 5: Bilaterální návštěvy uplynulých let

Prezident Spolkové republiky Německa Horst Köhler navštívil den 28. března 2007 město Teplice a setkal se zde s prezidentem České Republiky Václavem Klausem

Spolková kancléřka Angela Merkelová navštívila dne 26. ledna 2007 Prahu

Ministr zahraničí Frank-Walter Steinmeier navštívil dne 7. dubna 2006 Prahu

Spolkový kancléř Gerhard Schröder navštívil dne 17. května 2005 Prahu a Terezín a setkal se s předsedou vlády Jiřím Paroubkem

Ministr zahraničí Fischer přijel k politickým konzultacím o evropských tématech dne 27. února 2004 do Prahy. Zároveň otevřel novou budovu Německé školy v Praze.

Spolkový kancléř Gerhard Schröder přicestoval 5.9.2003 na pozvání českého předsedy vlády Vladimíra Špidly na jednodenní návštěvu do Prahy.

Spolkový ministr zahraničí Joschka Fischer přednesl na letošní Konferenci vedoucích českých zastupitelských úřadů v Praze 26.08.2003 zahajovací projev na téma "Tvář nové Evropy".

Prezident Václav Klaus, zvolený dne 28. února 2003, navštívil dne 10. dubna 2003 poprvé ve své nové funkci Spolkovou republiku Německo

Rozloučení českého prezidenta Václava Havla s spolkovým prezidentem Johannesem Rauem v Berlíně (17. ledna 2003)

Návštěva českého ministra zahraničí Cyrila Svobody v Berlíně (14. ledna 2003)

Návštěva spolkového prezidenta Johannaes Raua v České republice (5. června 2002)

Návštěva ministra zahraniční Joschky Fischera v Praze (20. února 2002)

Spolkový prezident Johannes Rau přijímá občanky a občany z Lidic (27. září 2001)

Návštěva kancléře Schrödera v České republice (21. a 24. srpna 2001)

Prezident republiky Václav Havel v Německu (9.-12. května 2000)

Zdroj: Německo-české vztahy, Deutsche Botschaft, http://www.deutsche-botschaft.cz/en/POLITIK_PRESSE/BILAT_BEZ/besuche_cz.htm

